

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการ
“สำนักข่าวออกกับการสืบสานความเชื่อและพิธีกรรม”

โดย นายเสถียร คงปานและคณะ

มีนาคม 2562

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการ

“สำนักเขาอ้อกับการสืบสานความเชื่อและพิธีกรรม”

คณะผู้วิจัย

1. นายเสถียร	คงปาน
2. พระครูโสภณ	กิตยาทร
3. พระครูวิจิตร	กิจจาภรณ์
4. พระมหาสุววรรณ	อริวโร
5. พระมหาประเสริฐ	ฐานรโต
6. นายจักรพงษ์	คงปาน
7. นายสิริชัย	คงฤทธิ์
8. นายมณฑัย	คงปาน
9. นางณอมศรี	รัตนพงศ์
10. นายเปลื้อง	อ่อนศรีแก้ว
11. นางสุทิสรา	เกื้อชู
12. นายประวิทย์	ช่วยผล
13. นายวิรุณ	สุขนวล

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.)

สารบัญ

บทนำเสนอ

ก

สารบัญ

บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญ	1
วัตถุประสงค์.....	3
คำถามวิจัย	3
ขอบเขตการศึกษา.....	4
ผลคาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 วิธีการดำเนินงาน.....	7
บทที่ 3 ผลการศึกษา	17
ความเชื่อและพิธีกรรมสำนักเขาอ้อ.....	19
1.ยุคที่ 1 สมัยก่อนพระอาจารย์ทองเฒ่า (ก่อนสมัยรัชกาลที่ 5)	19
1.1 บริบทที่เกี่ยวข้อง.....	19
1.2 ลักษณะความเชื่อและพิธีกรรม.....	20
1.3 ผลที่มีต่อสังคม.....	20
2.ยุคที่ 2 สมัยพระอาจารย์ทองเฒ่าถึงพระอาจารย์ปาน ปาลธมฺโม	
ช่วงเวลา ประมาณ 100 (พ.ศ.2420 – 2520).....	21
2.1 บริบทที่เกี่ยวข้อง.....	21
2.2 ลักษณะความเชื่อและพิธีกรรม	24
2.2.1 ความเชื่อและพิธีกรรมเชื่อว่าน้าของสำนักเขาอ้อ	24
2.2.2 ความเชื่อและพิธีกรรมกินข้าวเหนียวดำหมอของสำนักเขาอ้อ.....	29
2.2.3ความเชื่อและพิธีกรรมกินน้ำมันงาของสำนักเขาอ้อ	31
2.2.4 ความเชื่อและพิธีกรรมการสร้างพระเครื่องรางของขลังของสำนักเขาอ้อ.....	32
2.2.5 ความเชื่อและพิธีกรรมไหว้ครู.....	40

2.2.6 ความเชื่อและพิธีกรรมเกิดใหม่.....	41
2.3 ผลที่มีต่อสังคม.....	43
บทที่ 4 กระบวนการถ่ายทอดและผลต่อความสัมพันธ์ทางสังคม.....	50
1.ลักษณะการสืบทอดสายวิชาเขาอ้อ.....	50
1.1การสืบทอดความรู้ด้านสมุนไพรและการรักษา.....	50
1.2 การสืบทอดความรู้ด้านไสยเวท.....	51
แผนผังที่แสดงถึงผู้สืบทอดวิชาสายสำนักเขาอ้อ.....	55
ตัวอย่างผู้สืบทอดสายทวดยอดแก้ว.....	56
รูปไหว้ครูบ้านปู่แคล้ว คงปาน.....	57
บทที่ 5 การรื้อฟื้นพิธีกรรมและความเชื่อ.....	59
ภาคผนวก ก.....	66
บทไหว้ศักดิ์.....	66
ภาคผนวก ข.....	68
วิธีการทำยันต์ตรีนิสิงเห.....	68

บทนำเสนอ

สำนักวัดเขาอ้อเป็นแหล่งศึกษาพุทธธรรมและไสยเวทวิทยาของเมืองพัทลุงมายาวนานหลายศตวรรษ จนผู้คนขนานนามว่า “ตักศิลาไสยเวทของภาคใต้” วัดเขาอ้อจึงเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์และสถานที่ศึกษาเล่าเรียนของกุลบุตร ที่ประกอบด้วยองค์ความรู้ทางด้านพุทธธรรม ไสยเวทวิทยาและเวชศาสตร์ พระเถระหรือพระเกจิอาจารย์ผู้เป็นเจ้าอาวาสหรือเจ้าสำนักในอดีตที่ผ่านมา เป็นผู้ทรงคุณความรู้และเป็นที่พึ่งของผู้คนในชุมชนในทุกๆ ด้าน มีการประกอบพิธีกรรมทางด้านไสยเวทและพุทธเวทตลอดถึงการรักษาโรคภัยด้วยสมุนไพรให้กับชาวบ้านอย่างกว้างขวาง ทำให้สำนักเขาอ้อมีความสัมพันธ์กับชุมชนรอบข้างเป็นไปอย่างใกล้ชิดแบบสังคมพึ่งพา แต่เมื่อสังคมเปลี่ยนไปในเชิงบริโภคนิยม ความเชื่อและพิธีกรรมของสำนักเขาอ้อก็เปลี่ยนไปในเชิงผลประโยชน์ต่างตอบแทน ประกอบกับพระเกจิอาจารย์ผู้สืบทอดสายวิชาลดน้อยลง และวัดเขาอ้อยังขาดพระสงฆ์ที่สืบทอดวิชาอย่างแท้จริง ขณะเดียวกันก็เกิดกลุ่มผลประโยชน์จากความมีชื่อเสียงของสำนักเขาอ้อ ด้วยเหตุนี้ชุมชนจึงจำเป็นต้องใช้กระบวนการศึกษาวิจัยองค์ความรู้ด้านความเชื่อและพิธีกรรมให้เหมาะสมกับสังคมยุคปัจจุบัน และนำไปสู่การสร้างสรรค์ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนรายรอบ และสร้างชุมชนที่น่าอยู่ต่อไป

กระบวนการศึกษา

เนื่องจากองค์ความรู้ด้านพุทธธรรม ไสยเวท และเวชศาสตร์ของสำนักเขาอ้อมีจำนวนมากมาย แต่ขาดการบันทึกที่เป็นลายลักษณ์อักษร ส่วนใหญ่การสืบทอดสายวิชาใช้วิธีการท่องจำ และปฏิบัติสืบต่อกันมาและบางส่วนมีการบันทึกลงในหนังสือใบุด แต่ก็กระจัดกระจายไปตามสายศิษย์ต่างๆ จนยากต่อการสืบค้น ดังนั้นกระบวนการศึกษาในครั้งนี้ จึงต้องใช้กระบวนการศึกษาหลายๆวิธี ตั้งแต่การรวบรวมศึกษาข้อมูลประเภทเอกสาร การสัมภาษณ์ สังเกต และการจัดเวทีแบบมีส่วนร่วมของชุมชน

ข้อมูลเอกสาร

เอกสารทางประวัติศาสตร์เป็นหลักฐานสำคัญที่ช่วยยืนยันประวัติอันยาวนานของสำนักเขาอ้อแต่ที่ผ่านมา มีการพบเอกสารหลักฐานชิ้นต้นเพียงชิ้นเดียวคือ “หนังสือสารตราของเจ้าพระยานครศรีธรรมราชมีไปถึงพระยาแก้วภูกรพิชัยดิทรสุรินทรเดชอภัยพิริยะพาหะ เจ้าเมืองพัทลุง” เป็นเอกสารที่เขียนขึ้นเมื่อวันเสาร์ ขึ้น 8 ค่ำ เดือน 9 ปีระกา จุลศักราช 1103 (พ.ศ.2284) สมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศแห่งกรุงศรีอยุธยา ส่วนเอกสารอื่นๆ ส่วนเขียนขึ้นภายหลังจากคนภายนอกชุมชน ซึ่งเป็นหลักฐานให้เห็นถึงพัฒนาการของสำนักเขาอ้อ และการเปลี่ยนแปลงของความเชื่อและพิธีกรรมที่ได้ปฏิบัติกันมาจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ยังมีหลักฐานโบราณวัตถุโบราณสถานที่แสดงถึงความเก่าแก่ของสำนักเขาอ้ออีกหลายอย่างเช่น พระพุทธรูป เจดีย์ อุโบสถ เครื่องถ้วยชามโบราณ เป็นต้น

ข้อมูลการสัมภาษณ์

กลุ่มเป้าหมายของการสัมภาษณ์ได้แก่ พระสงฆ์ คหบดีสำนักเขาอ้อ ผู้นำท้องถิ่น ข้าราชการที่เกี่ยวข้อง และประชาชนทั่วไป ซึ่งได้หลักฐานตามความเชื่อ พิธีกรรม และการเปลี่ยนแปลงของความสัมพันธ์ในชุมชนรายรอบพื้นที่เป้าหมาย

ข้อมูลการสังเกต

ส่วนใหญ่ทีมวิจัยเข้าไปสังเกตในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสำนักเขาอ้อ เช่น พิธีกรรมไหว้ครู พิธีกรรมแห่ขบวน พิธีกรรมกินเหนียวดำ พิธีกรรมกินน้ำมันงา พิธีกรรมสะเดาะ เป็นต้น ซึ่งทำให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมของสำนักเขาอ้อ และการเปลี่ยนแปลงของสำนักแห่งนี้

ข้อมูลการจัดเวทีแบบมีส่วนร่วมของชุมชน

เป็นการจัดเวทีแบบกลุ่มใหญ่ และกลุ่มเล็กหรือกลุ่มย่อย โดยเชิญกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดไว้เข้าร่วมประชุมเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลองค์ความรู้เกี่ยวกับสำนักเขาอ้อทุกประเด็น และแสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์ข้อมูล เป็นการหาข้อสรุปร่วมกันในประเด็นที่เป็นปัญหาและการวางแผนทางพัฒนาสำนักเขาอ้อให้เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวของท้องถิ่นอย่างยั่งยืนต่อไป

ความเชื่อและพิธีกรรมของสำนักเขาอ้อ

เนื่องจากสำนักเขาอ้ออันประกอบด้วย วัดเขาอ้อ วัดคอนสาตา วัดบ้านสวน และวัดภูเขาทอง เป็นวัดที่มีการสืบทอดสายวิชาเขาอ้อมมาอย่างต่อเนื่อง จนถึงปัจจุบัน ซึ่งประกอบด้วยความเชื่อและพิธีกรรมมากมาย แต่จะเลือกเอาพิธีกรรมที่เห็นว่าเป็นที่นิยมและเป็นอัตลักษณ์ของสำนักเขาอ้อ มาเป็นตัวอย่างของการศึกษา ได้แก่ ความเชื่อและพิธีกรรมรับศิษย์ ความเชื่อและพิธีกรรมสะเดาะหรือเกิดใหม่ ความเชื่อและพิธีกรรมแห่ขบวน กินเหนียวดำ และกินน้ำมันงา ความเชื่อและพิธีกรรมสร้างพระเครื่องรางของขลัง ความเชื่อและพิธีกรรมไหว้ครู พิธีกรรมเหล่านี้อาจถือว่าเป็นหลักของสำนักเขาอ้อที่สาธุศิษย์ทุกคนต้องรำเรียนและนำไปปฏิบัติเพื่อช่วยเหลือสังคม

พิธีกรรมรับศิษย์เป็นพิธีที่ปฏิบัติเพื่อรับศิษย์ใหม่ เครื่องบูชาครูประกอบด้วย หมาก พลุ 9 ค่ำ ดอกไม้ 9 ดอก รูป เทียน ผ้าขาว 1 ผืน และเงินบูชาครู 12 บาท การรับศิษย์ใหม่ต้องมีศิษย์เก่ารับรอง 1 คน เพื่อให้ได้คนดี ผู้ที่ผ่านพิธีกรรมนี้แล้วเชื่อกันว่าจะเกิดสิริมงคล และได้รับความคุ้มครองจากครูบาอาจารย์ หรือปรมาจารย์สายเขาอ้อ หลังจากนั้นพระอาจารย์จะเริ่มสอน นโม ก ข ขอมไทย และให้หัดท่อง “สวัสดี” หรือบทสวดสัจจนจำได้ จึงเริ่มสอนไสยเวทวิทยาและเวทศาสตร์ตั้งแต่ขั้นต่ำถึงขั้นสูง ส่วนพิธีกรรมแห่ขบวน ย่าถือว่าเป็นพิธีขั้นสูง มีความสลับซับซ้อน ซึ่งนิยมประกอบพิธีต่อเนื่องกับพิธีกรรมสะเดาะ พิธีกรรมกิน

เหนียว กินมัน และพิธีไหว้ครู แต่บางครั้งก็แยกกันประกอบพิธี ในส่วนของการประกอบพิธีสะเดาะหรือเกิดใหม่จะประกอบพิธีกรรมก่อนพิธีอื่นๆ เป็นการสร้างความบริสุทธิ์ให้กับตนเอง หลังจากนั้นจึงประกอบพิธีแห่ว่านยา นิยมแห่ในเรือหรือในรางปูน รูปสี่เหลี่ยม มีพระอาจารย์นั่งปลุกเสกอยู่รอบราง แห่อยู่ประมาณ 3-7 วัน เมื่อขึ้นจากรางยา ก็ประกอบพิธีกินเหนียวคำหม่อ และกินน้ำมันงาที่ผ่านพิธีกรรมปลุกเสกของพระอาจารย์มาแล้ว หลังจากนั้นจึงทำพิธีไหว้ครู ผู้ที่ผ่านพิธีกรรมเหล่านี้เชื่อกันว่า ทำให้ร่างกายคงกระพันมหาอุด และเชื่อว่าสามารถแก้โรคภัยไข้เจ็บได้

ส่วนพิธีกรรมสร้างพระเครื่องรางของขลังของสำนักเขาอ้อ ถือได้ว่าเป็นพิธีกรรมชั้นสูง มีความสลับซับซ้อน เดิมทางสำนักเขาอ้อหรือพระอาจารย์ผู้สืบสายวิชาจะสร้างด้วยตัวเอง โดยมีสานุศิษย์เป็นกำลังช่วยเหลือ พระเครื่องรางของขลังที่สำนักเขาอ้อสร้างขึ้นมี 2 ประเภท คือ พระเครื่อง เช่น พระมหาว่าน มหายันต์ พระครูสิทธิยาภิรัต(เอียด) สร้างที่วัดเขาอ้อ แจกในสมัยสงครามอินโดจีน พ.ศ. 2483 พระปิดตามหาอุด-มหาลาภพระกลีบบัว หลัง ขอ.ศล. พระอาจารย์ปาน ปาถมโม สร้างแจกเมื่อ พ.ศ.2490 พ.ศ. 2500 และ พ.ศ.2511 ตามลำดับ พระกลีบบัว พระปิดตา พระอาจารย์นำ ชินวโร สร้างที่วัดดอนสาตา พ.ศ. 2512 พ.ศ.2515 ตามลำดับ พระกลีบบัว พระปิดตา พระครูพิพัฒน์ศิริธร(คง สิริมโต) สร้างที่วัดบ้านสวน พ.ศ.2495 พ.ศ.2511 ตามลำดับ เป็นต้น อีกประเภทหนึ่งเป็นเครื่องรางของขลัง มีสร้างกันจำนวนมาก ตั้งแต่ พ.ศ.2483 ถึงปัจจุบัน (พ.ศ.2562) เช่น ผ้ายันต์ ตะกรุด ลูกประคำ ลูกสะกด ลูกอม แหวนพืรอด สายคาดเอว จีวรขัน เสื้อยันต์ เป็นต้น

พระเครื่องรางของขลังเหล่านี้ พระเกจิอาจารย์รุ่นแรก ๆ สร้างขึ้นด้วยเจตนานาบริสุทธิ์เพื่อแจกจ่ายให้กับศิษย์ ทหาร ตำรวจ และประชาชนทั่วไป นำไปใช้ป้องกันตัวและเป็นขวัญกำลังใจ แต่ชาวบ้านมีความเชื่อว่าวัดดงมอญเหล่านี้มีพุทธคุณเป็นมหาอุด คงกระพันชาตรี แคล้วคลาดภัยและเมตตามหานิยม

ความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของสำนักเขาอ้อกับชุมชนรายรอบ

สำนักเขาอ้อในแต่ละยุคสมัยมีความสัมพันธ์และมีการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนรายรอบทั้งในทางที่ดีและในทางลบ พอสรุปผลได้ดังนี้

ในสมัยก่อนพระอาจารย์ทองเผ่า พบว่าสำนักเขาอ้อเป็นศูนย์กลางชุมชนในรูปของระบบกัลปนาวัดที่พระมหากษัตริย์ได้พระราชทานที่ภูมิตานและข้าพระโยมสงฆ์ให้วัดเขาอ้อ ข้าพระเหล่านี้เป็นคนในชุมชนได้ทำมาหากินบนพื้นที่ภูมิตานของวัด ทำให่วัดและชุมชนรายรอบมีความสัมพันธ์ไปในทางที่ดี ต่อมาในสมัยพระอาจารย์ทองเผ่า ได้มีการยกเลิกระบบกัลปนามาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ทำให้ข้าพระของวัดเป็น

อิสระ แต่วัดก็ยังเป็นศูนย์กลางของชุมชน ชาวบ้านส่งบุตรหลานเข้าไปศึกษาเล่าเรียนทั้งทางโลกและทางธรรม โดยเฉพาะการศึกษาทางไสยเวทวิทยา มีผู้คนทั้งในชุมชนและนอกชุมชนเข้ามาศึกษากันมาก เป็นสมัยที่มีความเจริญสูงสุดในด้านนี้ จนได้รับขนานนามว่า “ดักศิลาไสยเวทภาคใต้” นอกจากนี้ผู้คนในชุมชนยังต้องพึ่งวัดในด้านเวชศาสตร์หรือการรักษาพยาบาลจากพระภิกษุสงฆ์ในสำนักเขาอ้อ จนกระทั่งหลังจากพระอาจารย์ทองเฒ่า(พ.ศ.2470) พระอาจารย์เอียด(พ.ศ.2491) และพระอาจารย์ปาน (พ.ศ.2521) มรณภาพไปหมดแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างสำนักเขาอ้อกับชุมชนรายรอบเริ่มเปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างมาก เนื่องจากการประกอบพิธีกรรมเริ่มใช้ระบบทุนนิยมมากขึ้น กลุ่มคนภายนอกเข้ามาใช้บริการขึ้นกว่าแต่ก่อน ศิษย์สาวยุบพรพชิตลดน้อยลง แต่ศิษย์ชายฆราวาสมีเพิ่มมากขึ้นและกระจายอยู่หลายจังหวัด จึงเกิดเป็นกลุ่มผลประโยชน์แตกเป็นกลุ่ม เป็นพวก ต่างแสวงหาผลประโยชน์บนชื่อเสียงของสำนักเขาอ้อ ส่วนชุมชนรายรอบวัดเขาอ้อก็ลดน้อยลง จนในบางช่วงวัดเกือบกลายเป็นวัดร้าง แต่เมื่อกลุ่มคนภายนอกเข้ามาสนับสนุนวัดเขาอ้อจึงเจริญขึ้นอย่างรวดเร็วตั้งแต่ พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันการสืบสานความเชื่อและพิธีกรรมของสำนักเขาอ้อเน้นไปทางด้านไสยเวทมากกว่าพุทธธรรม ทำให้สำนักเขาอ้อกลายเป็นวัดทางไสยศาสตร์และพุทธพาณิชย์

การสืบสานและแนวทางพัฒนาสำนักเขาอ้อ

เนื่องจากปัจจุบันองค์ความรู้ทางไสยเวทและพุทธธรรมของสำนักเขาอ้อขาดการศึกษาและรวบรวมเป็นหมวดหมู่ ส่วนใหญ่อยู่ในตัวคนและต่างก็หวงวิชา เมื่อคนเหล่านี้เสียชีวิตไป องค์ความรู้ก็สูญหายไป ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นที่จะต้องหาแนวทางในการสืบสานและพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน ซึ่งพอจะแยกออกเป็น 2 แนวทาง ดังนี้ แนวทางที่ 1 การสร้างองค์ความรู้ด้านพุทธาคมและไสยเวทวิทยา สำนักเขาอ้อ จัดตั้งกลุ่มศิษย์สำนักเขาอ้อหรือผู้ที่มีความรู้ทางด้านนี้ เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ทั้งหมดของสำนักเขาอ้อ เช่น พิธีกรรมต่างๆ คาถาอาคม อักขระ เลขยันต์ ตำรา ตำรับทางไสยเวทและเวชศาสตร์หรือตำรายาพื้นบ้าน เป็นต้น เพื่อใช้เป็นแนวทางหรือคู่มือการศึกษา และหาแนวทางในการสืบสานความรู้เหล่านี้ต่อไป หรือสร้างเป็นตำราเรียนจากขั้นต่ำไปสู่ขั้นสูง แนวทางที่ 2 การสร้างแหล่งเรียนรู้ด้านพุทธาคมและไสยเวทวิทยาสถาบันสำนักเขาอ้อ โดยขอความร่วมมือวัดในเครือข่ายและชุมชนในท้องถิ่น ได้แก่ วัดเขาอ้อ วัดบ้านสวน วัดดอนศาลา และวัดภูเขาทองช่วยกันสร้างแหล่งเรียนรู้ในรูปแบบพิพิธภัณฑ์บริเวณวัด และแบ่งองค์ความรู้มาให้เข้าช้อนกันดังนี้

วัดเขาอ้อ ควรจัดเนื้อหาในเรื่องของพิธีกรรม และตำราไสยเวท เช่น พิธีกรรมแห่ขบวนยา กินเหนียว กินมัน คาถา อาคม อักขระ เลขยันต์ เป็นต้น

วัดบ้านสวน ควรจัดเนื้อหาเน้นด้านเวชศาสตร์ คำรับ คำราชา สวนสมุนไพร การบริหารและการสืบทอด

วัดคอนสาตา ควรจัดเนื้อหาเน้นพระเกจิอาจารย์และคุณธรรม โดยเฉพาะพระอาจารย์นำ ชินวโร กับสถาบันพระมหากษัตริย์

วัดภูเขาทอง ควรจัดเนื้อหาเน้นชาวกีฬาคำบรรพที่พบบริเวณภูเขาทอง ซึ่งกรมทรัพยากรธรณีได้ดำเนินการจัดไว้ให้ส่วนหนึ่งแล้ว แต่ยัง ไม่แพร่หลายในหมู่ประชาชนทั่วไป

รายงานวิจัยเล่มนี้เป็นข้อมูลพื้นฐานที่สามารถนำไปใช้ประกอบการวางแผนเพื่อให้เกิดแหล่งเรียนรู้เหล่านี้ขึ้นในชุมชน ซึ่งเชื่อว่าจะทำให้องค์ความรู้เกี่ยวกับสำนักเขาอ้อได้มีการสืบสานต่อไป และยังสามารถจัดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีการเชื่อมโยงองค์ความรู้ระหว่างวัดและให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมจะนำไปสู่การสร้างสรรค์ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนรายรอบได้เป็นอย่างดี และยังนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและปัญหาของการวิจัย

สำนักเขาอ้อปัจจุบันประกอบด้วยวัดเขาอ้อ วัดดอนศาลา วัดบ้านสวน และวัดภูเขาทอง เป็นวัดทางพระพุทธศาสนา ตั้งอยู่ตำบลมะกอกเหนือ อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง เป็นวัดโบราณที่มีชื่อเสียงโด่งดังทางด้านการศึกษาพุทธธรรมและไสยเวทของภาคใต้ ดังเห็นได้จากการสร้างลูกประจำ ๑๐๘ ลูก ของสำนักเขาอ้อ ซึ่งได้นำอักษรในพระพุทธรูป ๕๖ ตัว พระธรรมคุณ ๓๘ ตัว และพระสังฆคุณ ๑๔ ตัว รวมเป็น ๑๐๘ ตัว จารลงหรือเขียนลงในเม็ดประจำ เป็นการนำพระพุทธธรรมมาใช้ในเชิงไสยเวทเพื่อใช้ในการป้องกันอันตรายต่างๆ ให้กับผู้คน จนได้รับการยกย่องให้เป็น “ดักศิลาทางไสยเวทของภาคใต้” ที่ผู้คนนิยมส่งบุตรหลานไปศึกษาเวทมนต์ คาถา สืบทอดสายพระเวทมานับพันปี ทำให้วิชาคาถาอาคมของวัดเขาอ้อหรือสำนักเขาอ้อแพร่หลายไปทั่วภาคใต้ แต่อย่างไรก็ตามประวัติตำนานของสำนักเขาอ้อก็เป็นเพียงตำนานเล่าขานสืบทอดกันมาทางมุขปาฐะ ยังหาหลักฐานยืนยันได้ไม่แน่นอนนัก บางกระแสเล่าว่า วัดเขาอ้อมีมาแล้วตั้งแต่สมัยศรีวิชัย (พุทธศตวรรษที่ ๑๓-๑๘) บางกระแสบอกว่ามีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา(พุทธศตวรรษที่ ๑๙-๒๓) แต่ที่จับความได้ที่ผู้คนเล่าขานสืบทอดกันมาในสมัยหนึ่ง คือ เรื่อง “สมเด็จพระเจ้าจอมทอง” อดีตเจ้าอาวาสวัดเขาอ้อ เป็นพระภิกษุผู้มีบุญญาธิการ ได้เป็นเพื่อนเกลอกับ “สมเด็จพระเจ้าพะโคะ” หรือที่เรารู้จักกันในปัจจุบันในนาม “หลวงพ่อทวดเหยียบน้ำทะเลจืด” วัดช้างให้ จังหวัดปัตตานี และมีการทดลองวิชาทางไสยเวทซึ่งกันและกันอยู่เสมอ เรื่องเหล่านี้แม้ว่าจะเป็นเรื่องเล่าขานก็ตาม แต่ก็แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของวัดเขาอ้อทางฝั่งทะเลตะวันตกกับวัดพะโคะทางฝั่งทะเลตะวันออกของทะเลสาบสงขลาได้เป็นอย่างดี

วัดเขาอ้อมีชื่อเสียงโด่งดังมากในสมัยที่พระครูสังฆวิจารณ์ถนัดบรพหรือ “พระอาจารย์ทองเฒ่า” เป็นเจ้าอาวาสวัดเขาอ้อ (สมัยรัชกาลที่ ๕ ถึงรัชกาลที่ ๗) สมัยนี้ผู้คนทั้งบรรพชิตและฆราวาสได้เข้ามาสมัครเป็นศิษย์พระอาจารย์ทองเฒ่าเป็นจำนวนมาก วิชาทางไสยเวทที่มีการศึกษาถ่ายทอดให้แก่ศิษย์ที่สำคัญ เช่น พิธีกรรมกินวานยา พิธีกรรมแห้ววานยา พิธีกรรมกินข้าวเหนียวดำ พิธีกรรมกินน้ำมันงา พิธีกรรมสร้างเครื่องรางของขลัง เป็นต้น พิธีกรรมเหล่านี้เชื่อกันว่าเป็นพิธีกรรมที่ศักดิ์สิทธิ์ที่อาจารย์วัดเขาอ้อได้

ถ่ายทอดให้แก่ศิษย์ จนทำให้สายวิชานี้แพร่หลายไปสู่วัดต่างๆ ในเครือข่ายเป็นจำนวนมาก แต่ที่สำคัญได้แก่ วัดคอนสาลา วัดบ้านสวน และวัดภูเขาทอง นอกจากนี้ศิษย์คนสำคัญที่สืบสานพิธีกรรมทางไสยเวทย์มีมาก เช่น พระครูสิทธิยาภิรัต (เอียด) วัดคอนสาลา พระครูปาน ปาลธมฺโม วัดเขาอ้อ พระครูพิพัฒน์สิริธร(คง) วัดบ้านสวน พระอาจารย์นำ แก้วจันทร์ วัดคอนสาลา ขุนพันธรักษ์ราชเดช เป็นต้น พิธีกรรมและไสยเวทย์เหล่านี้ยังแฝงไว้ด้วยหลักแห่งพุทธธรรม เช่น บุคคลที่ผ่านพิธีกรรมของวัดเขาอ้อมีข้อห้ามผิดลูกเมียผู้อื่น หรือการนำบทสวดอิติปิโส แปลด้านมาเป็นแผ่นยันต์ เป็นต้น

อย่างไรก็ตามวัดเขาอ้อได้ผ่านยุคของความเจริญรุ่งเรืองและในยุคที่เสื่อมโทรมมาแล้ว เมื่อใดที่วัดเขาอ้อตกอยู่ในความเสื่อมเมื่อนั้นชาวบ้านจะเชื่อว่าความเจริญรุ่งเรืองจะเกิดขึ้นที่วัดคอนสาลา เช่นในสมัยที่พระอาจารย์เอียดหาะได้เป็นเจ้าอาวาสวัดคอนสาลา พระอาจารย์ทองเผ่าได้ไปเรียนวิชาไสยเวทย์ที่วัดคอนสาลาแต่หลังจากที่พระอาจารย์เอียดหาะได้มรณภาพ วัดคอนสาลาก็ตกต่ำลง แต่ความเจริญกลับไปอยู่ที่วัดเขาอ้อในสมัยที่พระอาจารย์ทองเผ่าเป็นเจ้าอาวาส เป็นต้น ในสมัยที่พระอาจารย์ทองเผ่าเป็นเจ้าอาวาสถือได้ว่าสำนักเขาอ้อมีความเจริญมาก เพราะท่านเป็นพระอุปัชฌาย์และเจ้าคณะหมวดหรือเจ้าคณะตำบลมะกอกเหนือ มีศิษยานุศิษย์จำนวนมากที่พระอาจารย์ทองเผ่าส่งไปเป็นเจ้าอาวาสวัดต่างๆ จนเกิดเป็นวัดในเครือข่าย โดยส่งพระอาจารย์เอียดหรือพระครูสิทธิยาภิรัตไปเป็นเจ้าอาวาสวัดคอนสาลา และพระครูสิทธิยาภิรัตได้ส่งพระอาจารย์คงหรือพระครูพิพัฒน์สิริธร(คง)เป็นเจ้าอาวาสวัดบ้านสวน ต่อมาพระครูพิพัฒน์สิริธร(คง) ได้ส่งพระอาจารย์คล้ายหรือพระครูพิพัชรกิจไปเป็นเจ้าอาวาสวัดภูเขาทอง ทำให้วัดเหล่านี้อยู่ในระบบเครือข่ายของสำนักเขาอ้อ ได้รับการสืบทอดสายวิชาไสยเวทย์และเวทศาสตร์ได้นำไปประกอบพิธีกรรมสืบสานกันต่อมา

ปัจจุบันเรื่องราวของสำนักเขาอ้อได้เสื่อมถอยลง จากการขาดพระภิกษุสงฆ์ผู้สืบทอดทางสายวิชาอย่างแท้จริงและยังนักนิยมไสยศาสตร์จำนวนมากต่างอ้างเป็นศิษย์ของสำนักเขาอ้อ นำวิชาทางไสยเวทย์มาประกอบพิธีกรรมจนไม่สามารถแยกแยะวิชาได้ถูกต้อง ส่วนต้นฉบับตำราสายสำนักเขาอ้อสูญหายไปมากจากกาลเวลาที่ผ่านมามากหลายร้อยปี และผู้มีความรู้ต่างหวงวิชา ไม่ยอมถ่ายทอดหรือเปิดเผยความจริงให้กับบุคคลภายนอก และการมุ่งเน้นกิจกรรมทางด้านพุทธพาณิชย์มากกว่าพุทธธรรมและพิธีกรรมต่างๆ มีการเปลี่ยนแปลงไปในเชิงพาณิชย์มากขึ้น รวมทั้งความไม่เข้าใจต่อแก่นแท้ของสำนักเขาอ้อที่แท้จริงทำให้พิธีกรรมที่เกิดขึ้นผิดเพี้ยนความหมายไปจากเดิม เช่น ในสมัยก่อนการประกอบพิธีแห่ขบวนยากระทำได้ในเดือน ๕ และเดือน ๑๐ เท่านั้น แต่ปัจจุบันสามารถประกอบพิธีกรรมได้ทุกเดือน ตามความต้องการของผู้ใช้บริการ เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบว่ามี การอ้างอิงหรือแอบอ้างสำนักเขาอ้อ เพื่อหวังผลทางด้านพุทธ

พาณิชย์ ด้วยเหตุดังกล่าวจึงทำให้สำนักเขาอ้อและวัดในเครือเริ่มเชื่อมถอยทางพุทธาคม และไสยเวท เปิดทางให้นายทุนหรือกลุ่มคนภายนอกเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์

ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นถือว่าเป็นความกังวล ห่วงใยของกลุ่มคนที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นทางชุมชนจึงมีความจำเป็นที่จะต้องร่วมมือกันเข้ามาศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับสำนักเขาอ้ออย่างแท้จริง เพื่อให้ทราบถึงสาเหตุของการเปลี่ยนแปลง และผลกระทบที่เกิดขึ้น จากการเปลี่ยนแปลงของสำนักเขาอ้อ ซึ่งจะสามารถนำมากำหนดเป็นแนวทางในการฟื้นฟูและส่งเสริมให้สำนักเขาอ้อได้พัฒนาไปในแนวทางที่เหมาะสม เพื่อให้สำนักเขาอ้อเป็นแหล่งศึกษาทางด้านไสยเวทพุทธธรรมและเป็นที่รวมของสายวิชานักเขาอ้ออย่างแท้จริง ส่วนพุทธพาณิชย์ควรเป็นผลพลอยได้หรือส่วนย่อยที่จะเข้ามาจรโลงสำนัก ดังนั้นการสืบค้นความหมาย รวมทั้งการสืบสานพิธีกรรมและพุทธธรรมของวัดเขาอ้อ จึงเป็นประเด็นที่สำคัญที่ควรเร่งศึกษาทำความเข้าใจในมิติต่างๆ ที่ลุ่มลึกรอบด้าน เพื่อการสืบสานต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมของสำนักเขาอ้อ ในแต่ละยุคว่าเป็นอย่างไร มีผลต่อความสัมพันธ์ของคนในชุมชนรายรอบอย่างไร เปลี่ยนแปลงมาในแต่ละยุคอย่างไร ด้วยเงื่อนไขใด
2. เพื่อหาแนวทางหรือฟื้นฟูความเชื่อและพิธีกรรม ของสำนักเขาอ้อ ให้มีรูปแบบและความหมายที่เหมาะสมกับสังคมยุคปัจจุบัน
3. เพื่อนำความรู้ที่ได้จากข้อ ๒ ไปสร้างสรรค์ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนรายรอบและสร้างชุมชนที่น่าอยู่ต่อไป

คำถามวิจัย

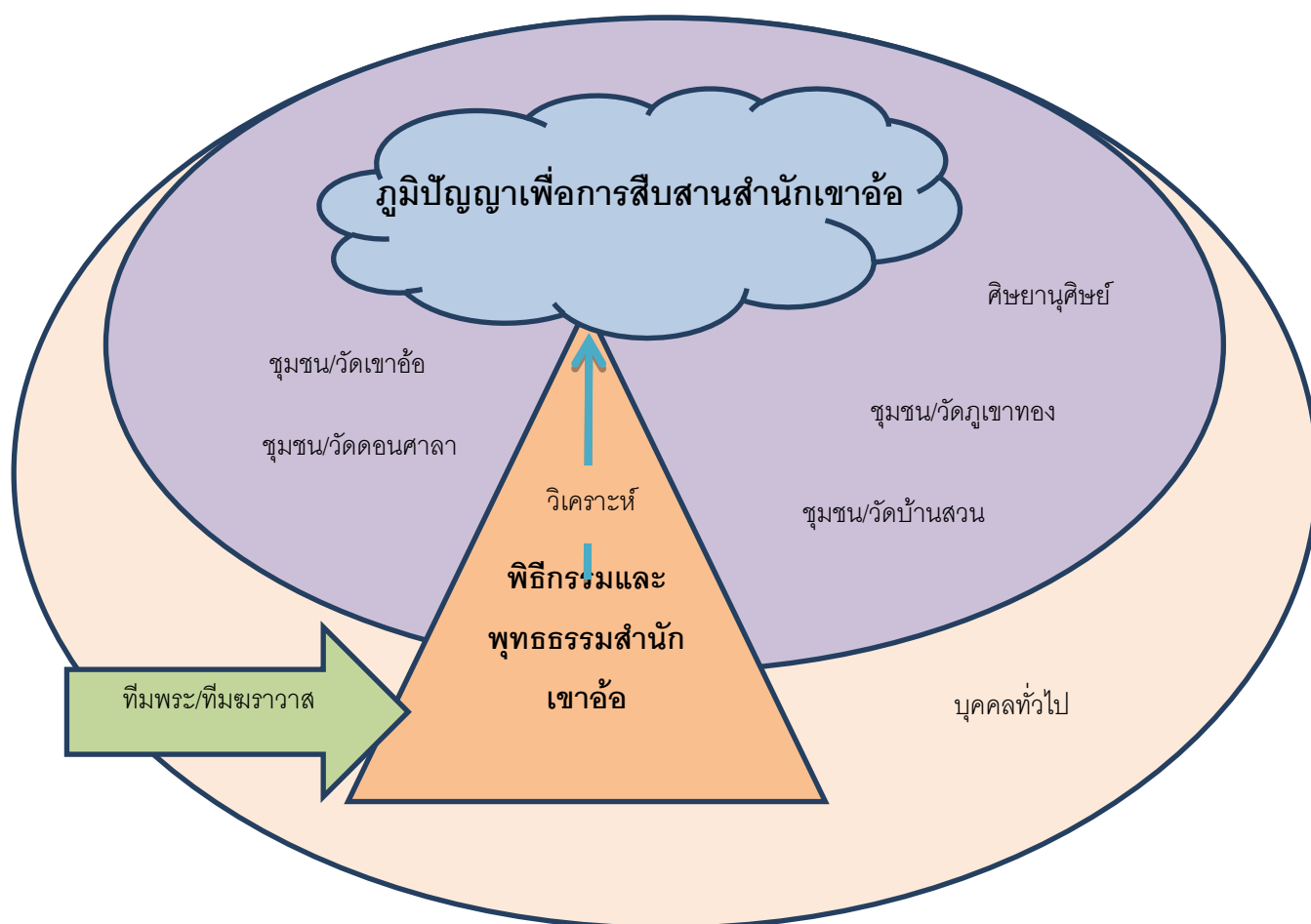
1. ความเชื่อและพิธีของสำนักเขาอ้อ ในแต่ละยุคเป็นอย่างไร มีผลต่อความสัมพันธ์ของคนในชุมชนรายรอบอย่างไร เปลี่ยนแปลงมาในแต่ละยุคอย่างไร ด้วยเงื่อนไขใด
2. จะหรือฟื้นฟูความเชื่อและพิธีกรรม ของสำนักเขาอ้อ ให้มีรูปแบบและความหมายที่เหมาะสมกับสังคมยุคปัจจุบันอย่างไร

3. จะนำความรู้ที่ได้จากข้อ 2 ไปสร้างสรรค์ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนรายรอบ เพื่อสร้างชุมชนที่น่าอยู่ขึ้นได้อย่างไร

ขอบเขตการศึกษา

เชิงพื้นที่

ประกอบไปด้วย ๔ วัดหลัก คือ วัดเขาอ้อ วัดคอนศาลา วัดบ้านสวน และวัดภูเขาทองในตำบลมะกอกเหนือ อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง

เชิงประเด็น

- เนื้อหารูปแบบ พิธีกรรม ความเชื่อ ความหมายทางไสยเวทของสำนักเขาอ้อ
- กระบวนการการสืบสานพิธีกรรมทางไสยเวทของสำนักเขาอ้อ
- ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงนั้น
- แนวทางในการสืบทอด

เชิงเป้าหมาย

- ศิษยานุศิษย์
- เจ้าอาวาสและพระสงฆ์
- นักท่องเที่ยว
- กลุ่มนิคมพระเครื่อง
- ปราชญ์และแกนนำชาวบ้าน
- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- ชาวบ้านทั่วไป

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

เชิงวิจัย

1. ได้องค์ความรู้ของสำนักเขาอ้อ รูปแบบ พิธีกรรม ความเชื่อ ความหมายทางไสยเวทของสำนักเขาอ้อ จากอดีตถึงปัจจุบัน
2. ได้กระบวนการสืบสานพิธีกรรมทางไสยเวทของสำนักเขาอ้อจากอดีตถึงปัจจุบัน
3. ได้แนวทางที่เหมาะสมในการสืบสานพิธีกรรมทางไสยเวทของสำนักเขาอ้อ

เชิงพัฒนา

1. ได้กระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มคนที่หลากหลายในการศึกษาองค์ความรู้ของสำนักเขาอ้อ รูปแบบ พิธีกรรม ความเชื่อ ความหมายทางไสยเวทของสำนักเขาอ้อจากอดีตถึงปัจจุบัน
2. ได้เข้าใจถึงสาเหตุและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านความหมายและเครือข่ายศิษยานุศิษย์

วิธีการวิจัย

1. ศึกษาข้อมูลความเป็นมา องค์ความรู้ ความเชื่อ การปฏิบัติเชิงประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ และวัตถุที่เกี่ยวข้องกับวัดเขาอ้อ โดยการอ่านจากเอกสารและสอบถามเพิ่มเติมจากผู้รู้
2. ศึกษาข้อมูลจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง จากผู้รู้ในท้องถิ่น ทั้งพระสงฆ์ และฆราวาส ที่เป็นบุคคลต้นข้าว เช่น หมอประจวบ คงเหลือ หมอเปลี่ยน หัตถยานนท์ เจ้าคณะอำเภอควนขนุนวัดบ้านสวน เจ้า

อวาสวัตคณศาลา หมอห้วน รอดภัย พระทวิ จันทรแก้ว วัดคณศาลา นางเลื่อน นุ่นเกลี้ยง
 นายผล เป็นต้น และตามความรู้จากบุคคลต้นขั้วเหล่านี้ไปสู่บุคคลอื่นๆ ต่อไป

3. ศึกษาเรียนรู้ความเชื่อและความศรัทธาของชาวบ้านที่มีต่อสำนักเขาอ้อ
4. สัมภาษณ์บุคคลทั่วไปที่มาใช้บริการหรือมาเช่าบูชาวัตถุมงคลเกี่ยวกับความเชื่อและความศรัทธา
5. การแบ่งหน้าที่ไปสัมภาษณ์ และสอบถาม มีคนในผู้ให้ข้อมูลให้ความเชื่อถือ มีแบบสอบถามตาม
 ประเด็นที่ร่วมวางไว้รวมทั้งอธิบายเป้าหมายของการเก็บข้อมูล
6. นำข้อมูลมารวบรวมคุยกัน สรุป และเพิ่มเติมข้อมูลอีกครั้งเพื่อตรวจสอบและยืนยันในส่วนที่ไม่สมบูรณ์
7. วิเคราะห์เวทีใหญ่ทั้งทีมพระ และทีมฆราวาสโดยการตั้งประเด็นมาจากการศึกษา ดูว่าอะไรใช่/
 ไม่ใช่ อะไรที่หลงลืม อะไรที่ควรพึงระวัง อะไรที่หลงทาง อะไรที่เป็นแก่นแท้ที่ควรรักษาและสืบ
 ทอด
8. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ เรียบเรียง
9. นำข้อมูลจากการเสวนามาสรุปเรียบเรียง และวิเคราะห์เพื่อจัดทำเป็นรายงานการวิจัยต่อไป

บทที่ 2

วิธีการศึกษาข้อมูล

การทำวิจัยของทีมวิจัยเขาส้อ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพโดยข้อมูลที่ได้จากการวิจัยชิ้นนี้ได้มาจากการอ่าน การประชุม การสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว การหารือร่วมกันของทีมวิจัยและผู้ที่เกี่ยวข้อง การสังเกตการณ์ในพิธีกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นตลอดปี 2560-2561 ของกลุ่มคนที่ทำพิธีกรรมในวัดเขาส้อ วัดบ้านสวน รวมทั้งที่บ้านของหมอผู้ทำพิธีกรรม แล้วทีมวิจัยได้นำประเด็นต่างๆที่เห็นมาร่วมสรุปหาแนวทางการดำเนินการต่อจากนั้นก็มีการจัดเวทีต่างๆขึ้นหลายครั้งเพื่อให้แนวทางที่สรุปได้ไปสู่การวางแผนเพื่อปฏิบัติการจริง

การศึกษาจากเอกสาร

หนังสือ บทความ ตำรา หนังสือบุด และข้อมูลในอินเทอร์เน็ต ที่เป็นข้อมูลเกี่ยวกับประวัติของสำนักเขาส้อ ความสำคัญของสำนักเขาส้อ ตำราต่างๆ ที่พบเกี่ยวกับวัดเขาส้อ ข้อมูลเหล่านี้ได้มาจากหลายแหล่ง ทั้งอินเทอร์เน็ต วิทยานิพนธ์ งานเขียนของนักวิชาการ แต่ตำราต่างๆ และหนังสือบุด (คำ ขาว) ได้จากการได้ไปคุยกับผู้ที่เก็บไว้โดยตรง ซึ่งเจ้าของค่อนข้าง “หวง” ที่จะให้คนอื่นได้เห็น แต่แม้ว่าจะหวงเพียงใดก็เก็บดูแลไม่ผิดเท่าที่ควร หลายฉบับที่เป็นตำราโบราณ เขียนด้วยอักษรขอม หรือบางคนบอกว่าเป็นตำราที่ถูกเขียนโดยพระอาจารย์ทองเผ่านั้นก็ถูกปลวกกิน บางเล่มเปิดอ่านไม่ได้ บางเล่มเป็นฉบับคัดลอกจากต้นตำรับและเพิ่มเติมความรู้ที่ศึกษามาจากที่อื่น ดังภาพ

ตำรายันต์ของเขาส้อ (ชิ้นแรกคาดว่าเป็นของอาจารย์ทองเผ่า) ได้มาจาก หมอห้วน รอดภัย

การศึกษาจากการจัดประชุมกลุ่ม

การหาข้อมูลโดยการจัดประชุมกลุ่ม เป็นรูปแบบที่ทีมวิจัยใช้เพื่อคุยข้อมูลร่วมกับผู้รู้ ปราชญ์ในท้องถิ่น ผู้เข้าร่วมในทุกครั้งจะมีทีมวิจัย ผู้รู้ ปราชญ์ นักวิชาการและพี่เลี้ยง ถือเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันเพื่อการวางแผน การแลกเปลี่ยน การหารือในเรื่องราวต่างๆ ของทีมวิจัย การศึกษาข้อมูล การประชุมทีมในช่วงแรกๆของการทำวิจัยนั้น เน้นการคุยวัตถุประสงค์ของการทำวิจัยโดยชุมชน ประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับจากการทำวิจัยโดยตนเอง ซึ่งเจถึงความจำเป็นที่ต้องร่วมหาข้อมูลต่างๆ จากนั้นทีมวิจัยได้ร่วมหา ร่วมคิดว่าใครบ้างที่จะเป็นแหล่งข้อมูลที่จะมาคุยร่วมกัน วางแผนการประสานผู้รู้เข้ามาร่วมตามเนื้อหาคำถามวิจัย เตรียมการเชิญผู้เฒ่าผู้แก่ที่รู้ข้อมูลเกี่ยวกับสำนักเขาอ้อ คนที่เคยเป็นศิษย์เกจิอาจารย์ คนในชุมชนที่เป็นหมอยา คนที่เคยเก็บสมุนไพร คนที่เคยเข้าร่วมแช่ว่านยา คนที่เคยช่วยพระสงฆ์ทำพิธีแช่ว่านยา กินเหนียว กินมัน ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน หลังจากนั้นจึงมีการจัดประชุมจำนวนหลายครั้ง เริ่มจากทบทวนความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับวัดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน วันที่ 30 มิถุนายน 2561 ตั้งวงคุยถึงลักษณะสังคมทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับสำนักเขาอ้อ พระสงฆ์สำคัญๆ ที่เป็นเกจิ วิชาต่างๆที่สำนักเขาอ้อมีการสืบทอดและมีการยอมรับของคนทั่วไป วัดต่างๆที่เกี่ยวข้อง กลุ่มคนชุมชนต่างๆ ที่สัมพันธ์กับวัด ในที่ประชุมนั้นเป็นการตั้งคำถามที่มุ่งเน้นไปสู่การหาความสัมพันธ์ที่ชุมชนเคยมีกับวัด ว่ามีด้านไหนบ้าง มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร คนในชุมชนพึ่งพาวัดกันอย่างไร ในสมัยก่อนความเป็นอยู่ของชุมชนเป็นอย่างไร ใครเป็นผู้นำสังคม ใครมีบทบาทในการดูแลสุขภาพใจและสุขภาพกาย ใครมีบทบาทในการพิจารณาและไกล่เกลี่ยความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เมื่อมีความขัดแย้งแล้วกระบวนการในชุมชนจะเป็นอย่างไร ความเดือดร้อนที่คนในชุมชนยุคก่อนพบนั้นมีด้านใดบ้าง แล้วเขาจัดการกับความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นอย่างไร พระสงฆ์รูปใดบ้างที่คนในชุมชนให้ความเคารพและเข้าไปพึ่งพา เป็นต้น และเรื่องราวต่างๆมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรในสถานการณ์ปัจจุบัน

วันที่ 7 กรกฎาคม 2561 ผู้เข้าร่วมประชุมโยงความสัมพันธ์สายศิษยานุศิษย์เท่าที่พอจะทำได้ พบว่าในช่วงแรกของอาจารย์ทองเฒ่า นั้นสายศิษย์ยังไม่มาก แต่หลังจากนั้นในช่วงของ พระอาจารย์เอียด พระอาจารย์ปาล พระอาจารย์คง และพระอาจารย์นำ พบว่าศิษย์ขยายตัวไปหลายพื้นที่ หลายจังหวัด ผู้ที่เข้าร่วมในเวทีไม่สามารถสืบสาวไปได้หมด จึงเป็นการบ้านหาข้อมูลเพิ่มเติม โดยไปสอบถามและดูข้อมูลจากเอกสารเพิ่ม จากนั้นได้ศึกษาบริบทสังคมรายรอบเขาอ้อ ตั้งแต่รุ่นอาจารย์ทองเฒ่า รวมทั้งมีการแลกเปลี่ยนกันในเรื่องสมุนไพร ทั้งในแหล่งสมุนไพรในอดีตที่จำเป็นต้องหาใช้ในสำนักเขาอ้อ ว่าพบที่ใด มีอะไรบ้าง ใครเป็นคนไปหา ต้องใช้คาถาอาคมหรือไม่ แล้วปัจจุบันสมุนไพรที่นำมาใช้มาจากไหน ใครไปหา

ยังมีในแหล่งสมุนไพรเดิมหรือไม่ พอหรือไม่ เป็นต้น ในช่วง 2411 ถึง ปัจจุบัน คุยหลายครั้ง คือวันที่ 14 กรกฎาคม 22 กรกฎาคม 30 กรกฎาคม 13 สิงหาคม พ.ศ. 2561

18 สิงหาคม พ.ศ. 2561 ทีมวิจัยได้ประสานกับท่านเจ้าคณะอำเภอควนขนุน (พระครูขันตยาภรณ์ วัดบ้านสวน) เพื่อที่จะได้คุยความก้าวหน้าการเก็บข้อมูลและสอบถามเรื่องการสืบสายวิชาด้านสมุนไพรที่วัดบ้านสวน แต่บังเอิญวันนั้นมีคนในพื้นที่เพิ่งเสียชีวิต จึงไม่ได้คุยรายละเอียด แต่ทีมก็ได้แลกเปลี่ยนกับสมาชิกกลุ่มที่ปลูกและแปรรูปสมุนไพร

25 สิงหาคม พ.ศ. 2561 ศึกษาเรื่องพิธีกรรมของสำนักเขาอ้อรวมทั้งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน คุยเรื่องเริ่มจากคุยพิธีกรรมเกิดใหม่ และพิธีกรรมไหว้ครู พบปัญหาว่าผู้เข้าร่วมไม่ได้เป็นผู้ทำพิธีกรรมโดยตรง (ผู้ทำพิธีจัดงาน)จึงได้ข้อมูลเพียงบางส่วน นัดใหม่อีกครั้งโดยทีมจะไปเชิญผู้ทำพิธีกรรมโดยตรงมาร่วม

1 กันยายน พ.ศ. 2561 เพิ่มเติมการทำพิธีเกิดใหม่ การสะเดาะเคราะห์จากผู้รู้ นางเลือน ศึกษาข้อมูล การแห่ข่านยา กินเหนียว กินมัน การปลูกเสก จากนายป่าน นายประสิทธิ์ คนที่มีประสบการณ์โดยตรง

นอกจากนี้มีการแลกเปลี่ยนเรื่องผู้ที่ทำพิธีกรรมสำคัญของสำนักเขาอ้อ ว่านอกจากพระเกจิแล้ว ยังมีใครหรือไม่ เขาทำให้กับใคร ทำที่ไหน ทำอย่างไร เป็นต้น

การศึกษาจากการสัมภาษณ์เดี่ยว

มีบุคคลต่างๆ หลายท่านที่ทีมวิจัยได้ไปสัมภาษณ์เดี่ยวหรือตัวต่อตัว เพราะท่านเหล่านี้มีบทบาทในการใช้ภูมิปัญญาของสำนักเขาอ้อดูแลรักษาคนในชุมชน เคยเข้าร่วมพิธีกรรม เป็นผู้ทำพิธีกรรม เป็นผู้สืบทอดความรู้ เช่น นายเปลี่ยน หัตยานนท์(หมอผู้ทำพิธีกรรมในปัจจุบัน) นายห้วน จันรอดภัย นายบุญเสริม แก้วทนต์ หมอพล ตาหลวงเขวัดเขาอ้อ นายประจวบ คงเหลือ (หมอผู้ทำพิธีกรรมในปัจจุบัน) การสัมภาษณ์ท่านเหล่านี้เพื่อที่จะศึกษาวิธีการสืบทอดความรู้ ลักษณะสำคัญของผู้ที่ศึกษาสืบทอดวิชาที่พระเกจิจะรับเป็นศิษย์ การสัมภาษณ์เดี่ยวทำในช่วงเดือน ก.พ.-, มีนาคม พ.ศ. 2561

.

การสังเกต

ทีมวิจัยได้เข้าร่วมและสังเกตการทำพิธีกรรมที่วัดเขาอ้อหลายครั้ง ทั้งการทำพิธีไหว้ครู การทำพิธีปลูกเสกวัตถุมงคล การทำพิธีกินเหนียว แห่ข่านยา กินมัน การทำพิธีเปิดถ้ำแก่นบน โดยพิธีกรรมใหญ่ๆที่มีการจัดที่วัดเขาอ้อ ครั้งแรกเดือนมกราคม พ.ศ. 2561 ช่วงทำพิธีไหว้ครู สะเดาะเคราะห์ แห่ข่านยาและปลูกเสกวัตถุมงคล สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุงเป็นผู้ให้ทุน ครั้งที่สองเดือนกุมภาพันธ์เป็นการปลูกเสก

วัดมณฑล ครั้งที่สาม เป็นการไหว้ครูของคณะศิษยานุศิษย์หลายคณะ เช่นของ อาจารย์ผลหนึ่งคณะ ของทีมศิษย์ที่เกิดจากการรวมตัวของสายศิษย์รุ่นใหม่ เดือนเมษายน พ.ศ. 2561 การปลุกเสกวัดมณฑลของสายอาจารย์เปรม จังหวัดพังงา และพิธีกรรมไหว้ครูที่บ้านปู่แคล้ว คงปาน (บ้านทวดยอคแก้ว อำเภอป่าพะยอม)

นอกจากสังเกตพิธีกรรมแล้วได้สังเกตผู้ที่เข้าร่วมในการทำพิธีกรรมต่างๆ สังเกตผู้ที่เข้ามาเช่าวัดมณฑล คนที่แวะเวียนเข้ามาบนบานและแก้บน คนที่เข้ามาสักการบูชาพระเกจิของสำนักเขาอ้อ นอกจากสังเกตในวัดเขาอ้อแล้ว ยังได้สังเกตที่วัดบ้านสวน วัดคอนสาตา และวัดภูเขาทองในลักษณะเดียวกันด้วย

ส่วนของการบริหารทีมวิจัย มีวิธีการหลายอย่างที่ผ่านการปรับปรุงหลายครั้ง เพื่อให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงได้ ดังนี้

การประชุมทีมวิจัย

เนื่องด้วยในช่วงต้นของการได้รับงบประมาณนั้น หัวหน้าทีมวิจัยต้องผ่าตัดรักษาโรคหัวใจและต้องรักษาอย่างต่อเนื่อง สมาชิกทีมวิจัยจึงขาดผู้นำ บวกกับโจทย์วิจัยค่อนข้างยากที่ต้องตีความไสยเวทมาเป็นพุทธธรรม การทำวิจัยในช่วงแรกจึงค่อนข้างติดขัด สมาชิกทีมวิจัยไม่คงที่ ไม่ค่อยอยากทำวิจัย ต้องมีการปรับทีมกันหลายครั้ง การประชุมทีมในช่วงแรกจึงเป็นการปรับความคิดทีมวิจัย หาสมาชิกเพิ่ม ปรับทีมวิจัยบ้างก็ต้องหารือกับเจ้าคณะตำบลหลายครั้งว่าจะทำอย่างไรให้งานวิจัยดำเนินไปได้

ช่วงหลังเมื่อมีการปรับโจทย์จากเวทีนำเสนอรายงานความก้าวหน้า อาจารย์ ดร.เลิศจัย ศิริชัย ได้ปรับโจทย์วิจัยที่เห็นความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับการใช้วิชาของเขาค้อ ทำให้รู้สึกง่ายขึ้น ประกอบกับหัวหน้าทีมอาการดีขึ้นจากการผ่าตัด จึงได้มีการปรับทีมวิจัยใหม่อีกครั้ง นอกจากนักวิจัยทีมเดิมแล้วยังมีอดีตผู้ใหญ่บ้าน นายวิรุณ สุขนวล ผู้ใหญ่บ้านคอนนุด มาเป็นกำลังสำคัญ เนื่องจากชาวบ้านคอนนุดนั้นจะเกี่ยวข้องกับวัดคอนสาตาอย่างใกล้ชิดตั้งแต่อดีต ถึงปัจจุบัน เห็นความเปลี่ยนแปลง และไม่มีผลประโยชน์แอบแฝงกับรายได้ที่เกิดขึ้นในวัดเขาอ้อ การมาทำวิจัยจึงง่ายในการศึกษาข้อมูล และมีท่านพระครูขันตยาภรณ์ (ท่านอาจารย์มหาพรหม) แห่งวัดบ้านสวน เจ้าคณะอำเภอควนขนุน เป็นกำลังใจให้กับทีมวิจัยอย่างแท้จริง

การประชุมทีมวิจัยส่วนใหญ่จึงเป็นการประชุมเพื่อเตรียมประเด็นที่จะคุย รวมทั้งเพื่อที่จะประสานผู้เข้าร่วมมาให้ข้อมูลได้ถูกคน เช่น ต้องการถามเรื่องการสอนศิษย์ของ อาจารย์ปาน ปาละธมโม ก็ต้องเตรียมผู้ที่เป็ศิษย์หรือผู้ที่เคยใกล้ชิดของท่าน อาจารย์ปาน ปาละธมโม มานั่งคุย หรือการหาข้อมูลเกี่ยวกับสังคมยุคก่อน ก็ต้องเตรียมประสานอดีตผู้ใหญ่บ้าน หรือคนที่ใกล้ชิดรับรู้ข้อมูลมา วิธีการดังกล่าวเป็นการง่าย

สำหรับชุมชนว่าเชิญใครเข้าร่วม เพราะรู้ข้อมูล และเมื่อมานั่งร่วมวงแล้วก็มีการช่วยพูดช่วยคุย ถกเถียง ข้อมูลเท่าที่จำได้และรับรู้มา ถือว่าเป็นการใช้เวทีกลั่นกรองข้อมูลไปในตัว

ตั้งแต่ มิถุนายน พ.ศ. 2561 เป็นต้นมาทีมวิจัยมีการคุยกันเกือบทุกสัปดาห์(ถ้าไม่มีงานศพในพื้นที่ก็ คุยทุกสัปดาห์) ใช้ที่ประชุมศาลาหมู่บ้านของบ้านคอนนูน และนำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกเทป นำไปถอด เทป และไปคุยกับ ท่านอาจารย์มหาพรหม หลังจากได้ข้อมูลในส่วนที่เป็นความเปลี่ยนแปลงลักษณะสังคม และพิธีกรรมแล้ว เวทีการคุยข้อมูลก็เริ่มขยายไปคุยที่ศาลาบ้านคอนนูน วัดเขาทอง วัดบ้านสวน เรืองยา สมุนไพร ต่อจากนั้นก็เริ่มไปที่วัดเขาอ้อ ได้ประสานกับกำนันตำบลมะกอกเหนือเพื่อบอกเล่าข้อมูลจาก การศึกษา บอกเล่าความคิดของทีมวิจัยที่จะขอความร่วมมือกับกำนันและผู้นำชุมชนในการร่วมมือ สร้างสรรค์สำนักเขาอ้อให้มีความหมายกับชุมชนต่อไป หลังจากคุยกับกำนันอย่างไม่เป็นทางการ 2-3 ครั้ง ก็มีการเปิดเวทีร่วมพูดคุยระหว่างทีมวิจัย กำนัน ผู้ใหญ่บ้านบางหมู่ ภูมิปัญญาสมุนไพร ตัวแทนสมาคม แพทย์พื้นบ้านจังหวัดพัทลุง ตัวแทนวัดเขาอ้อ พี่เลี้ยงงานวิจัย ขึ้นที่ทำการกำนัน ทุกฝ่ายลงมติว่าในช่วงแรก นั้นต้องตั้งเป้าว่าทำให้คำว่า “สรรพเวท สรรพยา” ของเขาอ้อต้องมีความหมาย *ประการแรก* เขาอ้อต้องเป็น แหล่งสรรพยา สร้างแหล่งเรียนรู้ด้านสมุนไพร(108) *ประการที่สอง* ทำอย่างไรให้คำว่าแหล่งสรรพเวทมี ความหมายมากกว่าการมาเช่าพระ มาเช่าวันยาและทำพิธีปลุกเสก มีข้อเสนอให้ทำพิธีภักดิ์สำนักเขาอ้อ ประเด็นนี้วางเป็นแนวทางไว้เพื่อจะขบคิดและช่วยกันต่อไป นอกจากกำนันให้ทีมวิจัยใช้ที่ทำการกำนันเป็น ที่ทำงานที่ประชุมได้ตลอดเวลา ถือเป็นความร่วมมือที่ไปในทิศทางที่ดีมากแล้ว ท่านพระครูขันธยาภรณ์ (ท่านพรหม) เจ้าคณะอำเภอควนขนุนและอวาสวัดบ้านสวนถือได้ว่าเป็นพระผู้ใหญ่ที่ได้เป็นแรงใจและร่วม ผลักดันการทำงานให้กับทีมวิจัยให้เกิดพลังในการทำงานต่อไป

เวทีศึกษาเครื่องรางของขลังเพื่อแปลจากไสยเวทเป็นพุทธธรรม

11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2561 ทีมวิจัยได้นัดประสานกับคนที่มีเครื่องรางของขลังต่างๆให้นามาร่วมดู เครื่องราง ของขลัง ประสานกับพระครูวัดเขาทองและวัดคอนศาลาที่รู้เรื่องภาษาขอม บาลี เพื่อมาร่วมแปล ได้ประสานกับหมอยาสมุนไพรเพื่อร่วมดูตำรายาที่เขียนไว้ในหนังสือสมุด ประสานหมอพิธีกรรม มาร่วมเวที การจัดเวทีนั้นองค์ประกอบของผู้เข้าร่วมครบถ้วน ได้มีการประชุมร่วมกันที่ทำการกำนัน ตำบลมะกอก เหนือ(ข้างวัดเขาอ้อ) หลายท่านได้นำเครื่องรางของขลัง ตำรายา ตำราการทำเคราะห์หลายเล่มถูกนำมาวาง หลายเล่มที่สำคัญที่ถูกเก็บไว้อย่างมิดชิดก็ได้นำมาแสดงในครั้งนี้

เป้าหมายสำคัญคือผู้เข้าร่วมได้แสดงความคิดเห็น และถอดความรู้ว่าในวัดธมมงคลประเภทต่าง ๆ นั้น สำนักเขาอ้อได้ใส่ธรรมด้านใดบ้างลงในอักษรเลขยันต์

สิ่งที่น่าสนใจจากการสะท้อนข้อมูลของผู้เข้าร่วมเวที เป็นเรื่องของผู้ที่ทำหน้าที่ปลุกเสกเครื่องราง และเสกวัดธมมงคล ถ้าผู้ที่ทำการเสกวัดธมมงคลประเภท “มหาอุด” เป็นคนที่มีเมตตาสูงจิตใจดี วัดธมมงคลชิ้นนั้นจะออกมาเป็นเมตตามากกว่าจะป้องกันตัว แต่ถ้าผู้เสกเป็นคนดุ จิตแข็ง “มหาอุด” ชิ้นนั้นจะมีพลังมากในการป้องกันตน จึงเห็นว่าท่านเกจิบางท่านจะเน้นการปลุกเสกวัดธมมงคลที่ต่างกัน เช่น ท่านอาจารย์นำ จินวโร จะปลุกเสกประเภทเมตตาตามหานิยม ส่วนท่านอาจารย์ปาน ปาลธมโม จะเน้นปลุกเสก “มหาอุด” เป็นต้น

รวมทั้งในเวทีได้แสดงให้เห็นถึงความเชื่อ อภินิหารที่ได้เรียนรู้มาจากการประสบการณ์ เช่น บางคนเรียนคาถาปลุกเสกมาตั้งแต่ยังเด็กจนโต เรียนแบบครูพักลักจำ เก็บเกี่ยวมาไม่หมด ในที่สุดก็เป็นโทษแก่ตัว (อาคมได้ทำร้ายตนเอง) ต้องทำพิธีถอนวิชาโดยพระเกจิจึงสามารถดำรงชีวิตเป็นปกติเหมือนคนทั่วไป

หรือการถ่ายทอดวิชาจากผู้รู้ทั้งหลายไปยังศิษย์หรือลูก จะถ่ายทอดไม่หมด บางคนมีวิชา 10 แต่ให้แค่ 9 บางคนจะเรียกให้วิชาเมื่อใกล้สิ้นลมหายใจ ถ้าศิษย์มาไม่ทันก็ไม่ได้วิชา หรือมาแล้วแต่ท่านอาจารย์หมดกำลังบอกให้ไม่ได้แล้วก็รับวิชาไม่ได้เช่นกัน เช่นนี้ทำให้วิชาคาถาอาคมของสำนักเขาอ้อได้สูญหายไปเป็นจำนวนมาก สาเหตุใหญ่มาจากการกลัวถึงคำกล่าวที่สอนๆ กันมา “ศิษย์คิดล้างครู” เพราะถ้าให้วิชาแก่ศิษย์ไปหมดส่วนหนึ่งศิษย์จะขึ้นมาเหนือครู จึงคอยให้ในวันที่ตนเองไม่มีโอกาสจะใช้แล้ว อีกประการ คือการต้องแน่ใจว่าศิษย์คนนั้นๆ มีคุณธรรม จริยธรรมที่มากพอที่จะไม่นำวิชาที่มีไปใช้ในทางที่เลื่อมจึงจะให้ได้

การหาทิศทาง การสืบสานความรู้ของสำนักเขาอ้อ

แนวทางการสืบสานความรู้ของสำนักเขาอ้อนั้นทีมวิจัยได้หาหรือรูปแบบอย่างไม่เป็นทางการในหลายครั้งเมื่อมีการพบกัน หรือในเวทีหาข้อมูล พบว่ามีทิศทางสำคัญ 2-3 แนวทาง ที่จะทำให้เป็นรูปธรรมในระยะต่อไป เช่น การผลักดันบทสรรเสริญ หรือสวดสั้นๆ สวดใหญ่ให้เด็ก/เยาวชนในสถานศึกษาได้ท่องจำและเรียนรู้ ต้องผลักดันให้บางพื้นที่ที่สำคัญให้เป็นฐานการเรียนรู้สมุน 108 ที่ใช้ในสำนักเขาอ้อ และการพยายามผลักดันให้เกิดพิพิธภัณฑ์สำนักเขาอ้อขึ้น โดยส่วนหนึ่งพระครูขันธยาภรณ์ เจ้าคณะอำเภอควนขนุน เจ้าอาวาสวัดบ้านสวนได้มีความตั้งใจให้วัดบ้านสวนเป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องสมุนไพร่ตลอดทุกชั้นตอน (ซึ่งท่านกำลังดำเนินการ) โดยสนับสนุนพื้นที่วัดให้เป็นแปลงสมุนไพร่ ประมาณ 2-3 ไร่ โดยท่านบอกว่า

เป็นพื้นที่ที่เหมาะสมกับสมุนไพรเพราะอยู่บนควน น้ำท่วมไม่ถึงและมีสมุนไพรหลายชนิดที่ชอบดินในลักษณะนี้ โดยทีมวิจัยต้องช่วยกันหาวิธีปลูกและหาแนวทางให้คนเข้ามามีส่วนร่วม และท่านยังเสนอให้มีการตั้งพิพิธภัณฑ์ของสำนักเขาอ้อไว้ที่วัดบ้านสวน ด้วยเห็นว่ามีสถานที่พร้อม ความรู้ส่วนหนึ่งที่เป็นด้านสมุนไพรมีอยู่แล้ว แต่ต้องเติมความรู้ความสำคัญของสำนักเขาอ้อลงไป รวมทั้งรูปแบบพิพิธภัณฑ์ซึ่งท่านจะช่วยให้เป็นจริงอีกทางหนึ่ง แต่ที่ต้องการผลักดันให้เป็นรูปธรรมอีก 2 พื้นที่คือที่วัดร้างบ้านดอนนาค(ปัจจุบันเป็นอาคารประชุมของหมู่บ้าน) ในเนื้อที่ ประมาณ 1 ไร่ให้เป็นแหล่งปลูกสมุนไพร ด้วยทางทีมวิจัยส่วนหนึ่งเป็นคนในพื้นที่ที่มีความตั้งใจจะนำงานวิจัยไปขยายผล และมีพื้นที่รวมของชุมชนที่เคยเป็นวัดเก่า คู่ขนานมากับวัดเขาอ้อ มีครูบาอาจารย์ศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านนับถือบูชา อีกแหล่งคือที่วัดเขาอ้อ ทีมวิจัยได้ประสานกับท่านกำนันอนันต์ มณีประสิทธิ์ เพื่อหารือ มีการคุยประสานแบบส่วนตัว 2 ครั้ง เล่าความเป็นมาของการทำวิจัย ผลลัพธ์ที่ได้ รวมทั้งทิศทางที่ควรเดินต่อไป ท่านกำนันเห็นด้วยจึงมีการจัดเวทีวางแผนการทำงานร่วมกันในอนาคต เมื่อพูดคุยในเวทีร่วมกันท่านกำนันได้แสดงวัตถุประสงค์อย่างชัดเจนของการให้วัดเขาอ้อเป็นแหล่งเรียนรู้สมุนไพร ทั้งต้องการให้เด็กเยาวชนในโรงเรียนได้มาร่วมกันสร้างแหล่งเรียนรู้ แต่ปัญหาที่พบเป็นระยะคือมีคนขึ้นหาสมุนไพรบนเขาอ้อแล้วตัดหรือถอนจนต้นตาย จำเป็นต้องมีมาตรการในหลายส่วนมาช่วย เช่นกำนันจะประสานเทศบาลให้ออกเทศบัญญัติปกป้องสมุนไพร หาวีการให้ชาวบ้านที่อยู่รอบเขาอ้อได้มีส่วนเฝ้าระวังดูแลสมุนไพรบนเขา รวมทั้งต้องหางบประมาณในการปลูกเสริม/ทดแทนที่หายไป ในเบื้องต้นได้นัดแนะร่วมกันสำรวจสมุนไพรที่มีบนเขาอ้อ มีปราชญ์ชาวบ้านที่รู้จักสมุนไพรขึ้นไปสำรวจ ผู้ทำพิธีในวัดเขาอ้อ รองประธานชมรมแพทย์พื้นบ้านจังหวัดพัทลุงร่วมกับทีมวิจัยและพี่เลี้ยง ในวันที่ 20 ตุลาคม 2561 เมื่อได้ขึ้นสำรวจในเบื้องต้นพบว่ามีสมุนไพรที่พบบนเขาอ้อ ประมาณ 70 ชนิด ส่วนหนึ่งเป็นสมุนไพรหายาก เป็นเถาวัลย์ขนาดใหญ่บ้าง เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลางบ้าง เป็นพืชล้มลุกบ้าง ผลการสำรวจในครั้งนี้ทีมวิจัยได้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการหาทิศทางเพื่อการดำเนินงานต่อไป

เวทีปิดโครงการ

ผู้เข้าร่วมประมาณ 120 คน จากกลุ่มผู้สูงอายุ ชาวบ้าน นักวิจัย นักวิชาการจากมหาวิทยาลัยทักษิณ พัทลุง เวทีเริ่มในช่วงเช้าทำพิธีพระ และปลูกสมุนไพรมะเขือขื่นที่ศูนย์การเรียนรู้ที่ดอนนาค พระฉันทพลแล้วจึงเสวนาถึงเขื่อน นำเสวนาโดย อ.ชัยวุฒิ พิชะกุล ได้บอกเล่าว่า วัดถมมงคลที่ชาวบ้านได้รับมาในรูปแบบต่างๆ ทั้งยันต์ พระ ตะกรุดอยู่ยงคงกะพันที่ชาวบ้านเคยได้ เป็นหลักธรรมที่ ถูกรังสรรค์มาจากพุทธธรรมของพระพุทธศาสนา และจะอย่างไรให้หลักธรรมที่ผ่านวัดถมมงคลได้อยู่คู่ชุมชนตลอดไป ที่ผ่านมาระประชุมกันหลายครั้งหลายที่ ดอนนาค เขื่อน เขื่อนทอง บ้านสวน

อ.สาธิต บอกว่างานวิจัยเขื่อนเป็นสื่อยอดของการพยายามผลักดันให้ทำให้เสร็จของหัวหน้าทีมวิจัย เขื่อนทำงานยาก เปลี่ยนคนมา 2-3 คน หัวหน้าทีมใช้บ้าง แต่ก็ได้ทำมาจนสำเร็จ ซึ่งเป็นเรื่องที่มีมานานหลายร้อย และที่เขื่อนเกี่ยวกับเรื่องของการจัดการน้ำที่พมวังก์ เกี่ยวกับพะโคะ ทำแคะ งานวิจัยที่เขื่อนมีคนข้างนอกมาทำมาก แต่พอเราทำเองก็ทำได้ไม่นาน ได้รู้ เขื่อนยุคหนึ่งเป็นที่เรียนของเจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดิน พอมาอีกยุคหนึ่งพม่าเข้ามาตี ลูกศิษย์เขื่อนช่วยกันจนพัลลภรอดจากศึกนี้ เรียกว่าศึกเก้าทัพ พอมายุคของ อาจารย์ทองเผ่า – อาจารย์ปัจจุบัน เป็นช่วงของสมุนไพรมะเขือขื่น เกิดพิธีกรรมใหญ่ที่คนทั่วไปรู้จัก ในยุคอาจารย์ทองเผ่า เป็นเจ้าอาวาส 2420 และมรณะ 2470 เป็นช่วงที่สังคมบ้านเรามีความลำบาก คนเป็นโจรมาก ราชการมองว่าเขื่อนเป็น “รังโจร” แต่ความรู้ของเขื่อน เป็นวิชาที่รักษากาย รักษาใจไปด้วยกัน ส่วนของสังคมก็มีความเปลี่ยนแปลงมาก คนมีเวลาให้สังคมน้อยลง แต่ทิศทางที่เราได้จากการวิจัยเป็นเรื่องของ การพึ่งพาตนเอง นอกเหนือจากความศักดิ์แล้วเราอยากให้คนทั่วไปรู้จักเขื่อนว่าอย่างไร

หัวหน้าโครงการได้บอกว่า ที่ผ่านมาระเป็นแค่ตัวยันต์ แต่เราไม่รู้ความหมาย ความตั้งใจที่ผ่านมาระทำวิจัยก็เพราะถือว่าอยากทำหน้าที่ให้บรรพบุรุษ ทำเป็นการอุทิศให้ครูบาอาจารย์ ทวด ปู่ยา ตายาย ก่อนนอนก็สวดมนต์นึกถึงท่านทั้งหลาย ทำไปสักเดือน 2 เดือนก็ไข้ เป็นโรคหัวใจ ต้องผ่าตัด ผ่านไปหลายเดือนก็ไม่ได้ทำ พอมาเริ่มอีกทีก็มาถอดเรื่องพุทธธรรม ก็ยากมาก แล้วทำไมต้องมาเริ่มที่ตมดนั้นก็เพราะว่าครูบาอาจารย์แต่เดิมอยู่ที่นั่นมาก เป็นบรรพบุรุษของเขื่อน อาจารย์เอียด สิทธิยาภิรัตน์ก็มาขุดคลองที่นั่นให้ชาวบ้านได้ทำนา อาจารย์นำก็เป็นคนที่นั่น บ้านเดิมอาจารย์ทองเผ่าที่บ้านหนักกอ ปันเต จันได้ชื่อว่า “บ้านโบราณ อาจารย์ขลัง คลังไสยศาสตร์”

ที่สำคัญเรื่องการสืบสาย แต่ก่อนบางคนไปลักฟังอาจารย์ท่านสวดมนต์ที่ได้กุญแจได้ก็ถือว่าท่านเป็นครู ต้องไปไหว้ครู เป็นความรู้สึกสำนึกดี เป็นเรื่องสำคัญมากในบุญคุณ พอมาเรื่องสมุนไพรมะเขือขื่นจำเป็นต้องปลูกเพิ่มอยู่ดี ปลูกในที่ของเขา เพราะที่มีทั่วไปนั้นเขาฉีดยาฆ่าเห็บเห็บ อันตราย

ความสำคัญของเครือข่ายเขาอ้อ สำคัญหลายส่วน วัดคอนศาลานั้นเมื่ออาจารย์นำไข ในหลวงรัชกาลที่ 9 ได้ทรงมาเยี่ยม ท่านักเขาอ้อคนรู้จักทั่วประเทศ

การศึกษาข้อมูลเขาอ้อเราก็ไปคุยหลายครั้งที่เขาอ้อ ไปขึ้นเขาสำรวจสมุนไพรรูป ไปคุยที่ทำการกำนัน

อ.ชัยวุฒิ ก็ได้เล่าว่าการศึกษานี้ย้อนหลังไปไม่เกิน 100 ปี และมีการศึกษาพิธีกรรมเพียงไม่กี่อย่างเพื่อเป็นตัวอย่างมาทำความเข้าใจกับคน ด้านสมุนไพรรักศึกษาให้เห็นว่า คนที่นี้มีความจำเป็นต้องพึ่งวัด พระอาวาสก็ถือว่าเป็นความเชื่อสูงสุดของคน มีบารมี ท่านพูดอะไรคนก็ฟัง แต่เราก็เห็นอยู่ว่าที่คนฟังก็ เพราะว่าท่านมีคุณธรรม ท่านช่วยเหลือคน มีความผูกพันกับชาวบ้าน บางท่านสร้างยันต์ สร้างวัตถุมงคล ท่านมานั่งทำวัตถุมงคล ทำกับมือ ชาวบ้านมาช่วย ช่วยด้วยใจ ด้วยความเคารพอาจารย์ ไม่มีเรื่องเงินเข้ามา เกี่ยว พอมาช่วงหลังๆ มาเริ่มเปลี่ยนแปลงเพราะทุนข้างนอกเริ่มเข้ามา เริ่มมีการตั้งค่า พระเครื่องมีราคา แห่หา แห่ว่านก็ต้องใช้เบี่ย ทำให้ความผูกพันที่มีกับอาจารย์กับพระในวัดมีการเปลี่ยนไป ที่เห็นตอนนี้หลายคน อ้างว่าเป็นศิษย์เขาอ้อ แต่พอทำพิธีต่างก็แยกทำ บางคนทำในถ้ำ บางคนทำบนเขา พอพระอาจารย์ไม่มี ต่างคนต่างก็อ้างว่าเป็นศิษย์และทำพิธีกรรมเอง ตั้งตัวเป็นอาจารย์

ตัวอย่างที่วัดคอนศาลา มีอะไรดีๆ มาก เช่นที่ชุ่มประตูล. 9 เสด็จส่วนตัวมาหลายครั้งก็ผ่านชุ่ม ประตุนี้นี้ ตอนนี้ไม่มีแล้ว ถูกรื้อและสร้างใหม่ไม่เห็นแล้วเพราะความคิดของคนใหม่เปลี่ยนไป หรือโรงธรรมในวัดคอนศาลาที่ถูกรื้อ ทั้งที่ที่เดิมสวยงาม ที่เขาอ้อก็เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมหมด ไม่ได้รักษาเค้าโครงเดิมไว้ เราวิจัยแล้วน่าจะมองถึงแนวทางการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของบ้านเรา รวมทั้งได้ดึงให้นักท่องเที่ยวเข้ามา ที่เขาอ้อก็ควรมีแหล่งเรียนรู้เป็นพิพิธภัณฑ์ให้คนมาเรียนรู้ ทั้งเรื่องแห่ว่านยา กินเหินยว คำหมอ แต่ปัญหาหนึ่งคือคนที่รับความรู้ไปหวังวิชา ทำอย่างไรให้ศิษย์เหล่านั้นมาช่วยกันให้ความรู้ วิธีการต่างๆ ให้มาช่วยกัน และทำให้คนที่เข้ามาได้ยึดหลักคุณธรรมมาในการใช้ชีวิต ความศักดิ์สิทธิ์ก็ต้องคงไว้ ที่คอนศาลาก็เป็นที่เรียนรู้ระหว่างความสัมพันธ์ระหว่างพระที่คอนศาลากับสถาบันพระมหากษัตริย์ ที่บ้านสวน เราเห็นว่า ท่านพรหมสนใจเรื่องคำราชา ได้เขียนคำราชาไว้ที่โบสถ์บ้านสวน แต่บางส่วนยังเป็นหนังสือชุดที่เขาทองเพิ่งเกิดมาทีหลัง ช่วงท่านคล้อย แต่มีแหล่งวัตถุดิกด้าบรรพ์ ซึ่งกรมทรัพยากรธรณีได้สกัดไปไว้ที่กรุงเทพฯ ๑ คนบ้านเราไม่เคยรู้เรื่อง ถ้า 4 จุดนี้ทำได้ทำให้เกิดการท่องเที่ยวร่วมกันใน 4 วัด ได้ ถ้าทำได้คนข้างนอกจะเข้ามาท่องเที่ยว คนมีรายได้ ดีกว่าการทำพิธีกรรมไหว้ครูที่ผ่านมา(10-12 กุมภาพันธ์ 2562X) ชุมชนมีรายได้ ได้ขายของระหว่างทาง ทั้งหมดนี้เป็นสิ่งที่วิจัยได้คิดไว้เป็นแนวทางต่อไป

ส่วนเขาอ้อจะหยิบเรื่องราวในส่วนต่างๆ ของ 4 วัด นี้มาทำไรให้เกิดสิ่งใหม่ๆ อย่างเพิ่งมาหยุดแค่ตรงนี้

ผู้เข้าร่วม บอกว่าคนที่รักษาคณอื่นไม่ใช่เท่าแต่ทำเป็นต้องต้องทำตัวเองให้ขลังคือ “มีสมาธิ จิตที่แน่วแน่ นี่ก็ถึงบุญคุณครูบาอาจารย์” จึงจะขลัง

บางคนบอกว่าเขาอ้อความศักดิ์สิทธิ์ยังคงมี แต่ความศรัทธาของคนในพื้นที่น้อยลง

พระครูขันตยาภรณ์ (พระมหาพรหม) บอกว่าคนที่มาเยี่ยมบ้านนั้นเขาน้ำใจมาให้ เราควรคิดว่าได้กำไร อย่าคิดว่าบ้านเราไม่มีอะไร เมืองลุงสบายกว่าเพื่อน ไม่มีโรงงานไม่มีสิ่งทำให้เกิดมลพิษ คนบางที่ต้องเช่าลมหายใจกันแล้ว ที่บ้านสวน คิดกันแล้วว่า ทำอย่างไร “ทำให้บ้านเป็นบ้านสมุนไพร” เป็นสมุนไพรใกล้ๆตัว เป็นผัก เอาขี้ไก่ ขี้วัวมาใส่ให้งาม ขายที่ตลาดนัดได้นัดหนึ่ง 300 บาท ถ้าไม่คิดถึงเรื่องมากมายก่ายกองก็อยู่ได้ เอาแบบบ้านเรา ไม่มองข้ามสิ่งใกล้ตัว ปลุกตะไคร้ให้ได้ทุกครัว ถ้าปลูกมากก็เอามาขายท่าน เพราะมีคนต้องการ ที่ผ่านมามีนิดเดียวไม่พอขาย ใครก็ไม่มาเอา ดิปลีเชือกแห้ง โลละพันบาท เขามาซื้อ ถ้าช่วยกันปลูกทุกบ้านแล้วมารวมกันขายก็ได้มาก จะได้ขาย ที่ข้างบ้าน ยาเพ อยู่ที่ว่าเรารักษาหรือไม่ ตอนนี้สิ่งที่คนทำขายก็เป็นสิ่งที่อยู่ข้างบ้านเรา บางคนเอาตะไคร้มาฝานกับใบเตย เอาไปตาก แล้วไปขายชงชา เห็นขายได้กันหมด ใบชุมเห็ดเอามาร่างไฟเล็กน้อย แล้วไปต้มกินเป็นยาถ่าย

อินทนิ่น้ำ แก้วบาหวาน โดยการนำใบมาทำเป็นมัด 30 มัด ต้มวันแรก 1 มัด วันที่สองเพิ่มอีกทำเรื่อยๆจนครบ 30 วัน แล้วกินวันแรกครึ่งแก้ว เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ แต่ต้องไปวัดดูบาหวาน ถ้าลดแล้วให้ลดการกินลง เมื่อนักท่องเที่ยวไปทำอะไรให้ขายได้ สิ่งที่ต้องช่วยพัฒนา ต้องมาช่วยตั้งกลุ่ม

บทที่ 3

ผลการศึกษา

บริบททั่วไป

คำว่าสำนักเขาอ้อ นั้น มีชุมชนและวัดที่เกี่ยวข้องหลายแห่ง ส่วนใหญ่มีรัศมีไม่เกิน 10 กิโลเมตร จากวัดเขาอ้อ เช่น วัดควนป็นตาราม ต.ป็นเต ชุมชนคอนนูด ชุมชนคอนรุน วัดคอนสาลา ต.มะกอกเหนือ ชุมชนบ้านสวน วัดบ้านสวน ต.มะกอกเหนือ ชุมชนบ้านปากคลอง วัดภูเขาทอง ต.มะกอกเหนือ วัดวิหารสูง ต.ชัยบุรี อ.เมือง จ.พัทลุง เป็นต้น

พื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับสำนักเขาอ้อส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ในตำบลมะกอกเหนือ อำเภอควนขนุน ชาวบ้านมีอาชีพทำนาเป็นหลัก เนื่องจากสภาพพื้นที่มีลักษณะเป็นทุ่งกว้าง บางที่เป็นควนหรือลูกควน มีภูเขาหรือลูกเขาเล็กๆ ที่ตั้งขึ้นมาเป็นภูเขาลูกโดด เช่น เขาอ้อ เขากลาง เขาทอง ควนกฤษณา เป็นต้น มีสายน้ำเล็กๆ หลายสายไหลผ่าน และมีคลองสำคัญที่ไหลผ่านพื้นที่นี้คือ คลองท่าแนะ ไหลมาจากเทือกเขาบรรทัด ผ่าน อ.ศรีบรรพต ลงมาสู่อำเภอควนขนุน และไหลลงสู่คลองปากประที่บ้านปากคลอง บ้านท่าช้าง และลงสู่ทะเลสาบที่บ้านปากประ

เส้นทางหลักที่สามารถเดินทางถึงชุมชนที่เกี่ยวข้องกับสำนักเขาอ้อนั้นมีไม่กี่เส้นทาง คือมาจากถนนเพชรเกษม เข้าทางสี่แยกโพธิ์ทอง ผ่านตัวอำเภอควนขนุน มาประมาณ 3 กิโลเมตร เลี้ยวขวาจะเป็นวัดบ้านสวน ออกจากวัดบ้านสวนเข้าเส้นทางหลักสายเดิมขับต่อไปประมาณ 3-4 กิโลเมตร ขวามือจะเป็นวัดภูเขาทอง เมื่อออกจากวัดภูเขาทองและขับต่อไปให้เลี้ยวซ้ายก่อนถึงถนนรถไฟที่บ้านปากคลอง จากนั้นขับลัดเลาะทุ่งนาไปประมาณ 2 กิโลเมตร ก็ถึงภูเขาขนาดเล็ก ซึ่งเป็นที่ตั้งของวัดเขาอ้อ ถ้าขับรถต่อไปอีกประมาณ 2 กิโลเมตรก็พบวัดคอนสาลา แต่ถ้าเลี้ยวขวาก่อนที่จะเข้าวัดคอนสาลาขึ้นไปทางทิศเหนืออีกประมาณ 3 กิโลเมตรก็พบวัดควนป็นตาราม และถ้าเลี้ยวขวาหลังจากออกจากวัดคอนสาลาขึ้นไปตามถนนเรื่อยๆ จะพบกับชุมชนหนึ่งที่มีขนาดใหญ่พอสมควร คือชุมชนคอนสาลาและชุมชนคอนนูด ซึ่งจะไปเชื่อมต่อกับชุมชนควนพลี และชุมชนในเขตเมืองควนขนุน ตลอดเส้นทางจะพบทุ่งนา สลับกับบ้านเรือนที่ตั้งกระจายตามริมถนน พบตลาดซึ่งเป็นชุมชนข้างเป็นบางส่วน ส่วนวัดที่เป็นพื้นที่ศึกษาวิจัย ได้แก่ วัดเขาอ้อ วัดคอนสาลา วัดบ้านสวน และวัดภูเขาทอง ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. วัดเขาอ้อ ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 ตำบลมะกอกเหนือ อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง เป็นวัดบ่อเกิดแห่งสำนักเขาอ้อสรรพวิชาทางไสยเวท พุทธาคม และสรรพยา ล้วนเกิดจากวัดเขาอ้อ ซึ่งเป็นวัดที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาอันยาวนาน สร้างมาก่อน พ.ศ.2284 เป็นวัดที่มีชื่อเสียงโด่งดังทางด้านไสยเวท วิชาและสรรพยาสมุนไพร เจ้าอาวาสรุ่นก่อนๆ ล้วนแต่เชี่ยวชาญทางด้านไสยเวท เช่นพระอาจารย์ทองหุยาน สมเด็จพระเจ้าจอมทอง พระอาจารย์พรหมทอง พระอาจารย์ทองใหญ่ พระอาจารย์ทองเฒ่า พระอาจารย์ปาน ปาลธมฺโม เป็นต้น นอกจากนี้ภายในวัดมีสิ่งสำคัญหลายอย่าง เช่น อุโบสถ เจดีย์ ถ้ำถ้ำพันต์บรรพต พระพุทธรูปเจ้าฟ้าอ๋ม เจ้าฟ้าดอกมะเดื่อ เป็นต้น

2. วัดคอนศาลา ตั้งอยู่หมู่ที่ 8 ตำบลมะกอกเหนือ อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง เป็นวัดที่สร้างขึ้นประมาณ พ.ศ.2033 เดิมเรียกว่า “วัดท่ายูง” วัดนี้มีชื่อเสียงดังมากทางด้านไสยเวทที่สืบทอดจากวัดเขาอ้อ โดยเฉพาะสมัยที่พระอาจารย์นำ ชินวโร จำพรรษาที่วัดนี้ (พ.ศ.2506-2519) ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ความอุปถัมภ์ และได้เสด็จพระราชดำเนินมาที่วัดนี้ในปี พ.ศ.2515 พ.ศ.2519 และ พ.ศ.2520

3. วัดบ้านสวน ตั้งอยู่หมู่ที่ 6 ตำบลมะกอกเหนือ อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง เป็นวัดโบราณในเครือข่ายของสำนักเขาอ้อ สร้างขึ้นประมาณ พ.ศ.2070 เดิมชื่อว่า “วัดพิศุลหอม” เจ้าอาวาสรุ่นแรกๆ สันนิษฐานว่ามาจากวัดเขาอ้อ แต่มีชื่อเสียงโด่งดังในสมัยของพระครูพิพัฒนสิริธร (กง สิริมโต) เป็นเจ้าอาวาส ท่านเป็นศิษย์ของพระครูสิทธิยาภิรัต (เอียด ปทุมโต) อดีตเจ้าอาวาสวัดคอนศาลา ปัจจุบันมีพระครูขันตยาภรณ์ (พรหม ขันติโก) เป็นเจ้าอาวาสและเจ้าคณะอำเภอกวนขนุน ท่านเป็นศิษย์สายตรงของพระครูพิพัฒนสิริธร(กง) ภายในวัดมีอุโบสถ 2 ชั้น พระมหาธาตุเจดีย์ และรูปหล่อพระอาจารย์สายเขาอ้อ

4 วัดภูเขาทอง ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 ตำบลมะกอกเหนือ อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง เดิมเป็นวัดโบราณตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของภูเขา ต่อมาได้ร้างไป ส่วนวัดภูเขาทองปัจจุบันพระธรรมมาโรดม(เซ่ง อุดดาโม) อดีตเจ้าอาวาสวัดราชาธิวาส กรุงเทพฯ เจ้าคณะมณฑลนครศรีธรรมราช และรองเจ้าคณะหนใต้ ได้สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ.2473 วัดนี้มีชื่อเสียงทางด้านไสยเวทวิทยาในสมัยที่พระครูพิพิชวรกิจ (กล้อย อโนโม) เป็นเจ้าอาวาส ท่านเป็นศิษย์ของพระครูพิพัฒนสิริธร(กง) วัดบ้านสวน

วัดเขาอ้อและวัดเครือข่ายดังกล่าว มีความสัมพันธ์ทางด้านไสยเวทและสรรพยา คอยช่วยเหลือช่วยเหลือซึ่งกันและกันอยู่เสมอ เมื่อเรียนวิชาสายเขาอ้อแล้วก็นำความรู้ไสยเวทมาช่วยเหลือสังคม จนเป็นที่ยอมรับของประชาชนให้เป็นดั่งศิลาทางไสยเวทของภาคใต้ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ความเชื่อและพิธีกรรมสำนักเขาอ้อ

ในอดีตนั้นสำนักเขาอ้อเป็นแหล่งสรรพเวทและสรรพยา ให้ทั้งความรู้และให้บริการรักษาสุขภาพ เป็นโรงเรียนสอน กอ ขอ นอ โม ให้กับทั้งผู้ที่อยู่ในละแวกใกล้เคียง และผู้คนในภาคใต้ มีพระเกจิหลายท่าน ที่สืบทอดวิชารุ่นต่อรุ่น ดังที่รู้จักกันดีตั้งแต่สมัยรัชการที่ 5 เป็นต้นมาจนถึงราวทศวรรษ 2520 คือ พระอาจารย์เอียด เหาะได้ พระอาจารย์ทองเฒ่า พระครูสิทธิยาภิรัต พระอาจารย์คง สิริมโต พระอาจารย์ปาน ปาลธมฺโม พระอาจารย์นำ ชินวโร เป็นต้น โดยแบ่งพัฒนาการของสำนักเขาอ้อ กว้างๆ ได้ 3 สมัย ดังนี้

1. ยุคที่ 1 สมัยก่อนพระอาจารย์ทองเฒ่า (ก่อนสมัยรัชกาลที่ 5)

1.1 บริบทที่เกี่ยวข้อง

สำนักเขาอ้อในสมัยก่อนพระอาจารย์ทองเฒ่า หรือ พระครูสังฆวิจารย์ฉัททันท์ บรรพชา ไม่สามารถกำหนดอายุได้อย่างแน่นอน แต่ชาวบ้านและผู้รู้ในท้องถิ่นเชื่อกันว่า เดิมสำนักเขาอ้อเป็น สำนักพรหมณ์มาก่อน แล้วเปลี่ยนเป็นวัดทางพระพุทธศาสนา ในภายหลัง หลักฐานในทำเนียบวัดใน จังหวัดพัทลุงของพระครูอริยสังวร(เอียด) ระบุว่าวัดเขาอ้อสร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 1651 ซึ่งอยู่ในช่วงปลายสมัยศรีวิชัย แต่หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่พอจะเชื่อถือได้ที่แสดงให้เห็นว่าวัดเขาอ้อมีแล้วในสมัยกรุงศรีอยุธยา ได้แก่ หนังสือสารตราของเจ้าพระยานครศรีธรรมราชที่มีไปถึงพระยาแก้วโกรพพิชัย บดินทรสุรินทรเดช อภัยพิริยพาหะ เจ้าเมืองพัทลุง เมื่อวันเสาร์ เดือน 9 ขึ้น 8 ค่ำ ปีระกา จุลศักราช 1103 ตรงกับ พ.ศ. 2284 สมัย สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศแห่งกรุงศรีอยุธยา ระบุว่า วัดเขาอ้อสร้างมาก่อน (พ.ศ. 2284) ต่อมาได้กลับกรร้าง พระมหาอินทราธมาจากเมืองปัตตานี ได้บูรณะวัดขึ้นใหม่ ได้บูรณะพระ พุทธรูปภายในถ้ำ 10 องค์ สร้างอุโบสถ พระพุทธรูปบาทและมณฑป พระพุทธรูปไสยาสน์ และพระเจดีย์ไว้บนไหล่เขาอ้อ หลังจากนั้น พระมหาภักดิ์ริย์แห่งกรุงศรีอยุธยาได้พระราชทานพระพุทธรูปจำนวน 2 องค์ ให้วัดเขาอ้อ และยังโปรดเกล้าฯ พระราชทานที่ภูมิตานเกลปนาสำหรับวัดเขาอ้อ คือทิสบุรพา 30 เส้น ทิศอาคเนย์ 30 เส้น และทิศหริ 30 เส้น เพื่อใช้อกรค่านามำรุงวัด ต่อมาพระมหาอินทราธได้ไปเสียดจากวัดเขาอ้อ ทำให้วัดเสื่อมโทรมลงอีก ขุนศรีสมบัติร่วมกับชาวบ้านไปนิมนต์ “พระมหาคง” จากวัดพนางคอง(วัดไทรงาม) มาเป็นเจ้าอาวาส วัดได้เจริญขึ้นอีก หลังจากนั้นก็ไม่มีหลักฐานใดๆ กล่าวถึงวัดเขาอ้ออีก แต่ชาวบ้านเชื่อกันว่า เจ้าอาวาสที่ปกครอง วัดเขาอ้อส่วนใหญ่มีชื่อหรือมีคำนำหน้าว่า “ทอง” เข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น พระอาจารย์ทอง สมเด็จพระเจ้าจอมทอง พระอาจารย์พรหมทอง พระอาจารย์ทองหุยาน พระอาจารย์คงไชยทอง พระอาจารย์ทองหุ เป็นต้น

1.2 ลักษณะความเชื่อและพิธีกรรม

เจ้าอาวาสเหล่านี้ ชาวบ้านเชื่อกันว่า เป็นพระที่มีความเชี่ยวชาญทางด้าน “ไสยเวทวิทยา” หรือไสยศาสตร์ และ “พุทธธรรม” ที่ใช้ความเชื่อและพิธีกรรมทางไสยเวทวิทยาช่วยเหลือชาวบ้านในด้านต่างๆ แต่ไม่ปรากฏว่ามีพิธีกรรมอะไรบ้าง เรื่องที่ชาวบ้านเล่าต่อๆ กันมาส่วนใหญ่เกี่ยวกับ “สมเด็จพระเจ้าจอมทอง” ว่าเป็นเกลอกับ “สมเด็จพระเจ้าพะโคะ” หรือหลวงพ่อดลเหียบน้ำทะเลจืด แห่งวัดพะโคะ และพระภิกษุทั้งสองได้เคยทดลองวิชาไสยศาสตร์ในการเสกสิ่งของให้เป็นหินเท่านั้น เพราะฉะนั้นในช่วงสมัยนี้ยังไม่มี ความเชื่อและพิธีกรรมที่ชัดเจน แต่พอจะมองเห็นความสัมพันธ์ของผู้คนในบริเวณนี้ที่ได้ยึดเอาวัดเขาอ้อเป็นศูนย์กลาง โดยเชื่อเรื่องบุญกุศลและการให้ความเคารพนับถือพระภิกษุสงฆ์ในรูปของข้าพระที่คอยรับใช้ปรนนิบัติและบำรุงรักษาพระพุทธศาสนาในท้องถิ่น

1.3 ผลที่มีต่อสังคม

ในช่วงสมัยนี้ไม่มีข้อมูลว่าใครเป็นเจ้าอาวาสบ้าง ทราบแต่เพียงว่าสำนักเขาอ้อมมีอิทธิพลต่อพื้นที่ในด้านเป็นแหล่งศึกษาทางไสยเวทหรือไสยศาสตร์จนผู้ที่สนใจได้มาศึกษา และนำวิชาความรู้เหล่านั้น ไปดูแลป้องกันบ้านเมืองได้ ดังมีเรื่องเล่าสืบต่อกันมาเกี่ยวกับวีรกรรมของพระมหาช่วยแห่งวัดป่าลิไลยก์ นำชาวบ้านไปต่อต้านทัพพม่าที่ตำบลท่าเสม็ดพอจะสรุปได้ว่า

พระยาทุกขราษฎร์ (ช่วย ศรีสังข์) เกิดที่บ้านน้ำเลียด ต.ท่ามิหรำ อ.เมือง จ.พัทลุง ราวปี 2282 สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย ตรงกับสมัยพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ (พ.ศ. 2275-2301) เล่ากันว่าท่านได้อุปสมบทที่วัดเขาอ้อมเมื่ออายุ 20 ปี เพราะว่าเป็นวัดที่มีชื่อเสียงด้านไสยเวทมากในสมัยนั้น เป็นศิษย์พระอาจารย์จอมทอง และได้ศึกษาวิชาทางไสยศาสตร์อย่างจริงจัง และมีศิษย์รุ่นเดียวกันตามที่ปรากฏหลักฐานคือ หลวงพ่อศรีธรรม วัดนาท่าม จ.ตรัง ท่านสมภารบัวชาติ จ.ชุมพร ท่านสมภารบัวราม วัดโดนกลาน อ.ป่าพะยอม เมื่อพระมหาช่วยอายุ 33 ปี ก็ได้เป็นเจ้าอาวาสวัดป่าลิไลยก์ ใกล้กับเมืองพัทลุง(ลำปำ) และมีลูกศิษย์มาฝากตัวเรียนไสยศาสตร์มากมาย ครั้งหนึ่งตามพงศาวดารไทยรบพม่า ตรงกับสมัยรัชกาลที่ 1 ในคราวสงคราม 9 ทัพ กองทัพมาตีหัวเมืองปักษ์ใต้และพม่ายกทัพตีเมืองนครศรีธรรมราชได้ และจะยกลงไปที่เมืองพัทลุงต่อไป เจ้าเมืองพัทลุงได้นิมนต์พระมหาช่วยมาช่วยทำเครื่องรางของขลังให้กับทหารและอาสาสมัครเพื่อไปรบพม่า เพราะเห็นว่ามีความอาคม พระมหาช่วยได้ทำตะกรุดและผ้าประเจียดมงคลแจกจ่าย คนจึงมาสมัครเป็นทหารจำนวนมาก จากนั้นจึงได้นำกำลังทหารไปตั้งฐานทัพที่ตำบลท่าเสม็ด อำเภอยะหริ่ง จังหวัด

นครศรีธรรมราช แต่ไม่ทันได้รับพม่าก็ทราบข่าวทัพหลวงจากกรุงเทพฯ ยกลงมาช่วย พม่าจึงเลิกทัพกลับไป ทำให้พระมหาช่วยมีความดีความชอบมาก จึงโปรดเกล้าให้ลาสิกขาและตั้งเป็น พระยาทุกขราษฎร์ ผู้ช่วยราชการเมืองพัทลุง

ในยุคนี้สำนักเขออ้อจึงเป็นแหล่งศึกษาทางไสยเวทหรือทางไสยศาสตร์ของผู้ที่แสวงหาความรู้จากที่ไกล่ไกลที่คนรุ่นหลังๆ เรียกว่า “ตักศิลา” ซึ่งสมัยนี้ชุมชนรายรอบตั้งอยู่รอบๆ เขออ้อ บริเวณบ้านคอนสาละและบ้านสวน

2. ยุคที่ 2 สมัยพระอาจารย์ทองเฒ่าถึงพระอาจารย์ปาน ปาลธมฺโม ช่วงเวลา ประมาณ 100 ปี

(พ.ศ.2420 – 2520)

2.1 บริบทที่เกี่ยวข้อง

สำนักเขออ้อปรากฏหลักฐานชัดเจนในสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อพระอาจารย์ทองเฒ่าได้มาเป็นเจ้าอาวาสวัดเขออ้อ แต่เข้ามาเป็นเจ้าอาวาสเมื่อใดไม่ปรากฏหลักฐาน ทราบแต่ว่าท่านได้มรณภาพเมื่อ พ.ศ. 2470 หลังจากนั้นพระอาจารย์ปาน ปาลธมฺโม เป็นเจ้าอาวาสรูปต่อมาจนถึง พ.ศ. 2503 พระอาจารย์ปานย้ายไปจำพรรษาที่วัดคอนสาละ ในช่วงนี้สำนักเขออ้อมีการขยายตัวด้านศาสตร์ต่างๆ อย่างกว้างขวาง มีอิทธิพลไปทั่วภาคใต้ ผู้คนทั้งในส่วนของชาวบ้าน ข้าราชการ พ่อค้า ผู้ที่มีชื่อเสียงทางสังคมจากที่ต่างๆ เข้ามาศึกษาหาความรู้ในศาสตร์ต่างๆ ครั้นเมื่อสิ้นพระอาจารย์ ปาน ปาลธมฺโม เมื่อปี 2520 ตั้งแต่นั้นมาวัดเขออ้อก็ไม่มีเจ้าอาวาสที่เป็นพระเกจิอาจารย์ มีเพียงศิษย์สายต่างๆ ทำพิธีกรรม

ลักษณะสังคม ที่วัดเขออ้อและวัดในเครือข่ายในช่วงนี้เป็นปารกทิบ ถ้าเข้าไปอยู่ในถ้ำก็มีคดสนิท มีคลองไหลผ่านที่หน้าวัดซึ่งก็เป็นป่าสาญญายตามแนวคลอง รกรงรังมีต้นไม้โตต้นใหญ่ๆ หลายต้นที่ข้างวัดมีชาวบ้านไม่ถึง 10 ครัว เนื่องจากในช่วงนี้สังคมรายรอบเขออ้อนั้นเป็นสังคมบ้านป่า อำนาจรัฐในด้านต่างๆ ยังเข้าไม่ถึง คนในชุมชนต้องมีการพึ่งพิงกันสูงในการดำรงชีวิตและเพื่อความอยู่รอด โรคภัยไข้เจ็บก็มีมาก จึงจำเป็นต้องมีความรู้ในการรักษาและให้ความรู้นี้ตกทอดสู่รุ่นลูกรุ่นหลาน โรคที่ชาวบ้านเป็นมากและต้องรักษา คือ ไข้สาธบาดหรือสันนิบาต ที่เกิดกับคนลูกอ่อน อาการของผู้หญิงหลังคลอดจะมีร้อน เท้าเย็น เรียกว่า “รากสาธบาดหน้าไฟ” (โรคสันนิบาต) เมื่อเป็นอาการนี้ก็จะไปหาพระ หามอ เช่น หมอปาน หมอดุ้ม (เสียชีวิต) ท่านก็จะให้หายาที่เรียกว่า “พู่อม” มีลักษณะเป็นพุ่มย่าน ให้เอาทั้งย่านที่ลูกด้วยมาต้มให้เดือดแล้วรินน้ำออกให้คนไข้ดื่ม เอาไปสูมหั่ว เรียกว่าให้ยาสูบไ้ จากนั้นอาการสะท้านร้อนสะท้านเย็นจะหาย

ในช่วงสมัยนี้ที่พระอาจารย์ทองเฒ่าเป็นเจ้าอาวาสวัดเขาอ้อนั้น ประมาณสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 7 เป็นช่วงที่สังคมมีการเปลี่ยนแปลงมาก หลังจากรัชกาลที่ 5 ได้ประกาศเลิกทาส ส่วนของการปกครองก็มีอำนาจรัฐเข้ามาควบคุมชุมชนเพิ่มมากขึ้น มีการเก็บภาษีและเก็บค่ารัชชูปการจากประชาชน ปีละ 4 บาทต่อคน ทำให้ผู้คนรอบๆ ชุมชนเขาอ้อ ดอนศาลา บ้านสวน ก็ถูกเก็บเช่นกัน แต่ด้วยชาวบ้านไม่มีรายได้มากนักและอยู่ห่างไกลอำนาจรัฐ ลำหลัง รัฐเก็บเงินไปก็ไม่ได้ดูแลเท่าที่ควร ไม่ได้เป็นหลักประกันความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ทำให้จำเป็นต้องหนีการจ่ายค่ารัชชูปการ หลายคนไปร่วมกับกลุ่มโจรหลายคนตั้งตัวเป็นโจร ทำให้เกิดชุมโจรมากขึ้น ปัญหาดังกล่าวทำให้คนในสังคมยุคนี้จำเป็นต้องปรับตัวให้พึ่งตนเองได้ รวมทั้งเป็นที่พึ่งของญาติพี่น้อง เรียกว่าให้ความคุ้มครองแก่ตนเองและสร้างบารมีให้คุ้มครองพี่น้องได้ จำเป็นต้องมีวิชาความรู้ ทำตัวเป็นคนนักเลง มีความเชี่ยวชาญในการลัก การเอาตัวรอด การใช้คาถาอาคม ยังต้องเป็นหมอกกลางบ้าน หมอผี หมอยาไว้ต่อสู้กับโรคภัยไข้เจ็บ และยังคงมีวิชาไว้ป้องกันนักเลงจากต่างถิ่น ในส่วนของชาวบ้านที่อาศัยที่ดินถ้ำปนาของวัดเขาอ้อก็ได้จับจองที่ดินที่เคยทำนาเป็นที่ดินทำกิน แต่ก็ยังอาศัยบารมีของท่านพระอาจารย์ในการสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัย นอกจากนั้นยังมีกลุ่มชุมโจรในพื้นที่อำเภอควนขนุน อีกหลายกลุ่มที่มีอิทธิพล ดังที่ สงบ ส่องเมือง (2537) ได้เขียนไว้ว่าปัญหาโจรผู้ร้ายในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ช่วงปี 2427 – 2467 ตรงกับสมัยรัชกาลที่ 5 และที่ 6 ในแถบพื้นที่อำเภอควนขนุน ในขณะนั้นมีกลุ่มโจรที่มีอิทธิพลมากคือ รุ่งคอนทราย และ คำ หั่วแพร่ ว่ากันว่ามียิทธิพลในพื้นที่รอยต่อแดนแถบอำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง กับอำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช มีบันทึกการปล้นว่ามาจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและการขยายตัวของการใช้เงินตรา ชาวบ้านยากจนมีอาชีพทำนาและหาของป่าเกิดภาวะข้าวยากหมากแพง ผู้คนอดอยากบางคนอยากได้ของคนอื่นก็หันไปเป็นโจรกันมาก จนกระทั่งพัทลุงมีชื่อเสียงด้านโจรมากกว่าด้านอื่นๆ เมื่อดูไปจนถึงต้นรัตนโกสินทร์ก็มีบันทึกไว้ว่า การปล้นสะดมเป็นค่านิยมของคนท้องถิ่นในดินแดนแถบนี้และถือเป็นอาชีพอย่างหนึ่ง (L.A. Mills, British Malaya; อ้างใน สมเจตนา มุณีโมนัย, 2537 หน้า 17) ประสิทธิ์ สุดจันทร์ อายุ 79 ปี เล่าว่า คนเลี้ยงวัวไว้ข้างบ้านถูกลักบ่อยครั้ง แต่ทุกครั้งไม่ได้ไปหาผู้ใหญ่หรือนายบ้านให้ช่วย แต่จะไปหาพระอาจารย์ที่วัด คนที่อยู่ไกลวัดก็ต้องเดินบุกป่าฝ่าทุ่งไปหาท่านพระอาจารย์ เพราะท่านมีคาถาอาคมให้วัวเดินวนไม่ไปไหนไกลจากวัด พระสายเขาอ้อที่ดังมากเรื่องตามวัวหายคือ พระอาจารย์เอียด หรือพระครูสิทธิยาภิรัต ซึ่งเป็นศิษย์ของพระอาจารย์ทองเฒ่า จนได้ชื่อว่า “อาจารย์เอียดตามวัวหาย ได้กลับ” ส่วนเรื่องโรคภัยไข้เจ็บนั้นมียา ชาวบ้านมักจะเข้าใจว่าสาเหตุมาจากการกระทำของผีที่เรียกว่า “ผีเข้า” จึงไปหาพระ หรือ นิมนต์พระมาดูอาการที่บ้าน “เรื่องบ้า เรื่องคุณไสย เป็นเรื่องที่รู้กันอันดับแรกของสำนักเขาอ้อ หรือว่าถูกของ เช่น เสกกระดูกเข้าทุ่ง เสกตะปูหนังควายหนังวัว เข้าท้อง” คนไปหาพระอาจารย์ทองเฒ่าที่วัดเขาอ้อ ท่านจะรักษาแบบ “दान”

คือจะทำพิธีกรรมต่อเนื่องประมาณ 3 คืน เอน้ำใส่ใบบอน มัดไว้ 3 ห่อ ตั้งตรงหน้าอกคนไข้ 1 ห่อ ปลายเท้า 1 ห่อ และตรงหัว 1 ห่อ แล้วใช้คาถาเรียก ถ้าถูกของอะไรสิ่งนั้นจะออกมาอยู่ในใบบอน เมื่อแกะใบบอน ออกมาก็รู้ว่าถูกอะไร และมักจะสืบรู้ไปถึงคนทำด้วยว่าเป็นใคร เพราะเป็นความรู้เฉพาะที่หมอบางคนมี

บางคนถูกของจนเป็นบ้า ไปหาพระอาจารย์ทองเฒ่าท่านก็ให้ล่ำมไว้ที่ต้นไม้หน้ากุฏิ บางคนรักษาเป็นเดือนๆ บางคนไม่กี่วันก็หายดังที่ นายห้วน จันรอดภัย เล่าว่า “ที่ต้องล่ำมเพราะกลัวหนี บางคน ถูกของ ถูกเห่นก็อยู่ไม่ติด ร้องคร่ำครวญทั้งวันเหมือนคนบ้า ต้องล่ำมให้แน่นเคียวหนีไปได้” คนที่เข้าไป รักษาในวัดญาติพี่น้องก็ต้องมาอยู่มาเฝ้าเพื่อรักษาให้หาย ท่านพระอาจารย์ก็ต้องดูอาการว่าเป็นไข้ธรรมดา หรือถูกคุณไสย ถูกผี ท่านจะแยกอาการออกมาและแยกวิธีการรักษา ส่วนคนไข้จำนวนหนึ่งที่ไข้หนักพาไป วัดไม่ได้ พระจะไปดูอาการและรักษาให้ที่บ้าน เช่น พระอาจารย์เอียด แห่งวัดคอนสาลา และ พระอาจารย์ ปาน แห่งวัดเขาอ้อ มักจะไม่รอให้ญาติพี่น้องนำคนไข้ไปที่วัด แต่ท่านมักจะไปหาที่บ้าน ที่ไหนคนยากจนก็ ไปช่วยรักษาให้ “ไปแล้วก็ไม่เอาไหร ไม่ขอ มีแต่แนะนำ”

จึงไม่แปลกกว่าวิชาทางไสยเวทและพุทธาคมในด้านต่างๆ ได้รับความนิยมนมาก และเป็นที่ต้องการของคนหลายกลุ่ม ทั้งชาวบ้านที่ต้องใช้ป้องกันตัว ทั้งโจรที่ต้องใช้วิชาไปปล้นและป้องกันตำรวจ ทั้ง ตำรวจที่ต้องมีวิชาไว้ปราบโจรล้นแต่ต้องอาศัยวิชาจากสำนักเขาอ้อเกือบทั้งสิ้น

แม้แต่พระมหาเถระหรือพระราชาคณะชั้นผู้ใหญ่ เช่น พระบริสุทธิ์ ศิลจารย์ หรือที่รู้จักกันในชื่อ “หลวงพ่อวัน” อดีตเจ้าคณะจังหวัดตรังและเจ้าอาวาสวัดท่าจีนหรือวัดประสิทธิ์ชัย อ.เมือง จ.ตรัง พระประสารโสภณ(พริก) วัดคูหาสวรรค์ ได้เคยศึกษาเล่าเรียนวิชาไสยเวทหรือคาถาอาคมของสำนักเขาอ้อ ตั้งใจว่าเมื่อเรียนแล้วจะได้นำไปใช้ช่วยเหลือชุมชนหรือชาวบ้านทั่วไป เป็นต้น

ด้านอาชีพนั้นชาวบ้านไม่ได้มีอาชีพหลากหลาย หลวงตาเซย อายุ 85 ปี และนางเลื่อน นุ่นเกลี้ยง อายุ 80 ปี เล่าทำนองเดียวกันว่า คนชุมชนรอบๆ เขาอ้อลำบากมาก งานจ้างไม่มี การทำมาหากิน ลำบาก ต้องทำนาจึงจะมีกินต้องใช้จอบจวกดินทำนาเพื่อบุกเบิกที่นา หาลา หาชองป่า คนจึงจนมาก พอจนมากก็ต้องเป็นโจรกันมาก พอคนเป็นโจรมากก็ต้องระวังมาก บางส่วนต้องเป็นโจรให้คนอื่นรู้จัก แต่ จำเป็นต้องมีวิชาอาคมเขาจะได้กลัว

ครั้งเข้าสู่การปรับตัวเข้าสู่สังคมสมัยใหม่ ช่วงมีแผนพัฒนาประเทศฉบับแรกนั้นชุมชน ที่นี้ก็ยังเป็น “บ้านป่าเมืองเถื่อน” โจรยังมีมาก โรงพยาบาลก็ยังไม่มื คดีต่างๆที่เกิดขึ้นในพื้นที่ก็ต้องไปหา พระให้ช่วยแก้ปัญหา เรียกว่า เกือบทุกเรื่องของปัญหาต้องไปหาพระในวัด แต่ก็น่าสนใจว่าต้องเป็นพระเกจิ

เท่านั้น แสดงให้เห็นถึงวาระหว่างความเชื่อความศรัทธาที่มีต่อศาสนากับความเชื่อความศรัทธาที่มีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทางไสยศาสตร์ของชุมชนแถบนี้สัมพันธ์กันมาก ไม่ได้ใช้เพียงหลักไสยศาสตร์อย่างเดียว มีคาถา มีพิธีกรรมทางศาสนาร่วมด้วยเกาะเกี่ยวไปด้วยกัน อย่างไรก็ตามความศรัทธาที่ชุมชนมีมาน้อยนั้นเห็นได้อย่างชัดเจนว่าไม่ได้ขึ้นอยู่กับศาสนา แต่ขึ้นอยู่กับ “พระอาจารย์” เป็นเฉพาะบุคคล อย่างอาจารย์ทองเผ่าคนจะเชื่อมาก ศรัทธามาก เชื่อมถึงศิษย์สายตรงของท่าน การที่คนฟังพระของคนในชุมชนจึงพูดไม่ได้ว่าเมื่อเป็นพระที่เขาอ้อ หรือที่ดอนศาลานั้นไม่ใช่จะเป็นทุกคน แต่เป็นคนที่ไว้ใจได้ เชื่อถือ เชื่อมั่นและศรัทธาไปแล้วสบายใจแก้ปัญหาได้จึงไปหา ความเชื่อความศรัทธาในปัจจุบันบุคคล เห็นได้จากเมื่อสิ้นบุญอาจารย์นำ และอาจารย์ปานแล้วคนในพื้นที่ก็ไม่ค่อยไปวัดกันเหมือนสมัยก่อน

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 ทางวัดเริ่มจ้างงานคนทำถนนเข้าวัดเขาอ้อ ตารางเมตรละ 4 บาท ใช้แรงงานคน ส่วนใหญ่จะมีคนอีสานเข้ามามาก ส่วนการออกปากมีน้อยลง เป็นการออกปากจ้าง ผสส.(ผู้ส่งข่าวสารสาธารณะสุข) มีการรณรงค์สร้างส้วมบ่อเก็บ และสร้างถังน้ำฝน อนามัย มาจากเจ้าของที่บริจาคดิน และสร้างอาคาร (เริ่มตั้งแต่โครงการเงินผัน ประกันราคาพืชผล สภาตำบล คนจนรักษาฟรี ช่วงปีพ.ศ. 2517-2519)

2.2 ลักษณะความเชื่อและพิธีกรรม

ความเชื่อและพิธีกรรมที่มีการปฏิบัติและถ่ายทอดแก่สานุศิษย์ที่สำคัญในสมัยนี้มีหลายประการ ได้แก่ ความเชื่อและพิธีกรรมรับศิษย์ ความเชื่อและพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ ความเชื่อและพิธีกรรมกินว่านยา ความเชื่อและพิธีกรรมแช่ว่านยา ความเชื่อและพิธีกรรมกินข้าวเหนียวดำหม้อ ความเชื่อและพิธีกรรมกินน้ำมันงา และความเชื่อและพิธีกรรมสร้างพระเครื่องรางของขลัง

2.2.1 ความเชื่อและพิธีกรรมแช่ว่านยาของสำนักเขาอ้อ

พิธีแช่ว่านยา (ที่มา นกคณ มณีวัด และเวทีชุมชนงานวิจัยท้องถิ่น) เป็นพิธีกรรมชั้นสูงทางไสยศาสตร์ของสำนักวัดเขาอ้อ การแช่ว่านยา หมายถึง การที่บุคคลหนึ่งบุคคลใด ลงไปนอนแช่ในน้ำว่านยาที่ได้ทำพิธีปลูกเสกตามหลักวิชาไสยศาสตร์ จากพระอาจารย์ผู้เรืองอาคม เพื่อประสงค์ให้ตัวเองอยู่ยงคงกระพันชาตรี วัดเขาอ้อจึงได้นำมอีกอย่างหนึ่งว่า "วัดพระอาจารย์ขลัง" หลายคนเชื่อกันว่าวัดเขาอ้อเป็นต้นตำรับพิธีการแช่ยา ต่อมาเมื่อมีลูกศิษย์มากขึ้น พิธีกรรมนี้ก็แพร่หลายออกไปตามวัดต่างๆ เช่น วัดดอนศาลา วัดบ้านสวน อ.ควนขนุน วัดเขาแดงออก วัดยาง วัดปากสระ อ.เมือง พัทลุง เป็นต้น พิธีการแช่ยาที่วัดเขาอ้อ นิยมประกอบพิธีบนไหล่เขาหรือภายในถ้ำทันทันต์ ในราวเดือน 5 เดือน 10 ของทุกๆปี โดยก่อเป็นรูปอ่างน้ำสี่เหลี่ยมจัตุรัส หรือใช้เรือขุดจากไม้ก็ได้ให้มีขนาดพอที่จะให้คนลงไปนอนได้ประมาณ 3-4

คน ส่วนมากไม่มีการกำหนดขนาดที่แน่นอน อย่างนั้นเรียกว่า "รางยา"

การเตรียมตัวแช่รางยา สิทธิการิยะครูอาจารย์ กำหนดไว้ในปีหนึ่งๆ กระทำพิธีลงราง ทำได้อายุ 2 เดือน คือ เดือน 5 เดือน 10 เท่านั้น ผู้ที่จะแช่รางยานั้น โดยส่วนใหญ่จะเป็นคนในชุมชน พระ ตำรวจ พ่อค้า ฯลฯ ต้องมาคุยกับพระอาจารย์ล่วงหน้า 3-5 วัน เป็นอย่างน้อย ด้วยเหตุผลหลายประการ เช่น เพื่อทำความรู้จักเรียนรู้ระหว่างกัน “ถูกพระอาจารย์ซักแล้วซักเล่า สิ่งสกปรกที่คิดตัวมาจะได้หายไปจากเนื้อตัว จึงจะได้ลงแช่... ใครก็ได้แช่ได้เพ เป็นนาย โจร ไพร์ เจ้าแก้ว อยู่ที่นี่กะยัง มาจากสุราษฎร์ พังงา นครฯ มีหมด” แต่ถ้าศิษย์คนใดรู้ว่าตนเองไม่บริสุทธิ์ต้องทำพิธีเกิดใหม่เสียก่อนจึงจะลงแช่รางยาได้ ในช่วงนี้พระอาจารย์จะสอนให้ทุกคนประพฤติตัวเป็นคนดี ถ้าเคยทำไม่ดีไว้ก็ขอให้เลิก มาเตรียมตัวมาปรับพฤติกรรมและเพื่อเป็นการห่างจากผู้หญิงอย่างน้อย 3 วัน เรียกว่ามาเริ่มมอดตัวเป็นศิษย์ หลังจากนั้นก็ต้องช่วยเตรียมสมุนไพรที่จะใช้แช่รางยา ต้องหาเหินยาคำหมอ(ข้าวเหินยาคำหนึ่งสีดำเมล็ดสั้น มีขอบที่ปลายเมล็ดเหลืองแดง ขอบขึ้นในที่ค่อนข้างโต) ต้องหาน้ำมันงา บางคนก็ไปช่วยกันหา บางคนมีเงินก็จ้างเด็กวัดหรือผู้รู้เรื่องสมุนไพรให้ช่วยหา ตั้งปณิธานว่าจะแช่รางยากี่วัน บางคน 3 ง่าย (ครั้งละครั้งวัน ครบ 3 วัน) บางคน 3 วันเต็ม บางคนถึง 7 วัน กำหนดแล้วก็ต้องตั้งใจทำให้ได้ จากนั้นพระอาจารย์จะทำพิธี ดูฤกษ์เข้าราง และดูฤกษ์ออกจากราง ต้องดูเช่นเดียวกับการบวชพระและลาสิกขา

เนื่องจากพิธีกรรมแช่รางยานี้เป็นพิธีใหญ่มาก และเป็นพิธีชั้นสูงของสำนักวัดเขาอ้อและทำได้ยากลำบาก เครื่องบูชาจึงต้องมีมากเป็นธรรมดา คือ หัวหมู บายศรีใหญ่ ยอดบายศรี สวมแหวนทองคำหนัก 1 บาท หมากพลู รูปเทียน ดอกไม้ และมีหนังสือหนังสือเล่มเล็กกล่า เป็นเครื่องประกอบ มีเครื่องยาหรือว่านที่ต้องใช้ในพิธีมี ๑๐๘ ชนิด

การแช่ยา มี 2 แบบ คือ แช่ยาดิบกับแช่ยาต้ม ในการแช่ยาดิบนั้นไม่มีพิธีกรรมที่ย่งยากนักคือ นำด้วยยาที่ได้มาประเภทต้นว่านซึ่งยังไม่ได้ต้มเอามาทุบให้ละเอียด และนำไปใส่รางยาหรือเรือที่เตรียมไว้จากนั้นจึงนำน้ำธรรมดาเทใส่ลงไปพอสมควรกินนอนแช่ได้แล้วพิธีแช่ยาดิบจึงไม่ค่อยเป็นที่นิยมของนักเลงทางไสยศาสตร์มากนักด้วยเกรงว่าจะไม่ขลังเหมือนด้วยยาต้ม ส่วนการแช่ยาต้มนั้น ก่อนการแช่ยาสำหรับผู้ที่ไม่บริสุทธิ์จะต้องสะเดาะหรือทำพิธีเกิดใหม่เสียก่อนเพื่อให้ตัวเองบริสุทธิ์ สิ่งที่มาประกอบพิธีคือด้ายขาว ด้ายดำ ด้ายแดงและหญ้าคา นำมาพันเป็นเชือกยาวเท่ากับความสูงของคนที่จะแช่ยาเครื่องบูชาประกอบด้วย รูปเทียน หมากพลูแล้วนำเข้าพิธีโดยให้ผู้ที่จะสะเดาะใหม่นั่งลงในท่าของทารกที่อยู่ในครรภ์ของมารดาและให้อยู่แต่ภายในขอบเขตของเชือกหญ้าคา ต่อจากนั้นอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญทางไสยเวทก็จะทำพิธีคลอให้เหมือนอย่างที่ทำทารกคลอดจากท้องของมารดาทุกประการและหลังจากนั้นก็ให้นำน้ำพระพุทธรณ์มารดคนที่สะเดาะใหม่ ซึ่งหมายความว่าคน ๆ นั้นได้เกิดใหม่แล้วมีความบริสุทธิ์ สะอาดทั้งกาย ใจ วาจา

หลังจากนั้นจึงให้คนที่จะแช่น้ำอาบว่านนำว่านทั้งหมดมาตัดเป็นชิ้นเล็ก นำไปต้มส่วนหนึ่ง และใช้แช่ดิบ อีกส่วนหนึ่ง ซึ่งก่อนที่จะแช่น้ำนั้นต้องหาฤกษ์ยามให้ดีเสียก่อน แล้วทำความสะอาดรางยาหรือเรือให้ เรียบร้อยวางสายลึงจันไปรอบ ๆ เป็นการกำหนดมณฑลพิธี เสร็จแล้วจึงนำด้วยาที่เหลือไปต้ม ใส่ลงในราง ยา นำน้ำยาที่ต้มแล้วเทใส่ลงไปในถ้วย ๆ ครั้ง จนได้น้ำยามากพอสมควร ที่ขอบรางยาอาจารย์ผู้ทำพิธีจะ ลงอักขระเลขยันต์เอาไว้ เมื่อเครื่องยาครบตามที่ต้องการแล้ว ก็ตั้งเครื่องไหว้พระบูชาครู แล้วทำพิธีปลุกเสก ในขณะที่ปลุกเสกนั้น อาจารย์ก็จะตบมือลงไปที่รางยาเรื่อย ๆ และผู้ที่แช่น้ำจะต้องนุ่งห่มผ้าขาวผืนเดียว ประนมมืออยู่ใกล้ ๆ กับอาจารย์ จนเมื่ออาจารย์ผู้ทรงวิทยาคมปลุกเสกครบ ๑๐๘ คาบแล้วพระภิกษุสงฆ์ก็ จะเจริญพระพุทธมนต์บนปากรางยาเมื่อเสร็จแล้วอาจารย์ก็จะลงอักขระที่ฝ่ามือฝ่าเท้าและศีรษะของคนที่จะ แช่น้ำให้พร้อมกับสอนคาถาเวลาลง กับเวลาขึ้นรางยาในการลงรางยาแต่ละครั้งนั้นจะต้องเลือกเอาคนที่ มี กำลังวันมากกว่าคนอื่น ลงก่อนโดยแบ่งเป็นกำลังตามวันเกิดดังนี้ คือ วันอาทิตย์ กำลัง ๖ วันจันทร์ กำลัง ๑๕ วันอังคาร กำลัง ๘ วันพุธ กำลัง ๑๗ วันพฤหัสบดี กำลัง ๑๕ วันศุกร์ กำลัง ๒๑ วันเสาร์ กำลัง ๑๐ สำหรับการ ลงรางยานั้นจะลงรางละกี่คนก็ได้ แล้วแต่ขนาดความจุของรางยา ซึ่งส่วนมากไม่เกิน ๕ คนโดยอาจารย์จะนำ หนังสือครอบศีรษะให้ศิษย์และใช้เท้าเหยียบเหล็กกล้าที่วางอยู่บนหนังสือพร้อมกับจับมือของผู้ที่แช่น้ำ ส่ง ลงรางครั้งละ ๑ คน จนครบตามจำนวนที่ต้องการ หลังจากนั้นทุกคนก็ต้องนอนลงแช่น้ำยาให้ท่วมอก ศีรษะอยู่เหนือน้ำยาและห้ามไม่ให้ น้ำยาเข้าหู เข้าตาเพราะอาจทำให้หูหนวก ตาบอดได้ ผู้แช่น้ำจึงจำเป็นต้อง ระมัดระวังในเรื่องนี้เป็นอันมาก แม้จะพูดคุยกันก็ไม่ได้เช่นกันเพราะผู้ที่แช่น้ำนั้นจะต้องนอนแช่น้ำไป ภาวนาคาบไปซึ่งคาถาที่ใช้ท่องในการแช่น้ำนั้นมีใจความว่าดังนี้ เพ็ชชะคง ๆ มะอิกเพ็ชชะด้าน ๆ มะอิก มะอะอุ ตลอดเวลาที่นอนแช่น้ำอยู่นั้นผู้ที่แช่น้ำจะต้องใช้ความอดทนอย่างสูงสุดที่จะไม่ให้เสียสมาธิและทน ไม่ได้ในการแช่น้ำเพราะบอระเพ็ดหรือเจ็ดหมื่นตามคำเรียกขานของชาวได้นั้นจะขมมาก แม้ว่าจะเพียงแค่นอน แช่น้ำไม่ได้กินเข้าไปแต่กลิ่นและความขม ก็จะซึมซาบเข้าไปในจมูก, ปาก, ลำคอจนแทบทนไม่ไหวเอา ที่เดียว ในช่วงที่ต้องการแช่น้ำนั้น การรับประทานอาหารของผู้ที่แช่น้ำแต่ละคนนั้นจะต้องกินอาหารภายใน เขตมณฑลพิธีเท่านั้น โดยมีญาตินำอาหารมาให้แต่ห้ามไม่ให้ผู้หญิงเข้ามาเกี่ยวข้องกับข้าวอย่างเด็ดขาดแม้จะรับ ของจากมือผู้หญิงก็ไม่ได้และการถ่ายหนัก ถ่ายเบานั้น ก็ทำได้แต่ภายในเขตพิธีเท่านั้น ซึ่งตลอดเวลาที่แช่น้ำ นี้อาจารย์ผู้ประกอบพิธีจะคอยดูแลอย่างใกล้ชิดตลอดเวลา เพื่อไม่ให้เกิดการผิดพลาดขึ้นมา และในทุกเช้าก็ จะมีพระสงฆ์มาเจริญพระพุทธมนต์ให้ ในการแช่น้ำแต่ละครั้ง ผู้ที่ต้องการความขลังนี้จะต้องแช่น้ำอย่างน้อย ๓ วัน หรือวันเดียวก็ได้แล้วแต่ความอดทนของแต่ละคน ซึ่งอย่างมากไม่เกิน ๗ วัน และคน ๆ หนึ่งนั้นจะแช่ ได้ไม่เกิน ๗ ครั้งเมื่อถึงกำหนดที่จะต้องขึ้นจากรางยา อาจารย์ผู้ชำนาญเวทก็จะนำขึ้นครั้งละ ๑ คนจนหมด จากนั้นก็นำรูปเทียนดอกไม้ หมาพลู ผลไม้ต่าง ๆ ทำพิธีบูชาครูอีกครั้งหนึ่งจึงเป็นอันเสร็จพิธีโดยสมบูรณ์

สำหรับคุณค่าของการแห้วนอาบยาเนื้อนี้เชื่อกันว่า ทำให้อยู่ยงคงกระพันชาตรีมากมีดบาดแทงกล้าสามารถแคล้วคลาดจากภัยอันตรายทั้งปวงได้

ว่านยาใช้ประกอบพิธี จากการศึกษาข้อมูลโดยงานวิจัยพบว่ามีสมุนไพรรวม 2 สูตรที่ใช้ในการแห้วนยา สูตรแรกถูกบันทึกไว้โดย หมอแจ้ง เพชรรัตน์ ลูกศิษย์สายตรงของพระอาจารย์ทองเฒ่าเก็บไว้โดยนางหิด เพชรรัตน์(บุตร) และสูตรที่สอง เป็นสูตรที่จำกันมาของหมอหรือผู้ที่เคยหาหาสมุนไพรมากมายเพื่อให้พระอาจารย์ปาน ปาลธมฺโม ใช้ในการประกอบพิธีกรรมแห้วนยา

สูตรแรก บอกว่าว่านที่นำมาประกอบพิธีเรียกว่าว่าน 108 คือมากชนิด แห้วนยาเพื่อให้ร่างกายมีความคงทน(แต่ต้องมีศีลบริสุทธิ์ มิเช่นนั้นแล้วจะไม่ได้เหมือนดังใจ:) ได้แก่ เจ็ดหมูน่าน (ต้องเอาให้มากที่สุดมากกว่าตัวยาอื่นๆ หลายเท่า ชิงชาลี ไฉ่หนั่งน่วย ไฉ่หนั่งใหญ่ ไฉ่หนั่งขน ไฉ่ตัน โลกตุน ขอยหยอง ขนแสนท่า ฤๅษีสม กำลังอนุมาน ย่านผ้าร้ายหอทอง รากหับ พาโหมตัน ดินเป็ดหรือพญาสัตบัน(เปลือกดำ) ไม้ไหลเผือก ยาช้างดำ ยามือเหล็ก ยาดาบหัก ขันทองพยับบาท เฌียงพรวางแอ ปู่เจ้าเขาเจ็ญ ใดไม่รู้ลัม มือพระนารายณ์ มืออนุมาน เม่าเหล็ก จี๋หมาเป็นเหล็ก เถาวัลย์เปรียง เถาหมวกทั้งสอง คนหาน้ำนอง เพ้ายาหม่อม หัวหมากหมก กระดุกไก่ เดื่อยไก่ ตาเป็ดตาไก่ วัวหายทั้งสาม ชิงดอกเดียว กดชิงหนาม 108 ชนิด หนามพันตัน(ขาดไม่ได้ แต่ไม่เอาหนามหวายและหนามระกำ) แก่นจี๋เหล็ก แก่นคำเสา ฟ้ายแลบ (มันเป็นย่าน) แกลบกล้อง ยาช้างชัก เปล้าน้อย เปล้าใหญ่ เปล้าเงิน เปล้าทอง ขุนไม้ ยาไม้ ขอบนางทั้งสาม ไม้ค้อนตีหมา ย่านไม้เท้าฤๅษี ย่านไคลิง ย่านมัดลิง ย่านเท้าพันราก สาวเหล้า สาวหยุด หัวร้อยรู กลิ้งกลางดง คงกลางดอน สมุนมะแว้ง ย่านอิคุย ก้ามกุ้งขึ้น เชื้อจีน ชุมเห็ดใหญ่ ชุมแสง คุระเปรียะ สัมกึ่งน้อย สัมกึ่งใหญ่ ว่านสบู่เลือด เต่าหนังแห้ง สบู่หนังแห้ง สามพันดิ่ง เหล็กไหล กะทู้เจ็ดแบก เต่าอิง เพ็ชรน้อย เพ็ชรใหญ่ เพ็ชรม้า เพ็ชรดาเหล็ก ขมิ้นอ้อย พญาหัวเดียว พญาแรงคอดำ กงจักรพระอินทร์ หอกโมกศักดิ์ หนุมานนั่งแท่น หนุมานประสานกาย หนุมานยกทัพ เอ็นเหลือง ว่านหัวนม กาหลา ต้นไม้ยาหนู ต้นไม้ เข้มดอกแดง เข้มดอกขาว เข้มช้าง เทพทาโร ชิงชี ย่านเอ็นม้าทั้งสอง ย่านโคก ไม้ดาเลื้อ ไม้กันหามเลื้อ พิลังกาสา คนทีดิน พานงูแดง พานงูเขียว ทั้งฟ้า หนาด เหนียด ไม้อุทุมพร กุ่มน้ำ กุ่มบก ไม้หลักไค ต้นตายปลายเป็น พ้อลิงโลด เหม็ดลิงโลด เล็บมือนาง กำลังควายถึก กำลังวัวเถลิง ว่าน 108 ชนิด กำแพงเจ็ดชั้น สะเฒเทศ กวางตุ๊ก ตาลหมอน ตาลดำ คุระลูกโก สามร้อยยอด ตะบองเพชร ว่านหางช้าง ว่านสี่ทิศ พากรูด หนามพุดดอ ไม้กันเกรา สมเสร็จ

สูตรที่สอง เรียกว่า ว่าน 108 เช่นกัน มีดังนี้ กำแพงเจ็ดชั้น กงจักรพระอินทร์ กระดุกไก่ กระดุกดำ กำลังโนนหมาน(กำลังหนุมาน) กำลังคชสาร กำลังควายถึก กำลังวัวเถลิง กลิ้งกลางดง แก่นจี๋เหล็ก แก่นเมื่อย แก่นแหล ขมิ้นอ้อย ข้าวจ้าว จี๋หมาเป็นเหล็ก จี๋เหล็ก ข่อย คงกลางดอน

คงคาแดง คนทีดิน คนทีสอ คนทีคำ คนทีขาว คุณทาน้ำนอง เจ็ดพระยา เจ็ดหมุนเพลิง เจ็ดหมุนดอกแดง
 เจ็ดหมุน (บอระเพ็ด) สะพลู ช้างสารชัยมัน (2 ชนิด) ฤๅษีสม พาโหม(คงกะพัน) ข้อหย้อย ดอกพุฒตาล
 คำเสา ดันตายปลายเป็น ทั้งฟ้า ทองพันชั่ง ทองลำเจียก นางเกาะเอน บุนนาค บอระเพ็ดพวงช้าง ใบเขียว
 ขบ ใบขนุน ใบมะยม ใบขอ ใบสังกะกรณี ใบเพชรสังฆาต(เกี่ยวกับภูมิด้านทาน) ปูนแดง ประคำดีควาย
 ปราบทวีป ผ้าร้ายห่อทอง ผักราชพฤกษ์ ฝอยผง ฝอยหยอง พัดลึง พิกุล พระยาจางอาจ พระยาช้างชัก พระ
 ยาดาบหัก พระยามือเหล็ก ไพลแดง ฟันงูเขียว ฟ้าทลายโจร มหาภาพ มือพรรณราย ไมยราบ ไม้ไผ่สีสุก
 ไม้สาไม้แคลน ย่านบันไดลิง รากบวบ รวงจืด ลิ้นงูเห่า ลิ้นคำ ลือทั่วเมือง วานโคกสูง(ลักษณะเป็นหนาม)
 วานหางช้าง วานคางคก วานลือทั่วเมือง(เป็นวานที่มีทั่วเมือง ไม่รู้ว่าเป็นวานอะไร) สาวสะอึก สายหยด
 ลำเหล้า สาวหลง สุนทาสึงห์ เสดดพังพอน สะเดา หนามบองหรือหนามบันทัน(เป็นหนามขนาดใหญ่ตัด
 เป็นท่อนๆ เมื่อนำไปต้มน้ำแล้ววางไว้ข้างบน ให้หนามได้แทงคนที่จะแช่ยาเพราะจะช่วยให้ น้ำสมุนไพร
 ได้ซึมเข้าผิวหนังง่ายขึ้น) เสน่ห์จันทร์ชนิดต่างๆ สบู่เลือด สบู่ขาว หนุมนั่งแท่น หนุมนประสาธกาย
 หางจระเข้ หัวเห็ดหมู หัวเผือก หัวครกฤๅษี ไหลเผือก อ้ายด้าน อ้ายหนังเหนียว อ้ายหนังนุ้ย อ้ายหนังใหญ่
 อ้ายหนังขน อ้ายหนัก อ้ายเหล็ก อ้อทั้ง 5 (อ้อดำ อ้อขาว อ้อนก อ้อหลบ อ้อลาย) เอ็นม้ามแดง เอ็นม้ามขาว

นำสมุนไพรที่ได้มา ให้ท่านพระอาจารย์ดูว่าครบ/ พอหรือไม่ แยกให้เห็นเป็นชนิด
 จากนั้นสับและทุบๆ ด้วยคานา บางชนิดทุบให้ตัวยาวออกมา เอาว่านยาลงราง ส่วนหนึ่งนำไปต้มน้ำเพื่อนำน้ำ
 สมุนไพรไปหุงเหนียวดำ (เป็นน้ำในหม้อต้มที่แยกสมุนไพรบางชนิดออกไปแล้ว เนื่องจากสมุนไพรบาง
 ชนิดที่นำมาต้มน้ำแล้วนั้น มีอันตรายห้ามรับประทาน) ก่อนเส้า 3 ก่อนต้องลงอักขระ ต้มด้วยไฟอ่อนๆ
 ว่านยาที่นำไปต้มน้ำครั้งแรกเรียกว่า “น้ำหัวราง” ส่วนหนึ่งนำไปให้หุงข้าวเหนียวดำ และนำว่านยาเหล่านี้ให้
 ลูกศิษย์ที่ลงรางกิน หรือผู้ที่มาร่วมในพิธี การลงรางมีอาจารย์เจ้าพิธี ทางลูกศิษย์ลงว่านยาในราง ๓-๕-๗-
 ๙ คน แช่อยู่ ๓-๗ วัน มีพิธีเลี้ยงและอาจารย์คอยควบคุมอยู่ใกล้ๆ เพราะพิธีเลี้ยงต้องเอาน้ำยามาต้มให้อุ่นอยู่
 ตลอดในการแช่ว่านยา จนเสร็จพิธีกรรม มีการทดลองแทง ฟัน หรือยิง ให้ดูด้วย ในขณะที่แช่ว่านยานั้นผู้แช่
 ยาจะต้องรำลึกถึงพระคุณของพระพุทธเจ้า รำลึกถึงคำสั่งสอนของศาสนา โดยท่องคำว่า

พุทฺธัง อะระหัง พุทฺโธ

ธมฺมํ อะระหัง พุทฺโธ

สังฆัง อะระหัง พุทฺโธ

การร่วมทบทวนข้อมูลจากเวทีชุมชน มีชาวบ้านหลายคนที่อยู่ในเหตุการณ์ได้เล่า
 ว่าการแช่ว่านยาในช่วงที่มีพระอาจารย์ปาน ปาลธมฺโม เป็นผู้ทำพิธี ท่านจะอยู่แถวรางแช่ยาไม่ไปไหนจนพิธี
 แช่ว่านเสร็จ เมื่อคนแช่ยาจะขึ้นจากรางพระอาจารย์ปานก็จะดีด้วยไม้ไผ่สีสุกเพื่อทดลองวิชา

ผู้ช่วย ส่วนคนที่ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยทั้งในเรื่องแห้ว่านยา หุงข้าวเหนียวคำหมอ และกินน้ำมันงานั้นต้องมีครั้งละ 2-5 คน เป็นอย่างน้อย ผู้ช่วยก็ต้องทำตัวให้บริสุทธิ์เช่นเดียวกับผู้ที่มาแห้ว่านยา ต้องเตรียมตัวโดยการทิ้งบ้านมาอยู่วัดประมาณ 6 - 7 วัน อย่างไรก็ตามเมื่อผู้ที่ลงแห้ว่านยาได้ขึ้นจากรางแล้วแต่ตัวยังมีความเข้มข้นอยู่มาก ความเสียดายในตัวยานี้ทำให้ผู้ช่วยมักจะลงไปแห้ว่านยาต่อจากผู้ที่มาเข้าพิธีหลายครั้ง เช่น นายประสิทธิ์ ชูเกื้อ บอกว่าตนเองมักจะมีโอกาสในลงรางแห้ว่านยาหลังจากที่พิธีกรรมเสร็จสิ้น แต่ครั้งที่เช่นนั้นมีความรู้สึกทำให้สุขภาพดี แข็งแรง

2.2.2 ความเชื่อและพิธีกรรมกินข้าวเหนียวคำหมอของสำนักเขาอ้อ

การแห้ว่านยาในอดีตนั้นมักจะมีการประกอบพิธีต่อเนื่องกันอีก 2 พิธีคือ พิธีกินข้าวเหนียวคำหมอ และพิธีกินมังงา หลังจากผู้ที่แห้ว่านยาขึ้นจากรางยาแล้วพระอาจารย์จะต้องทำพิธีตั้งสองให้ เพราะเชื่อว่าจะทำพิธีให้ครบในเรื่องการอยู่ยงคงกระพัน(แห้ว่านยา) เมตตามหานิยม (กินเหนียวคำหมอ) และ คลาดแคล้วภัยพาน (กินมังงา) อย่างไรก็ตามพระอาจารย์จะถามก่อนเสมอว่าแห้ว่านยาแล้วจะกินเหนียวคำและกินมังงาหรือไม่

แต่ละปีจะประกอบพิธีกิน 2 ครั้ง คือ วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 5 และ วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 พิธีหุงข้าวเหนียวคำ หมายถึง การนำเครื่องยาสมุนไพร หรือว่านชนิดต่างๆ ไม่ต่ำกว่า 108 ชนิด มาผสมกันแล้วต้มเอาน้ำยามาใช้หุงข้าวเหนียวคำ การประกอบพิธีนิยมทำกันภายในอุโบสถมากกว่าสถานที่อื่นๆ ในสมัยก่อนนิยมทำกันในถ้ำลัทธิตันต์ หม้อและไม้ฟันทุกอัน จะต้องลงอักขระเลขยันต์กำกับด้วยเสมอ ใช้ไม้ฟันที่เรียกว่าไม้พลับพลาลงยันต์ เพราะเชื่อทำให้ “จับ” แข็งแรง มั่นคง หุงด้วยหม้อดินใช้น้ำสมุนไพรที่เป็นหัวน้ำแห้ว่าน โดยไม่รวมสมุนไพรบางชนิดที่กินไม่ได้ พระอาจารย์ผู้ประกอบพิธีจะเริ่มปลุกเสก ตั้งแต่จุดไฟ ใช้ก่อนเส้า 3 ก่อนที่ลงอักขระแล้ว จนกระทั่งข้าวเหนียวในหม้อสุก แล้วนำข้าวเหนียวที่สุกแล้วไปประกอบพิธีปลุกเสกอีกครั้งหนึ่งจนเสร็จพิธี พิธีกินข้าวเหนียวคำ จะทำพิธีกันภายในอุโบสถ ก่อนกินถ้าสาธุศิษย์คนใดไม่บริสุทธิ์ต้องทำพิธีสะเดาะ หรือเรียกว่า "พิธีการเกิดใหม่" หรือ "พิธีบริสุทธิ์ตัว" เพื่อให้ตัวเองบริสุทธิ์จากสิ่งไม่ดีชั่วร้ายทั้งปวง เมื่อถึงเวลาฤกษ์กินข้าวเหนียวคำ สาธุศิษย์จะเปลี่ยนเครื่องแต่งกายเป็นนุ่งด้วยผ้าขาวม้าโจงกระเบนไม้ไผ่เสื่อ แล้วเข้าไปกราบพระอาจารย์ผู้ประกอบพิธี 3 ครั้ง เสร็จแล้วพระอาจารย์จะให้นั่งชันเข่าบนหนังเสือ เท้าทั้ง 2 เหยียบบนเหล็กกล้าหรือเหล็กเพชร ปิดศีรษะด้วยหนังหมี มือทั้ง 2 วางบนหลังเท้าของตัวเอง พระอาจารย์ใช้มือซ้ายกดมือทั้ง 2 ไว้ พร้อมกับภาวนาพระคาถา ส่วน

มือขวาปั้นข้าวเหนียวคำเป็นก้อนป้อนให้ศิษย์ครั้งละ 1 ก้อน ขณะที่พระอาจารย์ปั้นข้าวเหนียวเข้าปาก ศิษย์จะท่องคาถาว่า

ข้าวเหนียวเข้าปาก มะ

เวลาเคี้ยวว่า อะ

เวลากลิ่นว่า อุ

แต่บางคนก็บอกว่าตำราการกินข้าวเหนียวคำที่สืบทอดมาจากอาจารย์ ปาน ปาลธมฺโม นั้น พระอาจารย์จะป้อนให้กับมือเอง ในขณะที่อ้าปากจะเอาเหนียวเข้าปากให้ท่องคำว่า

เพชร จะ คง คง

เพชร จะ ทน ทน

เพชร จะ ทาน ทาน

อยู่ให้นานเพราะเรากินเข้าไป

แล้วปล่อยมือศิษย์ที่กดไว้บนหลังเท้า มือทั้ง 2 ของศิษย์จะลูบขึ้นไปตั้งแต่หลังเท้าจนทั่วตัวจดใบหน้า การลูบขึ้นนี้เรียกว่า "การปลุก" เสร็จแล้วลูบลง เอามือทั้ง 2 ไปวางไว้บนหลังเท้าทั้ง 2 เช่นเดิม โดยกะประมาณว่ากินข้าวเหนียวก้อนแรกหมดพอดี สำหรับผู้ที่ไม่เคยกินอาจกลืนลำบาก เนื่องจากว่าข้าวเหนียวมีรสขมมาก บางคนป้อนก้อนแรกถึงกับอาเจียนออกมาก็มี แต่ถ้ากลืนก้อนแรกจนหมดได้ ก้อนต่อไปจะไม่มีปัญหา พระอาจารย์จะป้อนจนครบ 3 ก้อน ในแต่ละครั้งจะลูบขึ้นลูบลง เช่นเดียวกับครั้งแรก แต่ครั้งที่ 3 นั้นเมื่อศิษย์กินข้าวเหนียวหมดแล้ว พระอาจารย์จะใช้มือซ้ายกดมือทั้ง 2 ไว้ที่เดิมหัวแม่มือขวาสะกดสะดือศิษย์ ทำทักษิณาวัตร 3 รอบ พร้อมกับภาวนาพระคาถาไปด้วย เป็นการผูกอาคม

สำหรับคุณค่าของการกินข้าวเหนียวคำ ฐานุศิษย์ของสำนักเขาอ้อ เชื่อกันว่าใครกินได้ถึง 3 ครั้ง จะทำให้อยู่ยงคงกระพันชาตรี เป็นมหานิยม และยังเป็นยาแก้โรคปวดหลังปวดเอวได้เป็นอย่างดี

2.2.3 ความเชื่อและพิธีกรรมกินน้ำมันงาของสำนักเขาอ้อ

พิธีเสกน้ำมันงาดิบ การเสกน้ำมันงาดิบ ต้องมีเครื่องบูชาครูเช่นเดียวกับการหุงข้าวเหนียวดำ คือ หมาก 9 คำ ดอกไม้ 9 ดอก เทียน 1 เล่ม รูป 3 ดอก สายสิญจน์ หนึ่งเส้น หนึ่งหมี เอวางไว้ที่หน้าเครื่องบูชา การเสกน้ำมันส่วนใหญ่นิยมใช้น้ำมันงาดิบ หรือน้ำมันยางแดงผสมว่าน พระอาจารย์ผู้ประกอบพิธีจะนั่งบริกรรมพระคาถาจนน้ำมันแห้งเป็นจี๊ผึ้ง เรียกว่า "พิธีตั้งมัน" เมื่อเสกจนน้ำมันแห้งแล้ว พระอาจารย์จะทำพิธีป้อนน้ำมันให้สาธุศิษย์แบบเดียวกับพิธีป้อนข้าวเหนียวดำ คือ ผู้ที่จะกินมันต้องเป็นผู้บริสุทธิ์ ไม่เคยผิดศีลข้อกาเมมา ก่อน ถ้าบุคคลใดไม่บริสุทธิ์ ต้องให้พระอาจารย์ทำพิธี "บริสุทธิ์ตัว" คือ "สะเดาะ" เสียก่อน เสร็จแล้วก็ทำเช่นเดียวกับกินข้าวเหนียวดำ โดยพระอาจารย์ผู้ประกอบพิธีจะป้อนน้ำมันให้กิน 3 ช้อน แต่ละช้อนมีขมิ้นอ้อย 1 ชิ้น เมื่อกินช้อนที่ 3 หมด พระอาจารย์จะตักน้ำมันมาทาบนฝ่ามือทั้ง 2 ของศิษย์ แล้วเขียนตัวอักษรตัว "นะโม" ข้างละ 1 ตัว จับมือศิษย์ทั้ง 2 ประกบกันละเลงให้น้ำมันทั่วฝ่ามือแล้วนำไปทาบนหลังเท้าทั้ง 2 ข้าง ข้างละมือ พร้อมกับพระอาจารย์จะปลุกเสกคาถากำกับไปด้วย ต่อจากนั้นใช้มือลูบขึ้นและลูบลงเช่นเดียวกับการกินข้าวเหนียวดำ เสร็จแล้วมือซ้ายของอาจารย์จะกดมือทั้ง 2 ไว้หัวแม่มือขวาสะกดสะกดคือศิษย์ไว้ เช่นเดียวกับการกินข้างเหนียวดำ เพื่อเป็นการผูกอาคม เป็นอันเสร็จพิธีการกินน้ำมันงาดิบ

คุณค่าการกินน้ำมันงาดิบของสำนักวัดเขาอ้อ เชื่อกันว่ามีคุณค่าทางด้านอยู่ยงคงกะพัน มีเมตตามหานิยม แต่มีข้อห้ามไว้ว่า ถ้าผิดลูกเมียผู้อื่นเมื่อใด น้ำมันที่กินเข้าไปจะไหลออกมาตามขุมขนจนหมดสิ้น และถ้าจะกินน้ำมันใหม่ก็ต้องทำพิธีสะเดาะใหม่อีกครั้ง ในขณะที่อ้าปากเพื่อจะกินน้ำมันงาผู้กินจะต้องว่า มะ(อ้าปาก) อะ(เคี้ยว) อุ (กลืน) และท่องคำว่า

นะ เพชร จะ คง คง หนึ่ง

นะ เพชร จะ คง คง หนึ่ง

นะ เพชร จะ คง คง หนึ่ง

นะ เพชร จะ คง คง ทั้งร่างกาย

ใครทำกูไม่ได้ ให้ฉิบหายพัน

หลังจากเสร็จพิธีแห่ว่านยา กินเหนียว กินมันแล้วในวันรุ่งขึ้นผู้ที่เข้าพิธีจะต้องเตรียมสิ่งของเพื่อไหว้ครู และบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่เป็นปรมาจารย์สำนักเขาอ้อ เป็นการทำพิธีไหว้ครู จัดที่ 12 หมาก พลุ รูป เทียน อาหารคาวหวาน ดอกไม้ เพื่อแสดงตนรับเป็นศิษย์-อาจารย์ ขอบคุณซึ่งกันและกัน เกิดความซาบซึ้งความกตัญญู กตเวทิตา และถือว่าทุกคนที่ได้ทำพิธีก็ได้เป็นศิษย์ท่านอาจารย์แล้ว

ประสบการณ์ผู้ผ่านการเข้าร่วมยา

ผู้ผ่านการเข้าร่วมยา กินเหนียวคำหมอ และกินน้ำมันงา มีข้อห้ามเด็ดขาดอย่างหนึ่งคือ ห้ามผิวดูด ข้อ 3 หรือห้ามผิวดูดกเมียวผู้อื่น ถ้าใครทำผิดจะมีการแสดงออก คือ น้ำมันงาจะไหลออกจากร่างกายทั้งหมด ที่ผ่านมา ประสิทธิ์ สุดจันทร์ อายุ 79 ปี และ ปาน แก้วมาก อายุ 85 ปี ได้เล่าว่า “เห็นกับตามมาแล้ว ไปนอนกับเมียเพื่อน รุ่งเช้าน้ำมันงาไหลออกทางปากลงบนสาด(เสื่อ)”

ปาน แก้วมาก อายุ 85 ปี ได้เล่าว่าได้เข้าร่วมยาทั้งหมด 3 ครั้ง ครั้งแรก ตอนอายุ 22 ปี อยากเข้าร่วมเพราะตนเองเป็นโจรลักวัว ถูกลูกยิง ถูกแทง อยากให้หนังเหนียว จึงได้ไปหาพระอาจารย์ปาน และขอเข้าร่วมยา และศึกษาวิชาคงกะพัน ได้เข้าครั้งแรกก็ยังลักวัว แต่ก็เริ่มเป็นศิษย์ท่านขุน พันธรักรัษราชเดชช่วยตามรอยคนที่ลักวัวชาวบ้านเพราะถือว่าเป็นคนที่ “รู้ทางโจร” เดินตามขุนพันธรักรัษราชเดชหลายครั้งจนอยากเลิกเป็นโจรและอยากบวชพระ จึงไปขอพระอาจารย์เข้าร่วมยาครั้งที่สอง เมื่ออายุ 30 ปี ในครั้งนี้ได้ประพฤติตัวเป็นคนดี บวชพระที่วัดท่าโก บ้านโพรงงู อ.ศรีบรรพต 13 พรรษา ในขณะที่บวชนั้นก็เป็นหมอยา หมอเอ็นกระดุก เข้าร่วมยาครั้งที่ 3 เมื่ออายุ 33 ปี เข้าในขณะที่บวช เพราะช่วงนั้นกลับจากวัดท่าโก มาเรียนวิชากับท่านอาจารย์ปานจึงได้เข้าร่วมยาอีกครั้งกับศิษย์คนอื่นๆ ตาปานเล่าอีกว่า พระอาจารย์ปานให้ความสำคัญมากในการเป็นคนที่ต้องรักษาความดี เมื่อเข้าร่วมยาท่านจะสอนทุกคนและทุกครั้งว่า 1) ของเพื่อน เมียเพื่อน ห้ามยุ่งเด็ดขาด 2) อย่าคำเพื่อน 3) ห้ามลอคได้ราวพระธรรม(ลอคได้แขนผู้อื่นเพราะวิชาที่มีจะเสื่อม) และคุณลักษณะหนึ่งที่ท่านอาจารย์ปานที่ดี พระอาจารย์นำที่ดี คือ ท่านเป็นคนสมถะเรียบง่าย รักสันโดษ เป็นคนรักษาใจไม่เลือกกว่าเป็นใคร มาจากไหน พุดจาหนักแน่น

2.2.4 ความเชื่อและพิธีกรรมการสร้างพระเครื่องรางของขลังของสำนักเขาอ้อ

การปลุกเสกวัตถุมงคล วัตถุมงคลที่สายสำนักเขาอ้อทำอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเช่น ผ้าประเจียด ตะกรุด พระว่าน เหริญญูชา รูปพระปิดทวาร ลกหาวด ลูกราง ประคำดีควาย ลูกอม ลูกสะกด เป็นต้น การปฏิบัติที่ทำมาตั้งแต่อดีต คือเมื่อมีการทำวัตถุมงคลขึ้นมาต้องมีการปลุกเสก สถานที่ปลุกเสกโดยส่วนใหญ่จะเป็นถ้ำฉัททันตบรรพตที่วัดเขาอ้อ หรืออุโบสถวัดดอนศาลา หรือกุฏิเกจิอาจารย์ นายปาน แก้วมาก 85 ปี และ ประสิทธิ์ สุดจันทร์ 79 ปี ได้เล่าถึงการปลุกเสกของท่านอาจารย์ปาน ปาลธมม และท่านอาจารย์นำ ชินวโร ว่าวัตถุมงคลของการปลุกเสกวัตถุมงคลนั้นเพื่อให้วัตถุมงคลได้เป็นกำลังใจและสิ่งยึดเหนี่ยวของผู้ที่นับถือ รวมทั้งเป็นการให้ข้อเตือนใจให้ผู้ไม่นำวัตถุมงคลติดตัวได้ตระหนักในความเป็นคนดี ทำดี

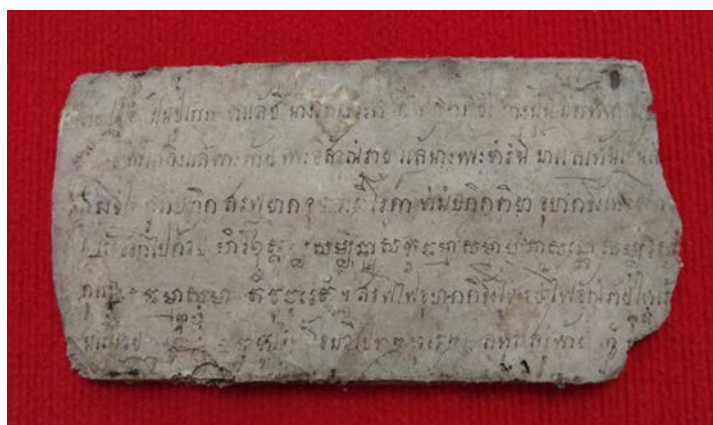
การปลุกเสกวัตถุมงคลในอดีตนั้นมี 1) ปลุกเสกเพื่อเพิ่มพลังให้วัตถุมงคลที่มีอยู่แล้ว ชาวบ้านจะนำวัตถุมงคลที่มีที่บ้าน หรือที่ได้มาจากที่อื่นใส่พานตั้งหน้าพระในช่วงเข้าพรรษา ท่านอาจารย์ก็จะทำพิธีและสวดคาถา ชาวบ้านก็จะร่วมกันสวดมนต์ตามปกติ 2) การปลุกเสกในวันที่ทำพิธีบรรพชา ในวันนั้นจะมีพระมาทำพิธีบรรพชาให้หลายรูปถือเป็นโอกาสที่ชาวบ้านจะได้นำวัตถุมงคลมาขี้ติ “การสวดให้พระเป็นพระ” ชาวบ้านเชื่อว่าเมื่อวัตถุมงคลมาตั้งในขณะที่พระกำลังสวดขี้ตินั้น จะทำให้วัตถุมงคลที่มีขลังมากขึ้น 3) การปลุกเสกเฉพาะ เป็นการปลุกเสกวัตถุมงคลที่ทำขึ้นมาเฉพาะ เช่น ในช่วงที่จะออกสงครามช่วงสงครามเวียดนาม ท่านก็จะปลุกเสกวัตถุมงคลให้ผู้ที่ไปเป็นทหารเป็นกรณีพิเศษ การปลุกเสกวัตถุมงคลเพื่อแจกจ่ายชาวบ้านและศิษยานุศิษย์ในช่วงวันสำคัญ เช่น ในช่วงทอดกฐิน ทอดผ้าป่า หรือวันสำคัญทางศาสนา มาฆบูชา วิสาขบูชา เป็นต้น หรือในงานศพพระสำคัญในพื้นที่ เป็นต้น รวมทั้งทำไว้เพื่อแจกจ่ายให้บุคคลสำคัญและชาวบ้านที่มาในวัดในโอกาสต่างๆ ไว้เป็น “ธรรมทาน” ในอดีตในช่วงที่พระอาจารย์ปาน ปาลธมฺม ท่านอาจารย์เอียด ปทุมสโร (เน้นทางมหาอุดไว้ใช้ป้องกันตน) หรือท่านอาจารย์นำ ชินวโร (เน้นทางเมตตามหานิยม เน้นด้านค้าขายและอาชีพ) ยังเป็นการปลุกเสกเดี่ยว เริ่มตั้งแต่การทำผ้าประเจียด ทำยันต์ ทำตะกรุด พระเครื่อง หรือเครื่องรางประเภทต่างๆ ท่านจะให้ลูกศิษย์ช่วยหาวัตถุดิบ แล้วจะทำ(มือ)ทีละชิ้นถ้าเป็นยันต์หรือตะกรุดจะนั่งเขียนด้วยมือ เสร็จเป็นชิ้นๆ ไป ถ้าเป็นพระเครื่องเช่นพระว่านรุ่นต่างๆ ก็จะเริ่มจากหามวลสารให้ครบแล้วนำมาบดและบิบลงพิมพ์เมื่อแห้งก็แกะพิมพ์ออก แล้วบิบใหม่ ทำเช่นนี้จนเสร็จ ลูกศิษย์ลูกหาจะมาช่วยทำ เมื่อถึงวันฤกษ์ดีที่พร้อมจะปลุกเสก ท่านก็จะนำวัตถุมงคลใส่กระสอบเข้าไปในถ้ำ เช่นถ้ำเป็นปลุกเสกด้านเมตตามหานิยมจะปลุกเสกในวันจันทร์ขึ้น 15 ค่ำ ถ้าเป็นมหาอุดเน้น เสาร์ 5 ค่ำ อังคาร 9 ค่ำ ท่านจะเข้าไปบิกรรมคาถาในถ้ำบางครั้ง 3 วัน 3 คืน บางครั้งถึง 7 วัน 7 คืน โดยไม่ออกจากถ้ำ ลูกศิษย์จะช่วยส่งอาหารส่งน้ำ จนเมื่อเสร็จพิธีปลุกเสกก็จะออกมาแล้วแจกให้ลูกศิษย์หรือชาวบ้านที่มาคอยอยู่ที่วัด ท่านจะให้กับมือท่าน โดยตรงคนที่รับกับมือว่าจะดีมาก เพราะมีพระคาถาผูกไว้กับสู้รับ

วัตถุประสงค์ของการทำวัตถุมงคล

ช่วงแรกๆ พระท่านจะเรียนวิชาป้องกันตน คาถาอาคมต่างๆ การเข้าวันยา กิน เหนียวกินมันเป็นวิชาและการฝึกของเฉพาะตน ผู้ที่สนใจก็เรียนและปฏิบัติด้วยตนเอง แต่มีการเขียนบันทึกเป็นตำรามากมายลงในหนังสือбуд ทั้งเรื่องของคาถาอาคม เรื่องตำรายา ตำราการทำสะเดาะเคราะห์ การทำพิธีไหว้ภูมิบ้านภูมิเมืองที่ใช้พิธีกรรมอันเชิญเทพประจำทิศ 10 ทิศมาช่วยกันภัยประกอบพิธี

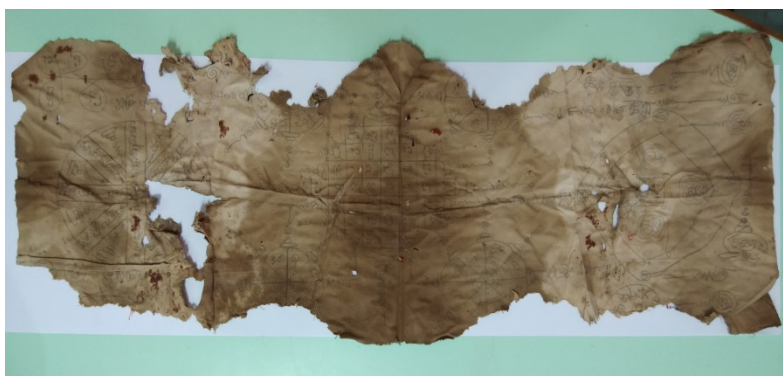
ภาพเทพประจำทิศ

ภาพหนังสือบุด ตำรายา ตำราการทำพิธีกรรม ต่างๆ

ต่อมาช่วงมีสงครามทั้งสงครามโลก สงครามอินโดจีน เครื่องรางของขลังต่างๆ จึงเกิดขึ้น เช่น ผ้าประเจียด ตะกรุด ผ้ายันต์ เสื้อยันต์ พระเกจิอาจารย์จะเขียนและทำยันต์ต่างๆ (หรือให้ลูกศิษย์เขียนให้) แล้วปลุกเสก ส่วนใหญ่จะทำขึ้นต่อขึ้น

เนื้อหาที่อยู่ในผ้ายันต์หรือเครื่องรางของขลัง ในผ้าประเจียด เสื้อเกราะ นั้น จะเป็นคาถา “มหาอุต” ที่เน้นพุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ ดังรูป

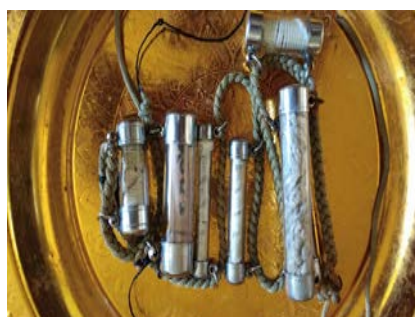
เขียนไว้ว่า

“มะ อะ อุต” = มะ อะ อุ = พระพุทฺธ พระธรรม พระสงฆ์

“นะโม พุทธายะ” = การรำลึกถึงพระเจ้า 5 พระองค์ ได้แก่ นะ พระกุกกสันโธ โม พระโคตมพุทธ พระพุทธกัสสป ธา พระพุทธโคดมศรีสากยะมุณี ยะ พระศรีอริยเมตไตรยองค์สุดท้าย

ทั้งหมดรวมความว่า พุทธทั้งหลายคลาด พระเจ้าอย่างบาท การย่างไปไหนใครทำร้ายไม่ได้

หมายเหตุ ในตะกรุดต่างๆ ที่เป็นมหาอุคั่นนั้น เมื่อคลี่ดูจะพบเหมือนกันคือ จะเขียนเป็นหัวใจสัตว์ร้ายทั้งหลาย หมี เสือ จระเข้ เป็นปริศนา หนึ่ง คือให้หัวใจแข็งแรงและมีกำลังเหมือนสัตว์ทั้งหลาย หนึ่ง คือเป็นปริศนาให้อยู่ร่วมกันและสามัคคีกันได้เหมือนสัตว์ทั้งหลาย ดังคำสอนที่พระเกจิอาจารย์สายเขาอ้อท่านต่างๆ สอนกันมาอย่างต่อเนื่องคือ ศิษย์เขาอ้อทุกคนต้องรู้จักปกครอง *ไม่รบกัน* คือศิษย์ที่มีอาจารย์คนเดียวกันจะไม่ฆ่ากันเพราะมีครูคนเดียวกันเพราะศิษย์ของพระอาจารย์หลายท่านนั้นมีทั้งนักปกครอง ทั้งตำรวจ ทั้งโจรต่างคนก็มีหน้าที่ของตนเอง *ต้องรู้การทำมาหากิน* ไม่เอาเปรียบ และก่อให้เกิดพลังแห่งความสามัคคี ส่วนเนื้อหาบางส่วนในยันต์มีการเขียนยันต์ที่เป็นการถอดพระอภิธรรม หรือธรรมชั้นสูงสุดหรือธรรมอันยิ่งใหญ่ที่พระพุทธเจ้าได้เสด็จไปโปรดพระพุทธมารดาในชั้นดาวดึงส์ตลอดพรรษาหนึ่ง

รูปตะกรุดของ ปู่แคล้ว คงปาน

พระครูโสภณ กิตยาทร หรือท่านอาจารย์รรร รองเจ้าคณะอำเภอควนขนุน เจ้าอาวาสวัดภูเขาทอง เล่าว่าการทำเครื่องรางของขลังของสำนักเขาอ้อมีวัตถุประสงค์ตามความต้องการใช้ในสมัยนั้นๆ เครื่องรางของขลังยุคแรกๆ จึงปลุกเสกเพื่อความปลอดภัย ไว้ป้องกันตัว ตัวอย่างการทำผ้ายันต์ นิยมทำด้วยผ้าขาวหรือผ้าแดงขนาดแตกต่างกันตามการใช้งาน ดังตัวอย่าง

ยันต์ทำเสื่อเกราะ หรือยันต์ทำเป็นผ้าขาวผืนยาวใช้พาดเหนียงเวลาออกรบ การเขียนยันต์เขียนหลายรูปแบบ มีเนื้อหารอบยันต์ เขียนว่า ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ใจกลางยันต์เขียนเป็นรอบๆ สี่เหลี่ยม

รอบแรก	เขียนว่า	จะ ภา กะ สะ (หัวใจพระกรรม)
รอบที่สอง	เขียนว่า	ทุ สะ นิ มะ (หัวใจพระอรหันต์)
รอบที่สาม	เขียนว่า	ทุ สะ มะ นิ (หัวใจพระปณม)
รอบที่ 4	เขียนว่า	พุทธะ สัง มิ (หัวใจพระไตรสรณาคมน์)
รอบที่ 5	เขียนว่า	มะ อะ อุ ยา (อโยนะ : หัวใจพระไตรปิฎกหรือตรีเพชร)

รอบๆ ทั้งหมดลงยันต์ไว้ว่า กันนะ กันนะ = ป้องกันไว้วันะ

อีกรอบลงไว้ว่า กันนะ กันนี กันนุ กันนุ = ป้องกันไว้ทั้งหมดนะ

มีรูปพระเจ้า 5 พระองค์ กำกับไว้ด้านล่างตลอดผืน และเขียนว่า “นะโมพุทธานะ” (หัวใจพระเจ้า 5 พระองค์)

อีกด้านวาดพระเศรษฐีนวโกต

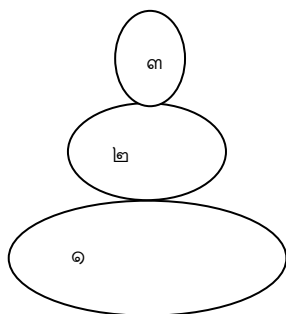
และมีตัวเลข กำกับ เลข 8 = อตตะ อรหันตา = พระอรหันต์ 8 พระองค์

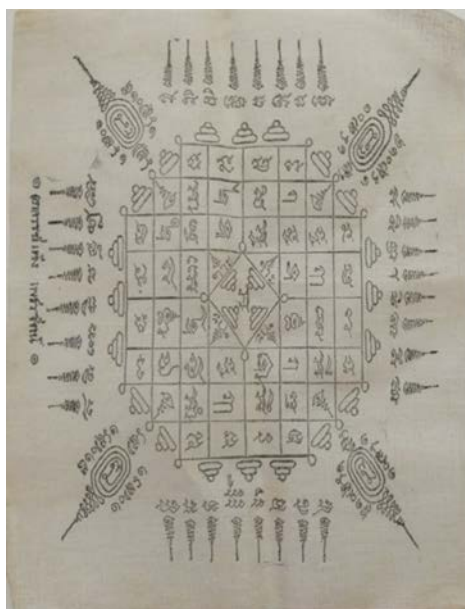
ภาพยันต์เสื่อเกราะได้มาจากผู้ใหญ่วิรุณ สุขนวน

ยันต์โสฬสมงคล หรือยันต์รีนิตินิสังเห เป็นยันต์ของพระอาจารย์นำ ชินวโร ใช้วางรากฐานบ้าน โดยรวมมีการทำทั่วไป แต่ถ้าเป็นของสำนักเขาอ้อ จะมีคำว่า “นอโม อะสัง วิสุโล ปุ สะ พุ ภา หรือหัวใจพระนว หรรณ อักขระแต่ละตัวย่อมาจาก อะ (อรหัน) สัง (สัมมาสัมพุทธ) วิ (วิชาจรณสัมปันโน) สุ (สุคติ) โล (โลกวิทู) ปุ (ปฐิตัมมสารถิ) สะ (สัจจาทวมานุสสาณัง) พุ (พุทโธ) ภา (ภควาติ)

เครื่องรางแหวนพิรอด เพื่อใช้ป้องกันภัย เป็นการเขียนยันต์ในองค์พระ ในขณะที่เขียนก็จะว่าคาถาไปด้วยจากฐานพระจนไปถึงเศียรพระ ยันต์นี้โดยส่วนใหญ่จะเขียนโดยพระอาจารย์ การเขียนยันต์องค์พระจะเริ่มจากส่วนฐานพระจะว่าคาถา อิมัง บาทะ ปานะชายะเต ต่อด้วยส่วนองค์พระจะว่าคาถา อิมัง องค์ะ ปานะชายะเต และส่วนเศียรพระจะว่าคาถา อิมัง ศิริยะ ปานะชายะเต

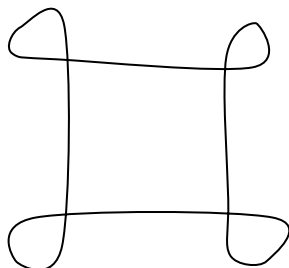

ฝ้ายันต์มหาอุดทั่วไป มีคำว่า “ชา” ออกเสียงภาษาใต้ แปลว่า “อย่า” ของบางท่านเขียนว่า “หยุก” แปลว่า หยุกทุกอย่าง หรือให้ทุกอย่างหยุดอย่าเข้ามา เพื่อให้ศัตรูหยุด อย่าเข้ามาทำอะไร

ยันต์/พระเครื่อง เมตตามหานิยม ยันต์ของพระอาจารย์ นำ มีคำว่า “นะ โม พุทธา ยะ”

เขียน นอโม = นะ โม 3 จบ นอบน้อมด้วยกาย วาจา ใจ ต่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
ลักษณะยันต์

พระเครื่องอาจารย์นำ

ส่วนยันต์ของ พระอาจารย์ ปาน ปาถมุโม จะใช้คำว่า มะ อะ อุ = อี สะวา สุ เป็นบทสรรเสริญ
พระพุทธเจ้า

อิ = อิติปิ โส ภาคะวาฯ

สะวา = สวาหาโต ภาคะวะตา รัมโมฯ

สุ = สุ ปะ ฐิ ปัน โน ภาคะวะโต ฯ

พระเครื่องอาจารย์ปาน

หมายเหตุ 1 การประกอบพิธีกรรมอันนี้เป็นตามแบบโหราศาสตร์ ดักศิลาของสายเขาอ้อแบบโบราณ จะต้องได้รับการครอบมือจากอาจารย์ และต้องปฏิบัติตนอยู่ในโอวาทและข้อห้ามทางสำนักเขาอ้อด้วย คือ ศิษย์ทุกท่านจะต้องปฏิบัติต่ออาจารย์ด้วยสถาน ๕ ประการ แล้วข้อห้ามกินมังสา ๑๐ และสิ้นปีก็มาร่วมกันทำพิธีบูชาครู ในวันพฤหัสบดี ขึ้น ๑๓ ค่ำเดือน ๖ ของทุกปี จะทำอะไรที่ไหนก็ขึ้นอยู่ศิษยานุศิษย์ที่ได้ประสานดำเนินการกับอาจารย์

หมายเหตุ 2 การทำพิธีพุทธาภิเษกในวัดดอนศาลาทำขึ้นในอุโบสถแต่ปลุกเสกเดียวจะเป็นที่กุฏิของพระอาจารย์

ในช่วงหลังปี 2520 หลังพระเกจิสายเขาอ้อรุ่นเก่าๆ มรณภาพไปหมดแล้ว การเป็นผู้ปลุกเสกวัตถุมงคลเริ่มมีฆราวาสเข้ามาปลุกเสกมากขึ้นกว่าเดิม โดยมีศิษย์คนสำคัญที่มีชื่อเสียงในสมัยนี้ ได้แก่ ขุนพันธ์รักษ์ราชเดช และท่านอาจารย์ชุม ไชยคีรี เป็นผู้ทำพิธีปลุกเสก และพิธีกรรมอื่นๆ ในช่วงนี้ได้มีวัตถุมงคลที่ส่วนใหญ่ทำมาจากโรงงานทั้งประเภทโลหะและผงว่าน และเริ่มมีการปลุกเสกหมู่ ลูกศิษย์ต่างๆจะมาช่วยทำพิธีปลุกเสก ปริมาณวัตถุมงคลเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก และการปลุกเสกโดยคณะศิษย์ที่นำโดยขุนพันธ์รักษ์ราชเดช และอาจารย์ชุม ไชยคีรี อาจารย์แคล้ว คงปาน ครั้งที่ดังมากคือการปลุกเสกจุศุคามปี 2530 เป็นการทำพิธีปลุกเสก 2 ที่ คือที่ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช จากนั้นก็นำวัตถุมงคลทั้งหมดมาทำพิธีปลุกเสกต่อที่ถ้ำนันทันต์บรรตพต ภายในวัดเขาอ้อ รวมทั้งในอุโบสถวัดดอนศาลา

2.2.5 ความเชื่อและพิธีกรรมไหว้ครู

พิธีไหว้ครู การไหว้ครูเป็นการระลึกถึงพระคุณของครูบาอาจารย์ และแสดงความกตัญญู กตเวทีต่อครูบาอาจารย์ได้สั่งสอนอบรมให้ลูกศิษย์ได้เรียนรู้วิชาอาคม ต่างๆ เพื่อที่จะได้นำไปประกอบสัมมาอาชีพ และให้ดำรงอยู่ได้ในปัจจุบัน

ดังนั้นประเพณี การไหว้ครูจึงเป็นสิ่งสำคัญมากที่ได้ทำต่อๆ กันมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน เพื่อให้ครูรู้ว่าเป็นศิษย์มีครู หรือแม้จะมีการลักจำมา ก็ต้องมีการระลึกถึงในเวลาไหว้ครู จะเรียนแบบไหนก็ตาม จะเป็นครูพักลักจำ ครูแนะครุณา ครูสั่งครูสอน ก็ถือว่าเป็นการนอบน้อมให้ลูกวิธี เพื่อให้ครูรับรู้ ว่า บัดนี้เราเป็นศิษย์ของท่านแล้ว และขอรับฟังคำสั่งสอน จากครูบาอาจารย์ ทุกท่านทุกประการ

พิธีการไหว้ครู โดยทั่วไปแล้วต้องมีการบูชา คุณพระพุทธรูป พระธรรมและพระสงฆ์ รวมกัน เรียกว่า คุณพระรัตนตรัย หรือ แก้ว ๓ ประการนั่นเอง และต้องรำลึกถึงคุณบิดามารดา ครูบาอาจารย์ด้วยจึงจะครบถ้วน

เล่ากันว่าพิธีกรรมไหว้ครูของสายเขาอ้อทำกันมานานแล้ว แต่ที่พอมีข้อมูลที่คนในพื้นที่พอจำได้และจากคำบอกเล่า นั้น บอกว่าทำมาตั้งแต่สมัยอาจารย์ทองเผ่าจนถึงปัจจุบัน การทำพิธีนั้นทุกวัดในสายเขาอ้อจะมีการทำกันโดยส่วนใหญ่จะเป็นช่วงเดือน 6 ของทุกปี เมื่อแต่ละวัดทำแล้วก็จะมาทำพิธีใหญ่ที่วัดเขาอ้อ โดยเจ้าอาวาสของแต่ละวัดจะมาร่วมทำพิธีนี้ อย่างไรก็ตามจากการศึกษาข้อมูลพบว่าการทำพิธีกรรมไหว้ครูของวัดเขาอ้อมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยยะสำคัญเป็น 3 ช่วง คือ

ช่วงก่อนปี 2517 การทำพิธีไหว้ครูจะทำอย่างเรียบง่าย เมื่อวัดเขาอ้อ วัดบ้านสวน วัดภูเขาทองและวัดใกล้เคียงได้ไหว้ครูแล้ว ก็จะมาหารือเจ้าอาวาสวัดเขาอ้อเพื่อกำหนดวันร่วมกัน จากนั้นจึงบอกชาวบ้านในละแวกใกล้เคียงและส่งข่าวไปให้กับผู้อยู่ไกลให้รับรู้ เมื่อใกล้ถึงเวลา อย่างน้อย 3 วัน ชาวบ้านจะช่วยเตรียม ข้าวสาร ปลาแห้ง อาหารสด เครื่องแกงจำพวก ผัก ผลไม้ในท้องถิ่น ดอกไม้ มาจำนวนมาก บางชุมชนรวมกันทำ “จาด” ขนาดใหญ่ลักษณะคล้ายแคร่ 4 คนหาบ มีขาตั้งไว้ตั้งพักเหนื่อยและเปลี่ยนคนหาบ มีขอบขึ้นเพื่อให้ของที่ใส่ไม่ตกระหว่างทาง ชาวบ้านแต่ละพื้นที่จะใส่ข้าวของมาเต็ม “จาด” แล้วช่วยกันหามส่งเข้าไปในวัดก่อนงาน บางกลุ่มจะเดินหามกันตามคันนา คนที่หามไปนั้นมี 8 คน ไว้สับเปลี่ยนเวลาเหนื่อย ไปแล้วก็จะอยู่ที่วัดตลอดงาน ส่วนชาวบ้านทั่วไปจะตามไปในวันรุ่งขึ้น หุงข้าวทำกับข้าวใส่ “หม้อเขียว” หิ้วไปในวัด ไม่มีการระดมทุนจากชาวบ้านเพื่อทำบุญหรือซื้อข้าวปลาอาหารเลี้ยงผู้มาร่วมพิธีกรรม แต่ชาวบ้านจะร่วมกันจัดหาและทำอาหารเลี้ยงกันเองตลอดงาน

ในช่วงวันไหว้ครูจะมีหรรศพ เช่น โนรา หนังสือตะลุง เพลงบอก ของคนในพื้นที่มาแสดงในงาน เนื่องจากผู้ที่มาร่วมทำพิธีในช่วงนี้ได้เดินทางมาจากหลายที่ของอำเภอควนขนุนในขณะนั้น เช่น บ้านเขาปู่ บ้านศรีบรรพต บ้านควนขนุน บ้านคอนสาลา บ้านคอนนุด บ้านภูเขาทอง บ้านทะเลน้อย และอื่นๆ การมาในวัดเขาอ้อนนั้นต้องเดินตามคันนา คนที่มาส่วนใหญ่ก็จะมากินนอนในวัด มาช่วยเหลือฟังกัณฑ์ 3-4 วัน เมื่อถึงวันที่ทำพิธีไหว้ครู ท่านพระครูที่เป็นเจ้าอาวาสก็จะให้ชาวบ้านเอาของที่ทำมา รวมทั้งข้าวตอก ดอกไม้ หัวหมู ไปวางเรียงบนเสื่อสาธให้เป็นที่เรียบร้อย ที่ “หน้าเขื่อน” ตรงปากถ้ำจัดทนต์ เมื่อฉันเช้าเสร็จแล้วก็จะเทศนาสั่งสอนผู้เข้าร่วมพิธี จะสอนทุกเรื่องทั้งในเรื่องธรรมะ บุญคุณทางศาสนา บุญคุณพ่อแม่ บุญคุณครูบาอาจารย์ จากนั้นจึงเข้าสู่พิธีไหว้ครู เมื่อเสร็จพิธีก็จะแยกย้ายกันกลับ

ช่วงระหว่างปี 2518-2543 หลังจากพระอาจารย์ปานมรณภาพแล้ว พิธีกรรมไหว้ครูของสำนักเขาอ้อเริ่มมีการจัดใหญ่ขึ้น เมื่อศิษย์เขาอ้อคนสำคัญ คือขุนพันธรักษ์ราชเดช และพระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ ยุคลได้จัดจัดงานไหว้ครูเพื่อแสดงถึงความเคารพต่อบุรพจารย์ที่นับถือและครูบาอาจารย์บนเขาอ้อ ในช่วงนั้นเริ่มมีคนเข้ามาถึงวัดเขาอ้อ ประมาณปี 2518 -2519 มีคนสำคัญที่เป็นทั้งข้าราชการ พ่อค้า และประชาชนได้ร่วมออกทุนบริจาค ทำอาหารการกินเลี้ยงผู้เข้าร่วม รับหนังสือตะลุงคณะคือ หนังสือพร้อมน้อย ตะลุงสากล รับโนรา และเริ่มชวนพ่อค้าแม่ค้าเข้ามาขายของในวัด

ในส่วนของพิธีกรรมนั้นได้มีการจัดบายศรีใหญ่ ของบวชาครูชุดใหญ่โดยคนในพื้นที่ได้นำใบตอง ดอกไม้มาร่วมทำบายศรี ยังไม่มีการว่าจ้างหรือทำมาจากข้างนอก จัดแล้วก็นำวางบนที่(โต๊ะ) และเมื่อถึงวันทำพิธีท่านขุนพันธรักษ์จะเป็นคนทำพิธีร่วมกับเจ้าอาวาสคือท่านพระครูอดุลธรรมกิจ (กลั่น)

2.2.6 ความเชื่อและพิธีกรรมเกิดใหม่

พิธีเกิดใหม่ หรือการทำบริสุทธิ์ตัว เป็นพิธีกรรมหนึ่งที่มีการทำสืบต่อกันมาตั้งแต่ในอดีต สมัยพระอาจารย์ทองเฒ่า พระอาจารย์เอียด พระอาจารย์ปาน พระอาจารย์นำ มี 2 รูปแบบ คือ หนึ่ง พิธีเกิดใหม่บนบก นำดินเหนียวมาถักเป็นวง 2 วง วงแรกมีขนาดครอบศีรษะได้ วงที่สองให้มีขนาดใหญ่กว่าสวมไว้กลางเอว สอง พิธีเกิดใหม่ในน้ำ เป็นการทำพิธีลอดซื่อ-ลอดคา การเกิดใหม่มีวัตถุประสงค์เพื่อต่ออายุ หรือล้างความผิดที่ทำมา หรือขอแก้ตัวความผิดที่ทำมา แล้วได้เริ่มประพาดตัวใหม่เป็นคนดีเป็นคนใหม่ ถ้าใครได้ผ่านพิธีกรรมนี้ถือว่าความชั่วที่ทำมาได้หายไปแล้วหลังจากทำพิธีเสร็จ คล้ายกับการสารภาพบาปของคริสตศาสนิกชน ผู้ที่ส่วนใหญ่จะมาจากฐานการผิศติล 5 โดย ข้อที่สำคัญมากที่สุดคือศีลข้อ 3

การประพาศิณในกาม รวมทั้ง การดู คำ ทบ ดี พ่อแม่ และความรู้สึกผิดอื่นๆ ที่ผู้กระทำรู้สึกผิดต่อตนเอง จึงต้องการเกิดใหม่ นอกจากนี้ยังเป็นกรณีพิเศษของคนที่ถูกของ ถูกผี ถูกทำเสน่ห์

ขั้นตอนพิธีกรรม เมื่อคนๆ หนึ่งกระทำความผิดดังที่กล่าวมาข้างต้น มักมีความไม่สบายใจเป็นเบื้องต้น และมักจะไปปรับคำปรึกษาหารือจากคนที่ไว้ใจได้ให้คำปรึกษา ไม่เป็นพิษภัยต่อตนเอง และช่วยลดทอนปัญหาหรือช่วยแก้ปัญหาก็ได้ ซึ่งในยุคนั้นก็ต้องเป็นพระอาจารย์ที่คนชุมชนให้ความเคารพนับถือนายวิรุณ สุขนวล อดีตผู้ใหญ่บ้านได้เล่าให้ฟังว่าตนเองเคยทำพิธีนี้มาครั้งหนึ่งเมื่ออายุ 18 ปี ในตอนนั้นกำลังเป็นวัยรุ่นและมักจะทะเลาะกับพี่ชายจนแม่ก็ตักเตือนหลายครั้ง แต่มีอยู่ครั้งหนึ่งทะเลาะกับพี่ชายและชกต่อยจนแขนพี่ชายหัก แม่ก็โกรธมาก ส่วนตนเองไม่สบายใจเป็นอันมากที่ทำให้แม่เสียใจและพี่ชายเจ็บตัว จึงไปหา ท่านอาจารย์ปาน ปาลธมมฺ เพราะอยากเกิดใหม่(ต้องการกลายเป็นคนใหม่ ที่ดีกว่าก่อน) จึงเดินจากบ้านไปที่วัด จะไปนั่งฟังธรรมสงบใจ ท่านอาจารย์ปาล จึงสอนธรรมะให้ฟังและในเบื้องต้นให้กลับไปขอขมาแม่และพี่ชาย แล้วให้กลับไปวัดให้ท่องบทสวดสั้นๆและสวดใหญ่ และทำพิธีลอดซื้อ-ลอดคาให้ โดยให้ค่าน้ำลอดซื้อลอดคา มีไม้ปักไว้ 3 เสา ทำที่สายน้ำที่เรียกว่า “คลองมิขุน” คือต้องเป็นสายน้ำที่ไหลมาจากภูเขาและไหลลงทะเล ลักษณะสายน้ำมีลักษณะปากแคบ ท้องกว้าง ปลายแคบ คล้ายกับลักษณะทางเดินอาหารของคน คือปากแคบ กระเพาะหรือท้องกว้าง และมีทางระบายของเสียออก ต้องเป็นคลองที่น้ำลึก ต้องทำพิธีหัวรุ่งก่อนกาบินข้าม มีชื่อ-คา ในพิธีกรรม ในขณะที่ทำพิธีนั้นผู้ทำพิธีนุ่งผ้าขาวม้าผืนเดียวแล้วดำนํ้าลอดได้ชื่อ-คา 3 รอบ ลอดให้ลึกที่สุดถึงพระแม่ธรณี(ท้องดิน) การลอดได้น้ำถือว่าให้พระแม่คงคาช่วยชำระสิ่งไม่ดีออกไป ในขณะที่ดำนํ้าลงไปพระ หรือผู้ทำพิธีจะให้พูดคำว่า ฤ (แปลว่าให้ลิม) และ ฤา(แปลว่าทำแล้วดีขึ้นจนได้เลื่องลือไปไกล) เมื่อจะขึ้นจากน้ำ เมื่อครบ 3 รอบก็เป็นอันเสร็จพิธีถือว่าเกิดใหม่ นายวิรุณบอกว่าเมื่อทำแล้วตนเองรู้สึกสบายใจ หลังจากนั้นก็ไม่ทะเลาะกับพี่ชายอีก และเชื่อฟังคำสอนของแม่ นอกจากนี้อาชีพที่ตนเองทำอยู่คือเย็บผ้าก็เจริญรุ่งเรืองมากจนเป็นหลักในการสร้างอาชีพให้ก่อนแต่งงานได้ดี

ส่วนขั้นตอนการเกิดใหม่นับคนนั้น ให้ผู้ถูกประกอบพิธีกรรมถ้าเป็นผู้ชายนุ่งผ้าขาวม้าผืนเดียว นั่งยองๆ หัวแม่มือทั้งสองข้างใส่ปากไว้จนจบพิธี (ท่านั่งเหมือนกับทำเด็กที่อยู่ในท้องมารดา) หมอผู้ทำพิธีจะเอาเชือกที่สานด้วยหญ้าคาและข้าวางบนศีรษะหนึ่งวง ใส่ไว้ระดับเอว 1 วง จากนั้นหมอจะว่าคาถา เริ่มจากการไหว้ครู กาดถึงครูบาอาจารย์ที่นับถือต่อกันมา อันเชิญท่านมาช่วยให้การเกิดใหม่สำเร็จ จากนั้นจึงไหว้สวดสดีใหญ่ คนที่เกิดใหม่ก็ต้องลอดคาที่ตรงเอวให้ได้หลุดไปทางปลายเท้า

ผู้ที่มาทำพิธีในช่วงที่มีพระอาจารย์เกจิอยู่มาจากหลายที่ ต่างจังหวัด เช่น นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี สงขลา ตรัง แต่ส่วนใหญ่จะเป็นคนในพื้นที่ แต่มีข้อยกเว้น จะไม่ทำพิธีให้กับคนที่กระทำความผิดมาตุฆาต และปิตุฆาต เพราะเชื่อว่าไม่สามารถลบล้างความผิดได้

ผู้ที่ทำพิธีกรรม ในช่วงนั้น มีพระอาจารย์ เกจิอาจารย์ รวมทั้งหมอฟันบ้าน เช่น หมอสุก มากคง หมอปาน หมอด้ง หมอพลิก จะทำให้ในวันอังคาร พุธ ศุกร์ และเสาร์ ในยามข้างขึ้น ถ้าได้ พระจันทร์เต็มดวงยิ่งดี ทำพิธีให้กับผู้ที่มาเกิดใหม่ไม่กี่คน 3 คน บ้าง 5 คน บ้าง ผู้ทำพิธีต้องตั้งราคา 12 บาท และตั้งที่ ข้าวสาร ข้าวสุก ดอกไม้ 3 ดอก ทำพิธีกรรมให้เหมือนกับการมีเด็กเกิดขึ้นต้องมีของที่แสดงถึงการบูชา แม่คงคา แม่ธรณี แม่นางพาย แม่พระเพลิง แม่โพสพ และแม่เพชรหนูกัน

ความเชื่อและพิธีกรรมเหล่านี้ถูกนำมาเรียนรู้และปฏิบัติอย่างจริงจัง ทำให้เกิดเครือข่ายมากมายขึ้นในภาคใต้ นอกจากนี้พระอาจารย์ทองเผ่ายังมีความเชี่ยวชาญทางด้านเวชศาสตร์ มีการปรุงยาต่างๆ เพื่อรักษาชาวบ้านที่เจ็บป่วยด้วยโรคภัยต่างๆ สำนักเขาอ้อจึงเปรียบเสมือนโรงพยาบาลที่รักษาคนป่วย ชาวบ้านต่างมาพึ่งพิงจำนวนมาก ทำให้เกิดความสัมพันธ์กับชุมชนในทางที่ดี และชาวบ้านนิยมส่งบุตรหลานเข้ามาศึกษาเล่าเรียนทั้งทางธรรมและทางโลก พิธีกรรมที่ปฏิบัติจะมุ่งเน้นคุณธรรมและส่งเสริมขวัญกำลังใจให้กับผู้ปฏิบัติที่ส่วนใหญ่เป็นสานุศิษย์ โดยเฉพาะการให้สานุศิษย์รักษาศีลห้า การสร้างความสามัคคีช่วยเหลือกัน ซึ่งทำให้ชุมชนบริเวณเขาอ้อและเครือข่ายได้พึ่งพิงและพึ่งพากันตลอดมา

2.3 ผลที่มีต่อสังคม

ในช่วงที่พระอาจารย์ทองเผ่าและพระอาจารย์ปาน เป็นเจ้าอาวาสนั้นถือได้ว่า เป็นช่วงที่วัดเขาอ้อมีความเจริญมากในฐานะวัดศูนย์กลางของชุมชนและศูนย์กลางทางการศึกษาไสยเวทวิทยา โดยเฉพาะสมัยอาจารย์ทองเผ่า ชาวบ้านนับถือท่านว่าเป็น “ปรมาจารย์” ทางไสยเวทวิทยาและ พุทธธรรม แห่งสำนักเขาอ้ออย่างแท้จริง ท่านได้รับการแต่งตั้งให้เป็นพระอุปัชฌาย์มีสมณศักดิ์เป็น “พระครูสังฆวิจารย์ถนันทบรรพต” และเป็นเจ้าคณะหมวดมะกอกเหนือ จึงเป็นที่เคารพนับถือของพระสงฆ์และชาวบ้านเป็นอย่างมาก ในฐานะที่เป็นพระอุปัชฌาย์ท่านจึงมีสานุศิษย์ที่เป็นบรรพชิตและฆราวาสเป็นจำนวนมาก ศิษย์เหล่านี้ได้แยกย้ายไปเป็นเจ้าอาวาสวัดต่างๆ ในเครือข่าย เช่น วัดคอนสาลา วัดบ้านสวน วัดเขาทอง วัดประดู่เรียง วัดวิหารสูง วัดมะกอกเหนือ เป็นต้น จึงทำให้วัดเขาอ้อได้รับการยกย่องให้กลายเป็นสำนักคักคิลาทางไสยเวท ของภาคใต้อย่างแท้จริง

หลังจากพระอาจารย์ทองเฒ่ามรณภาพ พ.ศ.2470 หน้าที่เจ้าอาวาสเขาอ้อจึงตกอยู่กับพระอาจารย์ปาน ปาลธมฺโม ซึ่งเป็นศิษย์คนสำคัญที่ชาวบ้านเขาอ้อให้ความเคารพนับถือมาก เป็นผู้ปฏิบัติพิธีกรรมสืบต่อมา แต่ขณะเดียวกันทางวัดคอนศาลาก่อนพระอาจารย์ทองเฒ่ามรณภาพ ท่านได้ส่งพระอาจารย์เอียด ปทุมสโร หรือพระครูสิทธิยาภิรัต ไปเป็นเจ้าอาวาส พระอาจารย์เอียดซึ่งถือว่าเป็นศิษย์พี่ของพระอาจารย์ปาน จึงทำให้พิธีกรรมต่างๆ ถูกนำไปปฏิบัติที่วัดคอนศาลาด้วย และท่านยังได้รับการแต่งตั้งให้เป็นพระอุปัชฌาย์และเจ้าคณะหมวดด้วยจนกระทั่ง พ.ศ. 2503 พระอาจารย์ปานได้ย้ายไปประจำพรรษาที่วัดคอนศาลา ทำให้วัดเขาอ้อขาดผู้ดูแลวัด จึงทำให้วัดเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว ต่อมา พ.ศ.2506 พระอาจารย์นำแก้วจันทร์ ได้อุปสมบทและจำพรรษาที่วัดคอนศาลาด้วย ส่วนสมัยนี้ถือได้ว่าวัดเขาอ้อเป็นช่วงที่เฟื่องฟูด้วยการศึกษาเล่าเรียนทางไสยเวทวิทยาทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน เนื่องจากพระอาจารย์ทองเฒ่าและพระอาจารย์ปาน คอยช่วยเหลือและเป็นที่พึ่งของชุมชน จึงเป็นที่ยอมรับของศิษยานุศิษย์และชาวบ้านทั่วไป รวมทั้งมีการฟื้นฟูวัด 3 วัดจนถือว่าเป็นสาขาหรือเรียกว่าสายศิษย์ของ อ.ทองเฒ่า คือ วัดเขาอ้อ วัดคอนศาลา และวัดบ้านสวน

ด้านความศรัทธาที่ชุมชนมีต่อพระสงฆ์ในช่วงนี้เป็นศรัทธาในกิจปฏิบัติที่ดี ชุมชนให้ความเคารพนับถือสูงและเป็นความศรัทธาจากที่พระปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ สะท้อนมาจากคำพูดในหลายรูปแบบทั้งกิจวัตรประจำวัน เช่น ยามว่างของพระอาจารย์ปานนั้นจะอยู่แต่ในถ้ำ ต้มยา เขียนยันต์ ทำเวทมนต์ “ท่านเป็นพระแหล่งดี ไม่หยาบกับผู้ใหญ่กับเด็ก ยามที่ลูกศิษย์ลูกหามาวัดเขาอ้อก็ต้องเดินมาทางหัวนา(คันนา) ตามสายเหมืองและริมคลองจึงจะถึงวัด ยามที่ท่านออกบิณฑบาตรก็ต้องออกตั้งแต่ไก่โห่ ไปตามสายเหมือง กว่าจะถึงบ้านคนที่อยู่ออกวัดจีวรท่านก็เปียกน้ำค้างหมด ถ้าช่วงท่านหน้าฝนจีวรเป็นสีโคลนเวลาไปสวดศพพระท่านก็บุกโคลนไป ลำบากมาก” หรือในเรื่องของการส่งเสริมการศึกษาให้กับเด็กและคนในชุมชน ตอนสมัยอาจารย์ทองเฒ่าจะสอนนะโม กอขอ ที่ศาลาการเปรียญ ถือว่าเป็นโรงเรียนแห่งแรกในชุมชน ต่อมาพระอาจารย์ปาน ปาลธมฺโม และพระลูกวัดจะช่วยสอนเด็กนักเรียนหญิงชายที่ได้กุฎี แล้วจึงมาสร้างโรงเรียนประชาบาล สอนนะโม กอขอ มีชั้น ก. แล้วมาชั้น 1 มีการสร้างตำราเรียน ก ข กอ กาคือโรงเรียนที่มีในปัจจุบัน ส่วนโรงเรียนที่คอนศาลา สร้างโดยพระอาจารย์สิทธิ์ บ้านสวนสร้างโดยพระอาจารย์คง หรือพระครูพิพัฒน์สิริธร ท่านให้ที่ดินของวัดส่วนหนึ่งสร้างอาคารเรียน เมื่อสร้างอาคารแล้วก็เป็นครูสอนเด็กด้วย

ไม่เฉพาะด้านการเรียนการสอน แต่พระสงฆ์ได้ช่วยพัฒนาด้านสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวก สร้างเส้นทางเดิน ทางรถ เนื่องจากในช่วงนี้การเดินทางระหว่างหมู่บ้านเป็น

ทางเดินแคบๆ การเดินระหว่างห่อมบ้านก็ใช้ทางคันทนา แม้แต่ถนนที่เข้าวัดเพิ่งมีตอนหลังปี 2517 พระสงฆ์ในวัดหลายองค์จึงมีบทบาทมากในการรวมคนเพื่อขยายถนน ท่านได้นัดแนะชาวบ้านนำจอบ นำพร้า มาร่วมขยายและตัดถนน เนื่องจากในสมัยนั้นไม่มีเครื่องจักร ต้องช่วยแรงงานคน อาจารย์ปาน ปาธมโม ขวนชาวบ้านสร้างถนนจากเขาอ้อไปวัดภูเขาทอง อาจารย์เอียดชวนชาวบ้านสร้างถนนที่เป็นทางพลีเดิมมาขุดคูทำถนน เรียกว่าถนนบ้านสวน-สายโห ในส่วนของด้านน้ำเพื่อการทำงานนั้น มีอาจารย์เอียด (พ.ศ.2491) เป็นพระที่เป็นลูกหลานคนในท้องถิ่น เห็นว่าคนมีความเดือดร้อนในช่วงหน้าแล้ง ขาดน้ำทำนา ทำให้ชาวบ้านอดอยาก ผู้ใหญ่ผู้ใหญ่ห่อจันท์ดำ และผู้ใหญ่อื่นๆ เห็นว่าท่านเป็นคนมีบารมี จึงไปหาหรือชวนกันไปสำรวจแหล่งน้ำ เดินไปถึงบ้านน้ำผุดที่จังหวัดตรัง ไปสำรวจหาตาน้ำ เดินลงมาถึงบ้านโคกวา ปันแต มะกอกเหนือ เมื่อเห็นเส้นทางน้ำเห็นแหล่งน้ำแล้วว่ามีตาน้ำตรงไหนในตลอดสายน้ำท่านจึงชวนชาวบ้านมาร่วมขุดคลอง เริ่มจากคลองคูขุดหรือปากคลองท่าแนะลงไปถึงคลองสะบ้าย้อย ผ่านลงมาถึงควนขนุนจนถึงเขาอ้อเมื่อได้เส้นคลองหลักชาวบ้านก็ยังอาศัยบารมีของอาจารย์เอียดช่วยกันระดมชาวบ้านไปทูนบ ตัดเหมืองเพื่อส่งน้ำเข้ามา โดยไปทูนบจากคลองท่าแนะให้ลงมาในพื้นที่ดอนนาค ดอนสาละ ท่งเขาอ้อ จนชาวบ้านมีน้ำทำนา ทำให้มีข้าวกิน มีอาชีพเลี้ยงครอบครัว

ในด้านความศักดิ์สิทธิ์ ก็กล่าวถึงการไปพึ่งพิงในลักษณะต่างๆ เช่นในเรื่อง ผี เพราะชุมชนจะเชื่อเรื่องผีหลายแบบ เช่น ผีสาธนาจไม่ผี ภูต ผีคุณไสย ผีตายาย ผีทางสามแพร่ง¹ ผีตายโหง หรือผีที่ตายไม่ปกติ ถูกยิง ถูกแทง ถูกฟัน ผีทั้งหมดนี้เป็นผีที่อันตรายกับชาวบ้าน ต้องไปหาพระหายันต์มาไว้ป้องกันตัว ถ้าคนที่ถูกผีแล้วพระท่านก็จะช่วย “ทำเคราะห์” พรมน้ำมันด์ ถวายสังฆทาน ทำพิธีเรียกจิตใจเขาให้ดีขึ้น คือเอาคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาเป็นคำสอน “ส่วนใหญ่จะเริ่มจากการตั้ง นะ โม 3 จบ แล้วสวด “สัพพ” แล้วก็ขมนุมเทวดา ไหว้ครูบาอาจารย์ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทุกทิศทุกทาง ที่เรานับถือ ตั้งแต่พ่อแม่ครูบาอาจารย์ ตัวไหนตัวเหวน อารธนาท่านให้ช่วยมาดลจิตดลใจ ที่ข้าพเจ้าได้ทำสิ่งนี้ สิ่งที่เราจะทำได้ให้บอกว่าจะทำสิ่งใดให้ท่านมาช่วยดลจิตดลใจให้ท่านมาช่วยบดเป่า ให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์มาช่วยปกป้องรักษาคุ้มครอง ให้ขออารธนาไป...” หลังจากนั้นพระท่านจะทำน้ำมันด์ ร่ายคาถาน้ำมันด์ เมื่อจบก็พรมน้ำมันด์ให้ เพราะชุมชนไม่มีที่พึ่งด้านอื่น ไม่มีโรงพยาบาล ไม่เชื่อตำรา ไม่มีผู้นำชุมชน เมื่อเชื่อผีก็ไปหาพระเพราะเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ แต่เมื่อไปหาพระท่านก็ได้เพิ่มความรู้เพิ่มความเชื่อความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา

¹ คนสมัยก่อนเชื่อกันว่าทางสามแพร่งเป็นที่รวมของผีและเป็นเส้นทางที่ผู้คนต้องเดินผ่าน หมอที่ทำคุณไสยนิยมนำของที่ทำพิธีแล้วไปฝังไว้เพื่อทำลายฝ่ายตรงข้าม

ค่อยๆ เพิ่มเข้าไป ผ่านวัดมุงกลบ้าง บทสวดบ้าง จนดูเหมือนความเชื่อที่ชาวบ้านมีต่อด้านไสยศาสตร์จะกลมกลืนกันกับความเชื่อเรื่องศาสนาพุทธ

ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 พ.ศ. 2488 ในช่วงนั้นที่วัดคอนสาตราตรงกับพ่อท่านเอียด และที่เขาอ้อตรงกับ อาจารย์ปาน เป็นช่วงที่ชาวบ้านลำบากมาก ข้าวยาก หมาแพง มีโจรชุกชุม ชาวบ้านจะเอาทรัพย์สินสมบัติที่มีไปฝากไว้ที่วัด ด้วยเห็นว่าปลอดภัย และไว้ใจได้วัดจึงเป็นที่ฝากทรัพย์สิน สมบัติ เนื่องจากความเชื่อว่าพระมีคาถาอาคมดี ดังเรื่องเล่าในชุมชนคอนสาตราว่า มีครั้งหนึ่งมีโจรเข้าไปขโมยสมบัติที่ชาวบ้านฝากไว้ แต่เมื่อได้เงินทองแล้วจะออกจากวัดไม่สามารถออก ได้แต่เดินหิ้วสมบัติไปมา เหมือนมีอะไรมาขวางทางไว้ จนเวลาพระกลับจากบิณฑบาต โจรจึงเข้าไปกราบพระ และขอขมา พระให้สาบานตนว่าต่อไปจะไม่เบียดเบียนเงินทองชาวบ้าน แล้วจึงยอมเปิดทางให้โจรจึงได้ออกจากวัดไป เรื่องนี้เล่าขานต่อกันมาว่า พระมีเวทมนต์ป้องกันทรัพย์สิน

แม้แต่ในช่วงที่เกิดสงครามมหาเอเชียบูรพา ชาวบ้านผู้ชายของชุมชนแถบนี้ได้สมัครไปเป็นทหารจำนวนมาก ก็ได้ไปฟังบารมีพระสงฆ์ในด้านความศักดิ์สิทธิ์ ทั้งพระอาจารย์ปาน ปาถมโม พระอาจารย์เอียดแห่งวัดคอนสาตรา ท่านก็ได้ทำสื่อเกราะ ผ้ายันต์ ผ้ายประเจียด ทิดหมอน แจกให้ คนที่ไปก็เกิดความอึดเข็ม มั่นใจ

ด้านการปกครอง การตัดสินใจตัดสินใจ พระเกจิมีบทบาทสำคัญมากในการช่วยเป็นอนุญาโตตุลาการให้กับชาวบ้านที่มีกรณีพิพาทกัน ซึ่งส่วนใหญ่เมื่อชาวบ้านมีคดีความกันในชุมชน เช่น พิพาทเรื่องที่ดินริมบ้าน (ชายคม) ห้วยนา ป่าหรือสวน น้ำในนา ปลาหรือน้ำบ รวมทั้งเรื่องอาญาต่างๆ เรื่องจะไปถึง ผู้ใหญ่บ้าน และกำนันก่อน แต่เมื่อเรื่องยังไม่คลี่คลาย ตกลงกันไม่ได้ ก็ต้องไปฟังพระศักดิ์สิทธิ์ โดยตกลงกันว่าพระที่ไปหาท่านมีวาจาสิทธิ์ ถ้าตัดสินหรือตกลงเหตุอันใดแล้วก็ต้องยอมให้เรื่องจบลง เมื่อทั้งสองฝ่ายไปถึงวัด พระจะให้ ทั้งสองฝ่ายกราบ 3 ครั้ง แล้วจึงกินน้ำสาบาน (น้ำมนต์) พร้อมทั้งอธิฐานจิต ในขณะที่อธิฐานจิตนั้น พระจะท่องคาถากำกับในน้ำมนต์ การกินน้ำมนต์นั้น ไม่ใช่กินแค่คุณุณินั้น แต่ญาติพี่น้องที่ไปเป็นพยานก็ต้องกินด้วย เรียกว่าต้องกินทั้งหมดทุกคนที่มาเป็นพยานด้วย ด้วยความศักดิ์สิทธิ์ของพระ และความเชื่อของชาวบ้าน ทำให้คดีที่ว่ายากๆ มักจะจบด้วยข้อตกลงร่วมกันที่วัด

ด้านการดูแลสุขภาพด้านร่างกาย เป็นทั้งในส่วนของการให้ความรู้กับชาวบ้านทั่วไป ทั้งปฏิบัติให้เห็นแล้วมีการเอาอย่าง ส่วนหนึ่งเป็นระบบที่สร้างภูมิคุ้มกันด้านร่างกายให้พร้อมรับกับโรคภัย ซึ่งที่นิยมมากในพื้นที่นี้คือ การสร้างภูมิคุ้มกันด้านทานโดยการใช้อยาสุมุนไพรควบคู่กับวิชาไสยเวท คือ การกิน

เหนียว กินมัน แหะยา ซึ่งเชื่อว่าจะทำให้ร่างกายแข็งแรง มีความคงกะพัน หรือหลักการกินสมุนไพรทุกวัน กินใบพาสีโหมวันละ 9 ใบ จะทำให้อายุยืน สุขภาพแข็งแรงตลอดไปไม่เจ็บไม่ไข้ ดังที่นายประสิทธิ์เล่าว่า ท่านขุนพันธ์กินทุกวันไม่เคยเว้นจึงทำให้ท่านมีอายุยืนกว่าร้อยปี ที่นิยมมากคือการให้ความรู้และมีปฏิบัติการในระบบเสริมสร้างร่างกาย นอกจากนี้เป็นการรักษาโรคภัยต่างๆ เช่นรักษากระดูก เอ็น เป็นต้น

อีกด้านคือการรักษาจิตใจ ที่พบมากคือรักษาผู้ที่มีอาการวิกลจริต ที่เชื่อว่าเกิดจากการถูกของ ถูกคุณไสย ถูกผี ถูกยาเสน่ห์ มีการรักษาโดยการใช้น้ำมันต์ ร่วมกับคาถา ผู้ให้ข้อมูลเล่าว่าในช่วงนั้นคนแถบเขาอ้อเป็นไข้จนบ้ามีมากและเชื่อว่าถูกของ “คนแต่ก่อนเขาถูกคุณไสยกันมาก จนบางคนเป็นบ้าเรื่องคุณไสยนี้รู้กันมากเป็นอันดับแรกของเขาอ้อ บางคนถูกเสกกระดูกเข้าท้อง เสกตะปูหนังวัว หนังควายเข้าพุง บางคนถูกทำเสน่ห์(เสน่ห์)” พอเป็นอาการชาวบ้านก็ต้องพาไปหาพระในวัด เล่ากันว่าพระที่ชาวบ้านไปหามากที่สุด พระอาจารย์ทองเฒ่า และพระอาจารย์ปาน ไปถึงท่านก็จะให้ลูกศิษย์ผูกคนไข้(คนบ้า) ผูกกับต้นไม้ใหญ่หน้ากุฏิ แล้วท่านจะตรวจดูว่าถูกอะไรมา บางคนถูกคุณไสย บางคนถูกผี หรือว่าเป็นไข้ (ถ้าไข้ธรรมดาก็แยกออกมารักษา) แล้วทำการรักษาแบบ “दान” คือ ล่ามไว้กับต้นไม้ 3 วัน 3 คืน เอน้ำใส่ใบบอนมัด 3 ห่อ แล้วตั้งตรงหน้าอก ปลายเท้า และบนหัว แล้วบริกรรมคาถาเรียกตัวคุณไสยให้ออกจากร่างกาย ถ้าถูกอะไรสิ่งนั้นก็จะออกมาอยู่ในใบบอนที่มัดไว้ บางคนเป็นบ้าต้องล่ามไว้เป็นเดือนๆ บางคนไม่กี่วัน บางคนหนีไปไม่ยอมรักษา

การรักษาโรคทางจิตใจที่พบบ่อยคือการทำสังฆทานเรียกให้จิตใจดีขึ้น เข้มแข็งขึ้น หรือคนในชุมชนมักจะไปขอน้ำมันต์จากวัดมาไว้ใช้ที่บ้าน รวมทั้งคุฤกษ์ยามสร้างความมั่นใจในการดำรงชีวิต มีการใช้วิชาทั้งทางไสยศาสตร์ และใช้หลักศาสนา ซึ่งชาวบ้านโดยส่วนใหญ่จะมุ่งไปหาเกจิที่วัดเขาอ้อ หรือไม่ก็วัดคอนสาลา โดยเป็นที่รับรู้กันว่า เกจิแต่ละท่าน (แต่ละสมัย) มีความเชี่ยวชาญในศาสตร์ใด โดยอาจารย์ทองเฒ่า ด้านฤทธิ์เดช เมตตามหานิยม อยู่ยงคงกะพัน มหาลาภ อาจารย์ปาน เช่นเดียวกับ อาจารย์ทองเฒ่า แต่ที่เด่นอีกด้านคือ มหาอุด อาจารย์เอียด เช่นเดียวกันแต่ที่เด่นอีกด้านคือ และ ตะบะ ชาวบ้านเชื่อว่าอาจารย์ทองเฒ่า อาจารย์เอียด อาจารย์ปานมีวาจาสิทธิ์ อาจารย์คง เน้นเรื่องสมุนไพร และคงกะพัน ส่วนอาจารย์นำ เช่นเดียวกับ อาจารย์ทองเฒ่า แต่ที่เด่นอีก เมตตา และมหาลาภ

อย่างไรก็ตามในช่วงปลายของยุคนี้ได้มีความเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อสำนักเขาอ้อ เป็นความเปลี่ยนแปลงที่ค่อยๆ ก่อตัวตั้งแต่พระอาจารย์เอียดมรณภาพ พ.ศ.2491 และพระอาจารย์ปาน ปาธมฺโม เจ้าอาวาสวัดเขาอ้อย้ายไปประจำพรรษาที่วัดคอนสาลา เมื่อ พ.ศ. 2503 ที่วัดเขาอ้อเริ่มชำรุดทรุด

โหมลงเรื่อยๆ พระภิกษุสงฆ์ก็ลดน้อยลง ชาวบ้านที่อาศัยรอบๆวัดก็ลดน้อยลงด้วย ปัจจัยสำคัญมาจาก ความเจริญของบ้านเมือง ถนนรถไฟสายใต้ที่ผ่านบ้านปากคลอง ชาวบ้านจึงเคลื่อนย้ายไปตั้งชุมชนที่บ้าน ปากคลองใหม่ใกล้กับสถานีรถไฟ จนกลายเป็นชุมชนใหม่ที่เป็นศูนย์กลางทางการคมนาคม ประกอบกับ เส้นทางน้ำเดิมคือคลองที่ไหลผ่านวัดเขาอ้อได้ดินเงินใช้สัจจะไม่ได้ ส่วนวัดเขาอ้อเองก็มีเพียงผู้รักษาการที่ ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียน ขาดเจ้าอาวาสที่ผู้คนศรัทธา คนรอบเขาอ้อมี 26 ครั้ว แต่ส่วนใหญ่ตั้งบ้านเรือนอยู่ ทางทิศตะวันออกของภูเขา

ขณะเดียวกันวัดคอนสาตากลับรุ่งเรืองมากขึ้น ในช่วงนั้นที่วัดคอนสาตามีพระอาจารย์ที่เป็น พระเกจิถึง 2 รูป คือ พระอาจารย์ปาน ปาลธมฺโม ท่านอาจารย์นำ ชินวโร มีพระภิกษุ สามเณรเกือบ 50 รูป และชุมชนที่อยู่รอบๆ มีหลายชุมชน เช่น ชุมชนคอนสาตา มีครอบครัวประมาณ 60 ครั้ว ชุมชนคอนนุคมี ประมาณ 60 ครั้ว การประกอบพิธีกรรมต่างๆ จึงย้ายไปที่วัดคอนสาตาเป็นส่วนใหญ่

ส่วนที่วัดบ้านสวนก็มีพระอาจารย์คงหรือพระครูพิพัฒน์สิริธรเป็นเจ้าอาวาส ที่วัดบ้านสวน จึงเป็นศูนย์กลางการรักษาและดูแลสุขภาพโดยการใช้สมุนไพร

พ.ศ. 2506 พระอาจารย์นำ ชินวโร ศิษย์พระอาจารย์ทองเฒ่าได้อุปสมบทเข้ามาจำพรรษาที่ วัดคอนสาตา จึงทำให้วัดคอนสาตากลายเป็นแหล่งรวมของการประกอบพิธีกรรมต่างๆ แต่ถ้ามีพิธีกรรม สำคัญๆ ก็ยังนิยมไปกระทำพิธีที่วัดเขาอ้อ เช่น พิธีไหว้ครู เป็นต้น

พ.ศ. 2515 หลวงพ่อกลิ่น อคธมฺโม เข้ามารักษาการเจ้าอาวาสที่วัดเขาอ้อ และเริ่มพัฒนาวัด เขาอ้อ แต่ก็ทำได้น้อย เนื่องจากท่านไม่ได้ศึกษามาทางไสยเวทวิทยา ช่วงสมัยนี้ผู้คนจากภายนอกชุมชนเข้า มาศึกษาและสมัครเป็นศิษย์วัดคอนสาตาและวัดบ้านสวนกันมาก เช่น ขุนพันธรักษ์ราชเดช อาจารย์ชุม ไชย ศิริ พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคล พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าอนุสรณ์มงคลการ และพระ เจ้า วรวงศ์เธอพระองค์เจ้าเฉลิมพลทิฆัมภรณ์ เป็นต้น จึงทำให้วิชาไสยเวทวิทยาของสำนักเขาอ้อแพร่หลาย ไปอย่างกว้างขวาง จึงเป็นที่รู้จักของประชาชนทั่วไป มีลูกศิษย์กระจายไปทั่วภาคใต้และในภาคอื่นๆ แต่ หลังจากพระครูพิพัฒน์สิริธร (คง) มรณภาพ พ.ศ. 2516 พระอาจารย์นำ ชินวโร มรณภาพ 25 ตุลาคม ปี 2519 พระราชทานเพลิงศพในต้นปี 2520 และพระอาจารย์ปาน ปาลธมฺโม มรณภาพ พ.ศ.2521 สำนักเขาอ้อ ก็หมดเสาหลักทางไสยเวทวิทยาที่สืบทอดกันมายาวนาน

หลังปี พ.ศ. 2519 วัดคอนสาตา มีอาจารย์ศรีเงิน เป็นรองเจ้าอาวาส โดยครูกาชาด (อาจารย์ บุญทอง) เป็นเจ้าอาวาส อาจารย์ศรีเงินสานต่อพิธีกรรมที่เน้นฝ่ายเมตตา ท่านศรีเงินคิดเหรียญช่อไฟเราะ

เพื่ออยู่ยงคงกะพัน และแจกจ่ายไปทั่วและเชื่อว่าเมื่อทศปาทิหารย์ ในสมัยนี้มีโจรลักวัวไม่มีเหรียญก็เอาผ้า
ช่อไผ่เพราะสวมคอเหมือนแขวนเหรียญพระเพราะถือว่าอยู่ยงคงกะพันไปลักแล้วปลอดภัย หลังจากอาจารย์
ศรีเงินมรณภาพปี 2551 มีการทำเหรียญบูชาที่เน้นเมตตามหานิยมโดยมีหุ่นภายนอกวัดเข้ามาจัดการ และมี
ผู้คนภายนอกเช่นคนค้าขายนิยมเข้ามาเช่าบูชา

ในสมัยนี้ ผู้คนยังนิยมวิชาอยู่ยงคงกะพันซึ่งจะมีอิทธิพลต่อชุมชนในพื้นที่นี้มาก การแช่ว่านยา
ยังมีมาก และพระที่ทำพิธีกรรมโดยตรงก็ยังมีมาก การแช่ยา จึงได้รับความนิยมมาก ในสมัยพระอาจารย์ น้า
จิวโร ถือได้ว่าเป็นรอยต่อของพระอาจารย์ทองเฒ่าที่เน้นทางอยู่ยงคงกะพันและ เมตตามหานิยม

ส่วนรายได้ที่เข้าสำนักวัดเขาอ้อส่วนใหญ่ได้มาจากการปลุกเสกวัตถุมงคล และการให้เช่าบูชา
เพื่อนำมาบำรุงรักษาวัดวาอารามหรือพระพุทธศาสนา เช่น การสร้างอุโบสถ พระพุทธรูป ศาลาการเปรียญ
กุฏิสงฆ์ เป็นต้น

ในช่วงนี้คนจากที่ต่างๆ เช่น จากควนขนุน ป่าพะยอม ทะเลน้อย สงขลา สติงพระ จากฝั่ง
ตะวันออก ที่ทางฝั่งโน้นเขาเชื่อเรื่องสมเด็จพระเจ้าพะโคะ แต่ปัญหาคือไม่มีคนทำพิธีกรรมที่ศักดิ์สิทธิ์เมื่อเขามา
สำนักเขาอ้อได้พบพระเกจิ ส่วนหนึ่งมาตามคำเล่าลือ ใครเป็นโรคอะไรแล้วไปรักษากับพระอาจารย์แล้วหาย
จึงตามๆ กันมา มาสมัครเป็นศิษย์บ้าง จึงเห็นว่าศิษย์เขาอ้อมีหลายประเภท ส่วนใหญ่เป็นนักปกครอง บุคคล
ทั่วไปจะน้อย จะเดินทางมาที่เขาอ้อ ที่ดอนศาลา ที่มาเพราะเชื่อเรื่องไสยศาสตร์

บทที่ 4

กระบวนการถ้อยทอดและผลต่อความสัมพันธ์ทางสังคม

1. ลักษณะการสืบทอดสายวิชาเขาอ้อ

1.1 การสืบทอดความรู้ด้านสมุนไพรและการรักษา

ความจำเป็นในการรักษาโรค เพราะไม่มีโรงพยาบาล ไม่มีอนามัย คนเป็นไข้ต้องรีบไปหาหมอยามาคูแล คนในชุมชนรอบๆ เขาอ้อมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการต้องพึ่งพาสมุนไพร ทั้งต้มดื่ม เลี้ยว ทา ผู้ที่รักษานั้นมีทั้งหมอบ้าน หมอพระ แต่บางคนที่มีความรู้เบื้องต้นจากการสังเกตหรืออยู่ใกล้หมอก็จะมีวิธีการรักษากันเอง การรักษาในช่วงนั้นเน้น “รักษาไข้เพื่อช่วยคน” ดังนั้นคนที่เรียนรู้และสืบทอดในวิชานี้เริ่มตั้งแต่หัดเก็บต้นยากับผู้ที่เป็นหมอบ้าน หมอพระ ต้องหัดจำหัดเรียนให้รู้จักต้นยาและสรรพคุณของต้นยาแต่ละชนิด รู้สรรพคุณของสมุนไพรแต่ละชนิด รู้วิธีเก็บต้นยา เคล็ดลับการเก็บยา หรือเมื่อไม่มีต้นยาที่ต้องการแต่พบต้นยาอีกชนิดที่มีสรรพคุณใกล้เคียงกันจะต้องทำพิธี “พลี” (เอาเงินเหรียญตั้งไว้แล้วพูดขอว่าจะเอาไปทำยา) ต้องขอและไม่ให้เจ้าของผู้เก็บยาไปทับกับต้นยา เมื่อได้ต้นยามาแล้วก็ต้องเรียนรู้วิธีปรุงยา การสับ การบด การตากแห้ง การต้ม ในขณะที่ปรุงยา หรือแปรรูปก็มีคาถากำกับ เมื่อได้มาแล้วก็ต้องรู้ว่ายาสมุนไพรแต่ละชนิดนั้นจะปรุงอย่างไร ตัวอย่างวิธีการปรุงยาที่สืบทอดมามีดังนี้

- วิธีต้ม ให้เตรียมหม้อดินเป็นหม้อที่ลงยันต์เฉพาะแล้วรองก้นหม้อและปิดปากหม้อด้วยใบกล้วยทองลงยันต์ แล้วหยิบเครื่องยาใส่ลงในหม้อให้หางมือขวา แล้วเสกยา นำไปต้มไฟอ่อนๆ หรือต้ม 3 เา 1 แต่ถ้าไข้หนักมากท่านให้ต้มยาหม้อใหญ่แบบยาครอบจักรวาล และยาหม้อสุดท้ายคือยาตัดราก เมื่อหายแล้วให้ไหว้ครู ยกข้าวหรือยกชิ้น(ปิ่นโต)ไปวัด สิ่งที่ท่านไม่ได้คือ กล้วย 1 หวี เพื่อทำบุญให้ครู

- วิธีเคี้ยวจี่มันกินทา ใช้สำหรับคนที่เป็นโรค เจ็ด บวม พองตามข้อมือข้อเท้า (หรือว่าถูกผีไม้) ท่านให้เตรียมต้นขานำมาตำแล้วคั้นเอาแต่น้ำ ใส่กระทะขึ้นเตาไฟ ตั้งก้นเส้าลงยันต์ แล้วเคี้ยวจนได้ที่ ยกลงมาตักใส่ภาชนะ ผลักก้นเส้าให้แยกจากกันตักไฟเอาไปทิ้งอธิษฐานว่าคาถาด้วย

- วิธีทำยาผง เอาต้นยามาตามอาการไข้ซึ่งมีสูตรต่างๆ ตากแห้งบดให้ละเอียด ละลายยาด้วยน้ำร้อนใช้น้ำผึ้งรวง สุรา แล้วแต่คำกำหนดหรือบางอย่างอนุโลมตามแต่คนไข้ชอบทานอะไร

- วิธีทำยารักษาความเจ็บภายนอก เช่น ทุกต์ แมลงสัตว์กัดต่อย หรือเป็นฝีฟกซ้ำ งูสวัด (เริม) ให้เอา ตัวยา มาชน(ฝน)กับกระเบื้อง หรือท้ายหรือก้นตุ่มน้ำ ใช้น้ำข้าวสารผสม เอาหญ้าตีนกาล้างแล้วตั้งลงใน ภาชนะที่ใส่ยา จุ่มครึ่งพาด(ทา)ครึ่ง จากบนลงไปล่าง

นอกจากนี้ในการศึกษาวิชาของสายสำนักเขาอ้อทั้งด้านสมุนไพรและไสยเวทนั้นมีคาถาหนึ่งที่ครู บาอาจารย์ได้บังคับให้ลูกศิษย์ทุกคนต้องท่องให้ได้ เรียกว่า บท สัตตลีเล็ก สัตตลีใหญ่ ซึ่งเป็นบทสรรเสริญ คุณของพระรัตนตรัย พ่อแม่ ครูบา-อาจารย์ ถือว่าเป็นส่วนสำคัญในการบูชาพระพุทธรูป มีตั้งสมาธิก่อนที่จะ เริ่มเรียน

1.2 การสืบทอดความรู้ด้านไสยเวท

การสืบทอดด้านไสยเวทของบรรดาศิษย์ที่ได้ชื่อว่าเป็นศิษย์สายเขาอ้อนั้นก็มียุคกลุ่ม กลุ่ม แรก เป็นศิษย์ที่เรียกว่า “ครูพักลักจำ” ส่วนใหญ่จะเกิดในศิษย์ที่เป็นเด็กวัด ช่วยปรนนิบัติพัดวิให้ท่าน หรือ พระผู้ใกล้ชิด ส่วนนี้จะเห็นการทำพิธีกรรมของท่านพระอาจารย์บ่อยครั้ง จำได้และเรียนเพิ่ม รวมทั้งได้ ปฏิบัติการตรง เช่น ช่วยเตรียมสมุนไพร ช่วยเขียนผ้ายันต์ ช่วยทำตะกรุด เป็นต้น เช่น นายห้วน จันรอดกับ นายประเสริฐ ตุคเกือ เป็นต้น กลุ่มที่สอง เป็นศิษย์ที่เรียนวิชาโดยตรง เป็นศิษย์ อาจารย์ที่เรียนและสืบทอด วิชาไสยเวท ปฏิบัติตามที่ท่านสั่งสอน เริ่มตั้งแต่ท่านจะให้อ่านหนังสือ ท่อง นอโม กอ ขอ ท่องบทสวดน้อย สัตตลีใหญ่ ต้องเรียนบวช โดยคนที่บวชต้องเข้าวัดก่อน 3 เดือน ตั้งแต่เดือน 6 เดือน 7 เดือน 8 เมื่อบวช แล้วค่อยเรียนคาถา ส่วนคนที่เรียน “ขเถา” คือคนที่ไม่ได้บวช ท่านจะให้ท่องบริกรรมคาถาตอนที่เข้าเรียน ต้องท่องให้ได้ หลังจากนั้นท่านก็บอกว่า “ให้จำสิ่งที่ท่านทำเอาเอง” ไม่ได้นั่งสอน แต่มักจะบอกว่า “อักขระ ทุกตัวมันมีมาก ต้องใช้อักขระ 16 ให้ได้ ตัวผู้ว่าหรือ ตัวเมียว่าหรือ ถ้าเรียนแค่ตัวผู้จะบ้าเสีย” และกลุ่มที่ สาม เป็นศิษย์ที่มาจากการเป็นอุปัชฌาย์หรือจากการบวช การเป็นศิษย์จากการบวชจึงไม่ใช่ศิษย์ที่ได้เรียน วิชากันทุกคน แต่บางคนก็อ้างว่าเป็นศิษย์ทำให้มีความเข้าใจคลาดเคลื่อนเรื่องของการเป็นศิษย์สายเขาอ้อ ซึ่ง คนจะเข้าใจว่าเป็นสายไสยเวท กลุ่มที่สาม กลุ่มที่เชื่อว่าถูกเลือกโดยสิ่งศักดิ์สิทธิ์ นอกจากการสืบทอดวิชาดังที่กล่าว มาแล้ว ชาวบ้านแถบสำนักเขาอ้อยังมีความเชื่อเรื่องการถ่ายทอดวิชาสายสำนักเขาอ้ออย่างหนึ่งคือ เชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นผู้ เลือกผู้สืบทอดวิชา เช่น บริเวณเขาอ้อ ชาวบ้านในแถบชุมชนเขาอ้อและใกล้เคียง มีความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ ลิงสถิตอยู่ที่เขาอ้อในหลายอย่างและยังเชื่อว่าบนเขาอ้อมีตำราโบราณที่คนทั่วไปมองไม่เห็น และหาไม่พบ แต่จะมีคนบางคนที่เป็นศิษย์สำนักเขาอ้อเท่านั้นที่มองเห็นและได้เรียนตำราเหล่านั้น บ้างก็เชื่อว่าสิ่ง ศักดิ์สิทธิ์ที่มีมาตั้งแต่โบราณจนถึงปัจจุบันได้มาสิงสถิตบนภูเขา และในถ้ำถ้ำทนต์ ทำให้เขาอ้อเป็นพื้นที่ ศักดิ์สิทธิ์ ฉะนั้นเมื่อทำพิธีกรรมต่างๆ อาทิการไหว้ครูจะต้องทำพิธีเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหมดให้ลงจากเขา มา

รับของเช่น ไหว้ ตรงตำแหน่งหน้าเขาข้างโบสถ์ซึ่งมีต้นจันทน์หอมศักดิ์สิทธิ์ อายุหลายร้อยปีและ เชื่อว่าเป็นไม้มงคลที่นำมาใช้ในพิธีกรรมต่างๆอยู่เสมอ ความเชื่อที่มึนนี้ส่งผลให้เขาอ้อเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ไม่มีใครกล้าลบถู่ ชาวบ้านหลายคนบอกว่าตนเองได้ประสบกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีบนเขาอ้อ ดังกรณีตัวอย่างที่ชาวบ้านได้พบเห็นในช่วงไม่เกิน 80 ปีมานี้ คือ กรณีของ นายจร เป็นผู้ชายตัวเล็กที่เป็นโรคประจำตัวคือลมบ้าหมูมักจะมีอาการชักและเป็นลมอยู่เสมอจนได้นายว่า “จรชัก” จรชักขึ้นไปเก็บสมุนไพรบนเขาอ้อ และหลงอยู่บนภูเขาหลายวันไม่มีอาหารและน้ำ ญาติพี่น้องคิดว่าเสียชีวิตไปแล้ว จนเมื่อจรชักลงมาจากเขาได้ก็มีพฤติกรรมแปลกๆ เช่น มีคาถาอาคมและมีพลังกำลังมาก กลางวันก็ทำงานปกติ แต่พอกลางคืน จรชักจะแบกก้อนหินขนาดใหญ่ จากภูเขามาทำกำแพงกันดินบริเวณวัด ซึ่งโดยปกติแล้วคน 2-3 คนก็แบกไม่ได้ ทำอยู่เช่นนี้จนกลายเป็นกำแพงยาวมาก แต่ถ้าใครเห็นก็จะรีบวิ่งหนีแล้วเดินหนี ชาวบ้านเชื่อว่า จรชักได้เรียนวิชา “หมาเมี้ยน” หรือวิชา “กำลังเสือ” เป็นพลังคาถาอาคมขลัง ซึ่งป็นวิชาโบราณยกของหนักให้เบาโดยผู้ที่ศักดิ์สิทธิ์ได้มาสอนวิชาให้ตอนหลงอยู่บนภูเขา และกลุ่มที่ผสมผสานความรู้หลายแขนง คนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่เลือกเรียนหรือศึกษาบางวิชาของสายเขาอ้อแล้วไปผสมผสานกับความรู้ของสายสำนักอื่น ๆ จนเกิดเป็นความรู้ของตัวเอง เช่น หมอประจวบ คงเหลือ เรียนวิชาอยู่ยงคงกระพันร่วมกับวิชาอื่นๆ ของสายวัดสุวรรณวิชัย มีอาจารย์คือพระพุทธรธรรมกาดูกศิษย์วัดพิบูลทองและไปเรียนหนังสือที่วัดพระธาตุ นครศรีธรรมราช และพิธีกรรมต่างๆของสำนักพระราชวังในวัดมหาธาตุ หรือหมอห้วน จันรอดภัยที่ได้ศึกษาวิชาสายเขาอ้อด้านสมุนไพรและพิธีกรรมมาจากบิดาที่เป็นศิษย์ของอาจารย์ทองเต่า แต่เมื่อรุ่นหมอห้วนก็ได้้นำความรู้ที่ศึกษาไปผสมผสานกับความรู้ตำราสมุนไพรทั่วไปที่ตนเห็นว่าได้ผล รักษาคนไข้หายก็มาเป็นความรู้ตนเอง เป็นต้น

วิชาทางด้านไสยเวทต่าง ๆ นั้น แบ่งเป็นด้านทั่วไปมีในสังคมทุกหนแห่ง เช่น การดูหมอ ฤกษ์ยาม การทำเคราะห์ ผู้ที่ทำพิธีกรรมโดยส่วนใหญ่จะเป็นเกจิอาจารย์ และหมอบ้านที่สืบทอดความรู้รุ่นสู่รุ่น มีวิชาต่างๆ และไสยเวทเฉพาะทางที่สายสำนักเขาอ้อนำมาใช้ปฏิบัติและสืบทอดต่อๆ กันมา

1. กลุ่มไสยเวททั่วไป เป็นกลุ่มวิชาที่เกี่ยวกับด้านหมอดู ฤกษ์ ยาม สะเดาะเคราะห์ ฯลฯ เป็นวิชาไสยเวทผสมกับโหราศาสตร์ เป็นการสร้างความมั่นใจให้กับผู้คนที่จะทำกิจกรรมต่างๆ ว่าทำแล้วดี ประสบผลสำเร็จ มีความสุข ความเจริญ เช่น แรกถางป่า แรกไถนา แรกปลูกผลไม้ ยกบ้านใหม่ ขึ้นบ้านใหม่ ตั้งศาลพระภูมิ ขอลูกขอเมีย เปิดร้าน ให้ฤกษ์งานมงคลต่างๆ เมื่อจะแต่งงาน คู่แต่งงานต้องไปหาหมอดูขอวันแต่งงานวันเรียงหมอน การดูฤกษ์เดินทาง ฤกษ์และทิศทางดีและร้าย ดังตัวอย่าง

ก.ทศฬหหลวง วันอาทิตย์ฬหหลวงเป็นม้าขาว อยู่ทิศพายัพนตรแดงแสงดาวโรหิณี อยู่ฟากฟ้า
ทิศพายัพยืนหยัดดังราชสีห์คลอด

ข.ทศเทพเจ้า วันอาทิตย์ เทวดาอยู่ประจำทิศ อากเนย์

ค.ทศหลาวเหล็ก วันอาทิตย์ เทวดาอยู่ประจำทิศ ตะวันตก

ง.ยามอุบากอง ผู้เฝ้ายามนี้คือนายกองอุบากอง ของพม่าได้คุมกำลังเข้าตีเมืองเชียงใหม่ เมื่อ
แรม ๑ ค่ำเดือน ๕ ปีมะเมีย พ.ศ.๒๓๔๐ คราวที่พระเจ้าปะดุงยกทัพ ๕ ทัพมาตีไทยนั้นเอง อุบากองถูกฝ่าย
ไทยจับตัวได้ เข้าเมืองเชียงใหม่ได้คุมตัวอุบากองส่งมายังกรุงเทพฯ เมื่อขึ้น ๘ ค่ำ เดือน ๖ ปีมะเมีย พ.ศ.
๒๓๔๐ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชโปรดเกล้าฯให้สอบสวนนายกองอุบากองทันที
ผลปรากฏว่าอุบากองเป็นคนไทย พ่อเป็นพม่าแม่ไทยเชื้อสายคนไทยแถบเมืองธนบุรี พระองค์ทรงเมตตา
พระราชทานเสื้อผ้าและให้ไปขังคุกไว้ที่วัดโพธิ์ธาราม อุบากองถูกคุมขังอยู่ที่วัดโพธิ์ธารามกับพรรคพวกก็
ได้สอนพรรคพวกให้เล่าเรียนยามยตรา (แหกคุก) อุบากองทำพิธีตามหลักโหราศาสตร์ พอได้ฤกษ์ยามดีได้
พากันแหกคุกวัดโพธิ์ กลับไปพม่าโดยปลอดภัย จึงเรียกฤกษ์ยามนี้ว่า “ยามอุบากอง”

หมายเหตุ ยามอุบากองมีหลักการของวิชา ถ้าเราไม่เข้าใจหลักทั้งหมดจะทำให้ผิดเพี้ยนได้ และ
เป็นยามที่ใช้กันทั่วไป

ดูยามดี ยามร้าย จัดเป็นรูปแบบของตาราง เข้า สาย เทียงบ้าย เย็น ทั้งกลางวันและกลางคืน มีห้วง
เวลา กำหนด เช่น อาทิตย์ เวลา ๖.๐๐ – ๘ :: สีสุณย์ดี และได้ท้องจำง่าย ๆ อาทิตย์ - เข้า จันทร์ - สาย อังคาร -
เทียง พุธ - บ้าย พฤหัสดี - ค่ำ ศุกร์ - เข้า เสาร์ - สาย แต่ต้องมาดู ทิศที่ลงไป ทศฬหหลวง เทพเจ้า หลาว
เหล็ก ประกอบด้วยตามวิธีโหราศาสตร์ ว่าถูกทักทินเดือนหรือไม่ เช่น ขึ้น ๖ ค่ำ เดือน ๖ ห้ามขึ้น ๘ ค่ำ แรม
๕ ค่ำ ห้าม ชีพจรตกที่ไหนในตัวผู้เดินทาง ถ้าตกที่ปลายโคลงมีราศี คำโคลงตกเลขที่ ๑๑ ที่ปลายโคลง
“มักจะตายโหงตามทางมรคา”

ทางด้านหมอดูดวงชะดาราศี พระเสวยอายุ กำลังพระอาทิตย์ ๖ กำลังพระจันทร์ ๑๕ กำลังพระ
อังคาร ๘ กำลังพระพุธ ๑๗ กำลังพระศุกร์ ๒๑กำลังพระเสาร์ ๑๐ พระราหู ๑๒ รวมแล้ว ๑๐๘ เกิดวันอะไร
ให้นับเอาวันเกิดตั้งจัดเครื่องบูชา ตามพระที่เสวยอายุ

การทำเคราะห์ เช่น เคราะห์คน เคราะห์บ้าน การทำเคราะห์ ทำเมื่อคนๆหนึ่งมีเคราะห์(รู้จากการดู
ดวง) การทำเคราะห์เพื่อให้เคราะห์หนักกลายเป็นเบา หรือเรียกว่าบรรเทาทุกข์ทางใจ บางคนดักบาตรพระ
เคราะห์กับพระสงฆ์

การทำเคราะห์บ้านและตั้งศาลพระภูมิ ให้ทำในปีใหม่ไทยเดือนที่ ๒ ของปี(แบบไทยหรือปีทาง
จันทรคติ โดยส่วนใหญ่ตรงกับเดือนพฤษภาคม) หรือเดือน ๖ เดือน ๘ เดือน ๑๑ มีการจัดเครื่องเสวย ๑๒

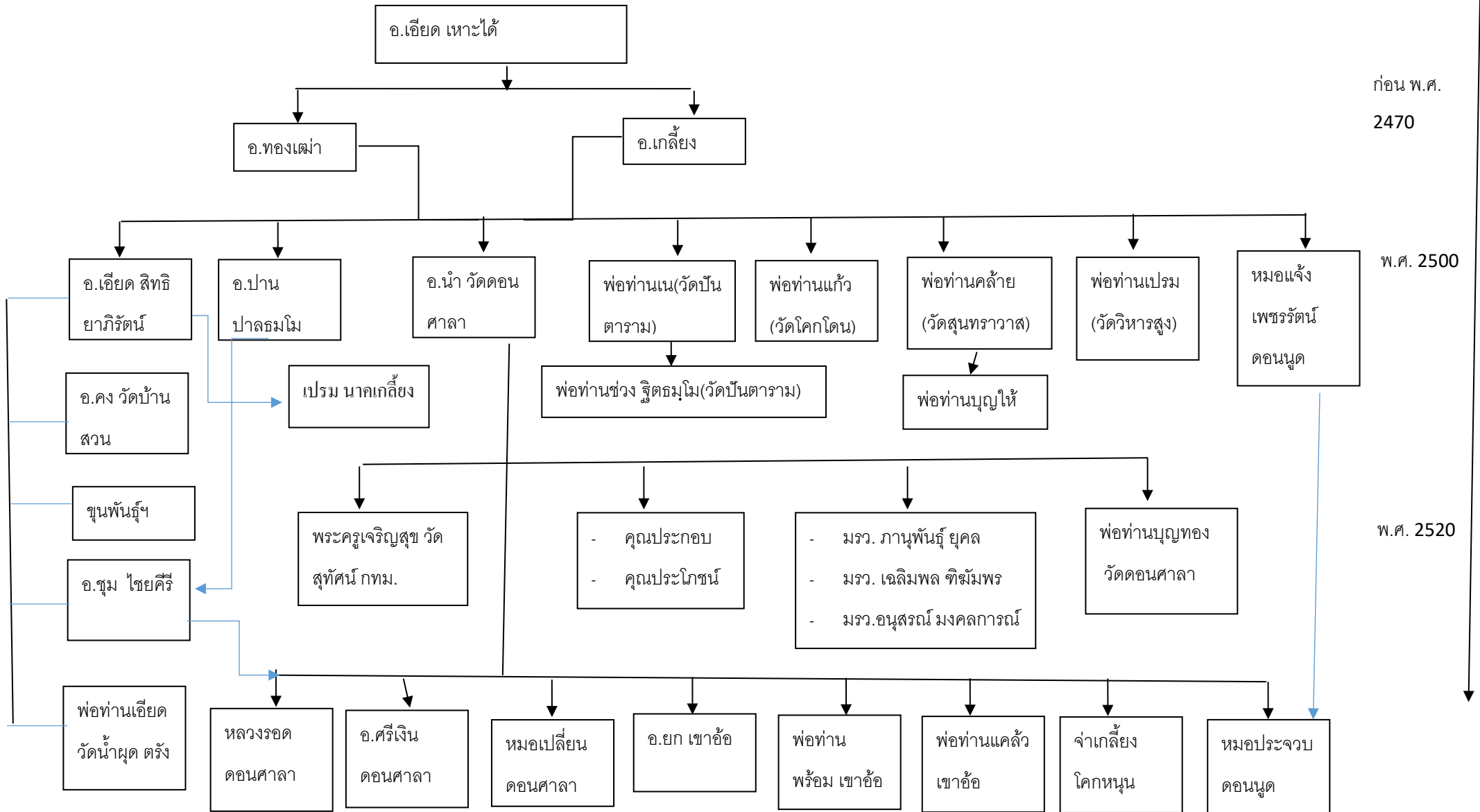
อย่างหรือตั้งที่ ๑๒ จัดทำศาล ๓ ชั้น บัตรพลี ๘ ทิศ ที่จัดเครื่องเสวย เมื่อบูชาเสร็จแล้วให้ยกไปวางนอกบ้าน (ทำเคราะห์บ้าน) คำกล่าวเชิญเทวดา เจ้าที่ในบ้านใช้ภาษาทั่วไปและราชาศัพท์ ดังตัวอย่างว่า “เมื่อท่านเสวยแล้ว นิราศคลาดแคล้วไปสู่สถาน ยังแต่รอยเดนรอยชาน โหมพวงบวิวารกินสำราญแล้วไป”

2. กลุ่มวิชาเฉพาะสายเขาวัว เช่น การทำอักษร อาคม ลงเลขยันต์ ทำผ้าประเจียด ผ้ายันต์ ตะกรุด (ทศหมอน) การปลุกเสก ในกลุ่มนี้ต้องเป็นศิษย์ที่เรียนสวดสติมาแล้ว มีความเข้าใจในพิธีกรรม มีความจำเป็นเลิศ มีสมาธิดี ถ้าจะทำอะไรทุกอย่างได้ก็ต้องได้รับการครอบมือจากพระเกจิอาจารย์เสียก่อนและควรมีอายุ ๔๕ ปี ขึ้นไปจะเป็นการดี และมีอุปการะประจำตัวหมอ ได้แก่ ลูกประจำ ๑๐๘ มีดครู ดินสอ เหล็ก จาร สายสิญจน์ ชันน้ำพุทธรณ์เหล่านี้เป็นต้น ตัวอย่างดังนี้

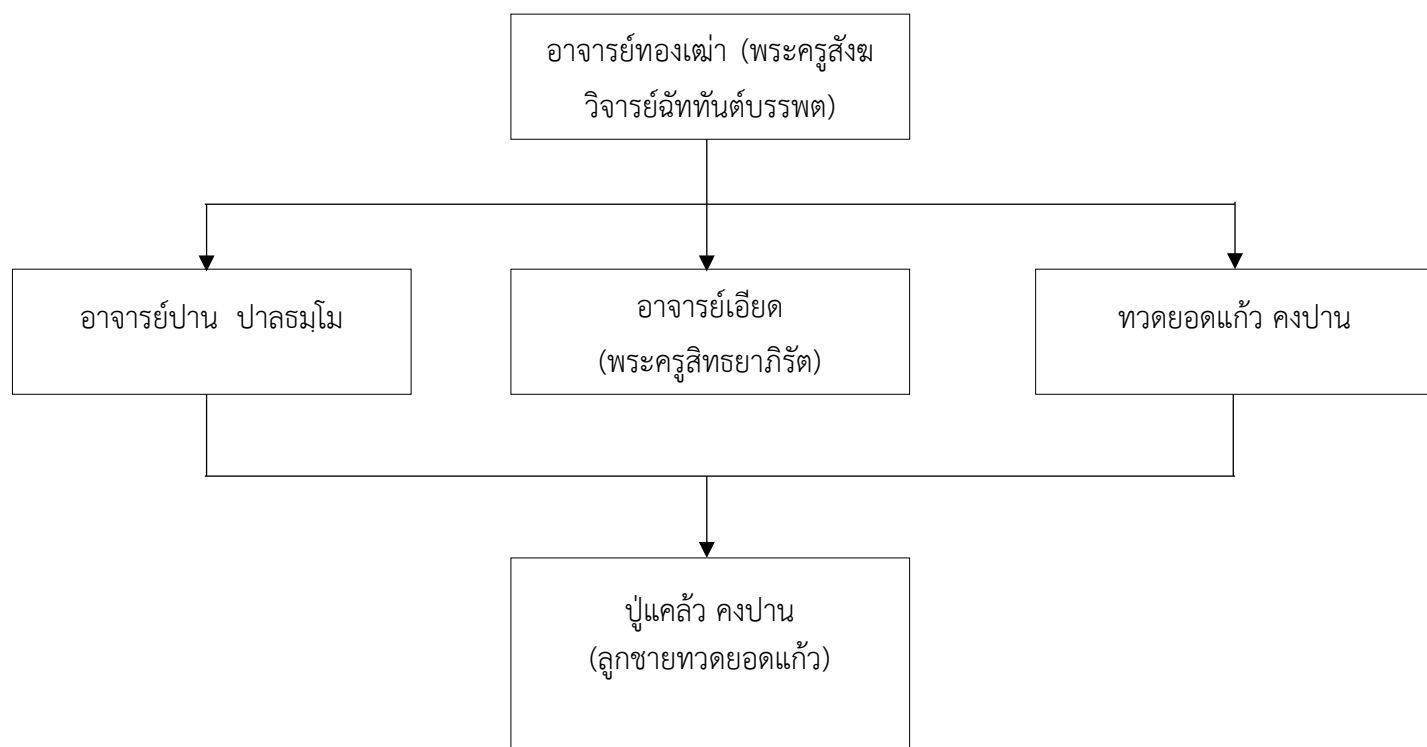
- การทำผ้ายันต์ เรียกว่า “ยันต์ตรีนิสิงเห” มีหลายประเภท คือ ผ้ายันต์ฝ่ายคงกระพัน ทำในวันเสาร์ ๕ คำ เดือน ๕ หรือเดือนสิบวันเสาร์หรือวันที่ฤกษ์ดี ผ้ายันต์ฝ่ายเมตตามหานิยม ทำให้มีเสน่ห์ และค้าขายได้ดี ให้ทำในคืนจันทร์เพ็ญหรือวันจันทร์ขึ้น ๑๕ คำ เดือน ๑๒ ผู้ใดจะเรียนยันต์ตรีนิสิงเห ให้อาจารย์พินิจพิจารณาว่า ศิษย์คนใดจะทำได้หรือไม่ ดูนิสัยใจคอ ความสุภาพ สุขุมรอบคอบ เห็นว่าตั้งใจ อยู่ในโอวาท รู้จักคุณแก้ว ๓ ประการ คุณบิดามารดา เป็นผู้ตั้งอยู่ในศีล ๕ - ๘ แล้วจึงจะสอนให้เรียน - เขียน - อ่าน เมื่อเรียนให้กล่าวคำ นมัสการดังนี้ พุทธ ชีวิตุ ธาวนิพุพานิ สรรณํคณามิ ฆมมํ – สังฆํ ฯลฯ แปลว่า นโม ข้าพเจ้าจะไหว้พระสัพพัญญูญาณ เลิศแล้วประดุจดวงแก้ว ๕๖ พระไตรปิฎก(พระธรรม) ๓๘ พระสงฆ์ ทรงเลิศล้ำ ๑๔ ประการ แก้ว ๓ ดวง ฯลฯ

จากคำบอกเล่าในเวทีศึกษาข้อมูล พบว่าก่อนที่จะเรียนเขียนยันต์นั้น จะต้องตั้งปณิธานว่า ความรู้ที่ได้เรียนนั้นจะต้องนำมาช่วยเหลือคนยากลำบาก ลักษณะการเขียนยันต์แต่ละประเภทนั้น ผู้ที่เขียนจะต้องศึกษาให้แน่ชัดและจำตัวเลขแต่ละตัวว่ามีความหมายอย่างไร กำหนดตัวเลขผลลัพธออกมา โดยการท่องและหัดเขียนกับผู้อถ่ายทอดความรู้อย่างตั้งใจ ในขณะที่เขียนก็ไม่สามารถยกมือได้ จึงต้องเขียนยันต์เวลาที่ไม่มีใครรบกวน ในขณะที่เขียนยันต์ก็ต้องนั่งท่องคาถา ผู้ที่เขียนยันต์จำเป็นต้องมีความจำเป็นเลิศเพราะยันต์มีหลายชนิด แต่ละชนิดก็มีการเขียนที่แตกต่างกัน ต้องแยกว่าเป็นยันต์ผู้หญิงหรือผู้ชาย วันไหนเขียนได้ วันไหนเขียนไม่ได้ ในขณะที่เขียนต้องหันหน้าไปทิศใด ปัจจุบันวิธีการทำยันต์แบบนี้จะลดลงและหายไปมาก ที่มีมาแทนคือการทำยันต์แบบปั๊ม แต่การทำก็ต้องดูฤกษ์ยามและทำพิธีกรรมเหมือนกับหล่อพระแล้วจึงมาเข้าพิธีปลุกเสก

แผนผังที่แสดงถึงผู้สืบทอดวิชาสายสำนักเขาอ้อ

ตัวอย่างผู้สืบทอดสายทวดยอดแก้ว

ปู่แคล้ว คงปาน ตอนเป็นฆราวาส และตอนเป็นพระ

ทวดยอดแก้ว เป็นสานุศิษย์สายตรง ของอาจารย์ทองเฒ่า วัดเขาอ้อเป็นศิษย์พี่ศิษย์น้องกับ อาจารย์เอียด และอาจารย์ปาน มีอยู่ครั้งหนึ่งพี่เลี้ยงล่ำลือกันว่า ทวดยอดแก้ว (หรือ ผญ.ยอดแก้ว) กลับจาก ประชุม ฝนตกหนักน้ำท่วม เชื่อว่าท่านเดินบนน้ำได้ ในทางด้านอิทธิฤทธิ์ของท่าน โดยไม่เปียกน้ำ ทวดยอดแก้ว ผู้ใหญ่บ้านควนนูด หมู่ที่ ตำบล มะกอกเหนือ อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง มีบุตร ๗ คน ด้วยกัน แต่ที่เรียนทางด้านไสยเวทมีอยู่ แต่ปู่แคล้ว คนเดียว ปู่แคล้ว เกิดวันพฤหัสบดี เดือน ๑๐ ปีจอ ตรงกับ พ.ศ. ๒๔๕๖ ณ บ้านควนนูด หลังจากมารดาเสียชีวิต ทางทวดยอดแก้ว ได้พาไปฝากท่านอาจารย์เอียด วัดคอนศาลา ได้บวชเป็นสามเณรและเป็นผู้รับใช้ดูแลอาจารย์เอียดอย่างใกล้ชิด ได้ศึกษาทางด้านพระธรรมวินัย

เรียนวิชาอาคม และด้านสมุนไพรไปด้วย จนอาจารย์เอียดไว้ใจมาก วันหนึ่งอาจารย์เอียดตัดสินใจเดินทางไปทางนอก แต่ให้สามเณรแคว้อยู่วัด แต่คนไข้ที่อาจารย์เอียดรักษาด้วยยาต้มมานั่งรออยู่ สามเณรแคว้ก็เลยจัดการเอาเครื่องยาที่อาจารย์เอียดจัดเตรียมเอาไว้ใส่หม้อยาต้มให้คนไข้นั้นไป อาจารย์กลับมาถึง สามเณรแคว้แล้วเล่าให้ฟัง ท่านอาจารย์ดีใจพุดขึ้นมากว่า เราได้หมอเพิ่มขึ้นมาแล้ว ๑ องค์ หลังจากนั้น ท่านอาจารย์เอียดก็มอบให้ทำการรักษาไข้ เพื่อช่วยคนและได้เรียนเพิ่มวิชาอาคมด้านอื่น ขึ้นมาตามลำดับ เมื่อจะสิกขาออกมาทางอาจารย์ของโรงเรียน วัดคอนสาลา เชิญให้เป็นครูผู้สอนเด็กๆ สอนได้อยู่พักหนึ่ง และแต่งงานมีครอบครัว มีอาชีพทำนาและรักษาคนไข้ ในคนมีอาการถูกเกา (ถูกของ) เป็นที่ขยอของผู้อื่นที่พบเห็น การรักษานั้นเอาบุญ ปู่แคว้ได้กล่าวไว้ว่า อาจารย์ให้รักษาไข้เพื่อช่วยคน ไม่ได้คำนึงถึงเงินทอง เพราะเวลาเจ็บไข้ แม้นไม่มีเงิน ก็เป็นไข้ขึ้นมาได้เสมอ แต่ต้องรักษาให้เขาจนหาย บางครั้งคนไข้มานอนพักอยู่ที่บ้านตนจนหายก็มี

ปี พ.ศ.๒๕๓๐ จังหวัดนครศรีธรรมราช เกิดความไม่สงบ เกิดคดีขึ้นรายวัน ท่านขุนพันธรักษ์ราชเดชได้มาตาม ให้ไปทำพิธีตั้งศาลหลักเมือง ของเมืองนครศรีธรรมราชเพื่อเป็นสิริมงคลกับเมือง จึงรวมกับทีมลูกศิษย์ของสายไสยเวท ตักศิลาเขาอ้อ มีอาจารย์แจ้ง อาจารย์ประจวบ ปู่แคว้ ท่านขุนพันธรักษ์ จัดทำพิธีตั้งศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช โดยจัดพิธีอยู่ที่ตั้งศาลบรรจุถึง ๗ วัน ๗ คืน อาจารย์ประจวบ เป็นจัดข้าวของให้ปู่แคว้ในการประกอบพิธี หลังจากตั้งศาลหลักเมืองแล้วทางจังหวัดนครศรีธรรมราชก็สงบร่มเย็นประชาชนเป็นสุขตลอดมา

ปัจจุบันการสืบทอดสายของทวดยอดแก้ว ได้มีศิษย์รุ่นใหม่มากมายที่ได้สืบสายวิชาสำนักเขาอ้อ ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในวงการพระเครื่อง และไสยเวทต่างๆ ในทุกปีจะกลับมาทำพิธีกรรมไหว้ครูที่ตำบลบ้านพร้าว อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง

รูปไหว้ครูบ้านปู่แคว้ คงปาน ณ บ้านเลขที่ ๗๐ หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านพร้าว อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง

บทที่ 5

การรื้อฟื้นพิธีกรรมและความเชื่อ

โครงการ “สำนักเขาอ้อกับการสืบสานพิธีกรรมและพุทธธรรม” มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมของสำนักเขาอ้อ ในแต่ละยุคว่าเป็นอย่างไร มีผลต่อความสัมพันธ์ของคนในชุมชนรายรอบอย่างไร เปลี่ยนแปลงมาในแต่ละยุคอย่างไร ด้วยเงื่อนไขใด 2) เพื่อหาแนวทางรื้อฟื้นความเชื่อและพิธีกรรมของสำนักเขาอ้อ ให้มีรูปแบบและความหมายที่เหมาะสมกับสังคมยุคปัจจุบัน 3) เพื่อนำความรู้ที่ได้จากข้อ 2 ไปสร้างสรรค์ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนรายรอบและสร้างชุมชนที่น่าอยู่ต่อไป การศึกษาสรุปตามวัตถุประสงค์แต่ละข้อดังนี้

1. เพื่อศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมของสำนักเขาอ้อ ในแต่ละยุคว่าเป็นอย่างไร มีผลต่อความสัมพันธ์ของคนในชุมชนรายรอบอย่างไร เปลี่ยนแปลงมาในแต่ละยุคอย่างไร ด้วยเงื่อนไขใด

พบว่าความเชื่อและพิธีกรรมของสำนักเขาอ้อมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับพระเกจิตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในอดีตสำนักเขาอ้อมีพระเกจิที่มีชื่อเสียงเลื่องลือทั้งด้านไสยเวทวิทยา และด้านพิธีกรรมจนได้ชื่อว่าสำนักเขาอ้อเป็น “ตักศิลา” ของภาคใต้ จึงเป็นสำนักของการเรียนรู้ด้านสรรพเวทสรรพยา ต่อมาสำนักเขาอ้อในช่วงที่สังคมรอบข้างเต็มไปด้วยความทุกข์ยากลำบากทั้งเรื่องโจร ไข้ ร้าย ไข้บ้านยากจน รวมทั้งมีสงครามต่างๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง ในช่วงนี้สำนักเขาอ้อได้มีพระเกจิที่ปฏิบัติสืบปฏิบัติชอบที่สืบทอดสายความรู้ทั้งสรรพเวทและสรรพยามาช่วยเหลือชาวบ้าน ทำให้ชาวบ้านเลื่อมใส ศรัทธา เข้ามาพึ่งพาจำนวนมาก พึ่งได้ในทุกกรณีที่มีปัญหา อย่างไรก็ตามการพึ่งพาดังกล่าวเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงลักษณะเชิงสังคมด้วย คือเมื่อสังคมมีการพัฒนามากขึ้น การพึ่งพาในความเป็นอยู่ลดลง เนื่องจากมีความสะดวกสบายมากขึ้น แต่คนก็ยังพึ่งมากในเรื่องจิตใจ และโรคภัยบางชนิดที่รักษาด้วยสมุนไพรควบคู่กับพิธีกรรม โดยเฉพาะคนในท้องถิ่น ในสังคมปัจจุบันสำนักเขาอ้อขาดพระเกจิสายตรง มีผู้ที่ทำพิธีกรรมที่เป็นฝ่ายฆราวาส ชาวบ้านรอบชุมชนพึ่งพาสักสำนักเขาอ้อน้อยลงในทุกด้าน และสัมพันธ์กับสำนักเขาอ้อในด้านพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนามากกว่าไสยเวท แต่คนจากข้างนอกทั้งต่างจังหวัดและต่างประเทศจะเข้ามาหาวัตถุมงคลจากสำนักเขาอ้อมากขึ้นทุกวัน

2. เพื่อหาแนวทางรื้อฟื้นความเชื่อและพิธีกรรม ของสำนักเขาอ้อ ให้มีรูปแบบและความหมายที่เหมาะสมกับสังคมยุคปัจจุบัน

จากการศึกษาวิจัยพบว่า มี 3 แนวทางเพื่อการสืบสานความเชื่อและพิธีกรรมของสำนักเขาอ้อ กับการสร้างความสัมพันธ์ของคนในชุมชนรายรอบให้มีรูปแบบและความหมายที่เหมาะสมกับสังคมยุคปัจจุบัน **แนวทางแรก**เป็นแนวทางของการส่งเสริมการใช้สมุนไพรในด้านพิธีกรรม ความเชื่อ การแปรรูปสมุนไพรส่งเสริมและรักษาระบบสุขภาพ **แนวทางที่สอง** เป็นแนวทางการให้ความรู้กับผู้คนที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมเกี่ยวกับความเป็นมา ความสำคัญ ประวัติผู้คนที่เกี่ยวข้องกับสำนักเขาอ้อในรูปแบบพิธีกรรม **แนวทางที่สาม** ปลูกฝังวิถีเขาอ้อให้กับเด็กและเยาวชนในพื้นที่ด้วยบทสวดใหญ่และสวดน้อย

แนวทางแรก เมื่อศึกษาข้อมูลด้านความสัมพันธ์ของคนในชุมชนรอบๆเขาอ้อ ทีมวิจัยก็มีข้อมูลที่พบว่าปัจจุบันมีเครือข่ายสรรพเวชสรรพยา เช่น กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสวน มีนายประสิทธิ์ หิรัญชาติ เป็นประธาน ได้ทดลองผลิตภัณฑ์ร่วมกับวิทยาลัยภูมิปัญญามหาวิทยาลัยทักษิณ ทำผลิตภัณฑ์หลายชนิด เช่น ทำผลิตภัณฑ์สมุนไพรชงน้ำร้อนเพื่อให้เกิดความกระชุ่มกระชวย โดยการนำหญ้ารูปร่าง หรือที่เรียกว่า หญ้าเหนียวหมา มีสรรพคุณเป็นยาทำให้กระชุ่มกระชวย รวมกับหญ้าร่องขาว ใบเตย อ้อยช้างที่ทำให้ชุ่มคอ ผลิตภัณฑ์ผงขงเพื่อความคงกะพัน โดยนำข้าวเหนียวดำหอมมาแช่น้ำ 1 คืน แล้วมาห่อผ้าขาวให้เป็นข้าวกลิ้งงอก เพื่อให้เกิดสารกาบ้า เพราะช่วยเรื่องความจำ แล้วจึงนำมาหุงกับน้ำพาโหม น้ำใบเตย น้ำย่านาง พริกไทยดำ หุงเสร็จก็บดให้ละเอียดแล้วก็ร่อนแล้วจึงนำมาร่างไฟ ให้ร้อนๆเพื่อฆ่าเชื้อ แล้วก็ใช้ชะเอมแทนความหวานจากน้ำตาล แล้วก็ชงกับน้ำร้อน การทำขนมทองม้วนทองพับ โดยการนำแป้งข้าวเหนียวดำหมอบกับน้ำสมุนไพร และทำสมุนไพร จากต้นกรูดและเปลือกมังคุดเพราะต้นกรูดสามารถฆ่าแบคทีเรียได้ ทำเป็นสมุนไพรเหลวเอาไว้ล้างมือล้างเท้าแก้คัน

อีกส่วนหนึ่งเป็นกลุ่มพิธีกรรม คือ พิธีกรรมเข่งวันยา กินเหนียว กินมัน มีการทำอย่างต่อเนื่อง ที่วัดเขาอ้อ รวมทั้งตามบ้านหมอผู้ทำพิธีกรรม

ส่วนของการรักษาโรคโดยใช้สมุนไพรนั้น ที่วัดบ้านสวนซึ่งเป็นสาขาหนึ่งของสำนักเขาอ้อยยังมีการใช้สมุนไพรดูแลรักษาโรคและให้บริการชาวบ้านในการดูแลสุขภาพอย่างต่อเนื่อง มีการใช้สมุนไพรในโรคที่เกี่ยวกับ โรคเลือด โรคเรื้อรัง โรคกระเพาะ รวมทั้งโรคพื้นฐาน เช่น เบาหวาน ความดัน มีการรวบรวมตำราการรักษาโรคต่างๆ ที่แสดงไว้ที่เสาโบสถ์ทุกเสาทุกทิศนี้บอกวิธีการว่าทำอะไร เอาไปต้ม หรือวิธีการอื่นๆ มีคนมาศึกษา เช่น หมอยา หรือคนที่สนใจความรู้แพทย์แผนไทยในโบสถ์ของวัด และรวบรวมเป็นตำราในหนังสือ โดยพระครูขันตยาภรณ์ (ท่านอาจารย์มหาพรหม) เจ้าคณะอำเภอควนขนุนและเจ้าอาวาสวัดบ้านสวน

อย่างไรก็ตามทั้งส่วนของการแปรรูปสมุนไพรเพื่อทำผลิตภัณฑ์ต่างๆ ส่วนของพิธีกรรมไสยเวทที่เกี่ยวกับสมุนไพร และส่วนของการรักษาโรคต่างๆโดยการใช้สมุนไพรนั้น ประสบกับปัญหาว่าไม่มีสมุนไพรอยู่จริง หรือมีก็น้อยมาก เช่น การใช้สมุนไพรเพื่อทำพิธีกรรมแช่ว่านยาที่ต้องใช้จำนวนมาก ถึง 108 ชนิด เหลือสมุนไพรที่ได้เพียงไม่กี่ชนิดเท่านั้น ทำให้ผลลัพธ์ของการแช่ว่านยาด้อยประสิทธิภาพลง พิธีกินเหินยาคำหมอกก็เปลี่ยนเป็นข้าวเหินยาคำทั่วๆ ไป และน้ำสมุนไพรที่มาทำพิธีหุงเหินยาก็น้อยลงทำให้ขาดความสมบูรณ์ในสรรพคุณทางยา ส่วนน้ำมันงานั้นก็หาซื้อน้ำมันจากท้องตลาด สมุนไพรบางชนิดจำเป็นต้องใช้(ขาดไม่ได้) ก็ต้องสั่งซื้อจากพื้นที่อื่น

ปัญหาดังกล่าวทำให้ในเบื้องต้นทีมวิจัยได้ประสานกับกลุ่มผู้ใช้สมุนไพรหลัก 3 กลุ่มดังที่กล่าวมาเพื่อร่วมหาแนวทางออกในการแก้ปัญหา ส่วนแรกกรณีวัดเขาอ้อ ได้หารือกันนัดตำบลมะกอกเหนือ 2-3 ครั้ง รวมทั้งผู้รู้ ปราชญ์ชาวบ้านบริเวณเขาอ้อ เพื่อสร้างการเรียนรู้กับปัญหาที่มีร่วมกัน ได้ขึ้นสำรวจสมุนไพรที่มีบนเขาอ้อ พบว่าปัจจุบันมีจำนวนไม่เกิน 70 ชนิด แต่ละชนิดมีปริมาณน้อยมากไม่เพียงพอในการแช่ว่านยาหรือนำมาแปรรูป และเมื่อมีเวทีการพูดคุยกันถึงปัญหาเกี่ยวกับสมุนไพรพบว่ามีหลายประเด็นน่าสนใจ เช่น มีการเก็บสมุนไพรแบบถอนรากถอนโคน บางคนตัดตายตั้งต้นเพียงจะเอาสมุนไพรแค่ส่วนเดียว บางคนเก็บเอาไปขายจึงต้องใช้ปริมาณมาก รวมทั้งไม่มีการปลูกเสริมในส่วนที่ขาดหายไป มีเพียงที่เหลือนตามธรรมชาติทางผู้เกี่ยวข้องกับวัดเขาอ้อเคยร่วมกันหาแนวทางแก้ปัญหาลดลงของสมุนไพรโดยการของบประมาณปลูกสมุนไพรทดแทนมาแล้วครั้งหนึ่ง แต่ขาดคนดูแลจัดการ ไม่มีระบบน้ำ รวมทั้งขาดกระบวนการทำความเข้าใจกับคนในพื้นที่เรื่องการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษา แนวทางต่อไปจึงคิดเรื่องการปลูกเสริมสมุนไพรอย่างเป็นระบบ ในส่วนด้านล่างและบริเวณรอบๆ ของเขาอ้อต้องมีระบบการจัดการน้ำ ส่วนบนเขานั้นให้ลดการใช้สมุนไพรลง ปลูกเสริมบางชนิดรวมทั้งปล่อยให้ฟื้นตัวตามธรรมชาติ ที่สำคัญต้องมีคณะกรรมการดูแลสมุนไพรที่เป็นคนในพื้นที่ ต้องมีการประสานเทศบาลให้ออกเทศบัญญัติปกป้องสมุนไพร รวมทั้งหาวิธีการให้ชาวบ้านที่อยู่รอบเขาอ้อได้มีส่วนเฝ้าระวังดูแลสมุนไพรบนเขา

ส่วนที่สองที่บ้านคอนนูดซึ่งเป็นสาขาหนึ่งของวัดคอนสาธา ชุมชนจะร่วมกันปลูกสมุนไพรบนพื้นที่ว่างที่เป็นวัดเก่าบนเนื้อที่ ประมาณ 1 ไร่ โดยให้สมาชิกในชุมชนมาร่วมทำบุญสมุนไพรคนละ 2-3 ชนิด และร่วมกันดูแล

ที่วัดบ้านสวนจะใช้พื้นที่วัดซึ่งเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมในการปลูกสมุนไพรหลายชนิด ท่านพระครูขันตยาภรณ์ได้เสนอให้ที่คินวัด จำนวน 2-3 ไร่ เพื่อทำแปลงสมุนไพรอย่างเป็นระบบ โดยได้เสนอเป็นขั้นตอนการทำงานไว้ดังนี้ ในขั้นแรก ทำแปลงสมุนไพรในวัดเพื่อเป็นแปลงเรียนรู้และใช้จริงให้กับคนในพื้นที่ ปลูกให้หลากหลายชนิด แต่ละชนิดต้องปลูกให้เพียงพอต่อการใช้ ให้มีคนที่จะใช้สมุนไพรจริงเช่น

กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ของบ้านสวนมาช่วยดูแล เมื่อมีสมุนไพรแล้ว **ขั้นที่สอง** จะต้องมีการกระบวนการสร้างคนให้เกิดการใช้สมุนไพร “เป็น” กล่าวคือต้องมีการฝึกอบรมหมอพื้นบ้านให้รู้จักใช้สมุนไพรตามแนวทางของเขือ หรือตามตำรับที่เขียนไว้ในตำราหนังสือเบ็ดที่วัดเก็บรักษาไว้ คนจะได้มีที่พึ่งในการดูแลสุขภาพโรคต่างๆ โดยการใช้สมุนไพรโดยตรง ถือเป็นระบบส่งเสริมสุขภาพ เมื่อคนรู้จักใช้และรู้จักสมุนไพรแล้ว **ขั้นที่สาม** ให้คนเหล่านั้นเป็นตัวแทนการกระจายสมุนไพรไปตามบ้าน นอกเหนือจากการขยายสมุนไพรแล้ว ยังได้ประโยชน์ในการเป็นพืชเป็นผักที่คู่ครัวเรือนของคนในชุมชน **ขั้นที่สี่** ในส่วนของวัดบ้านสวนซึ่งเป็นเครือข่ายหนึ่งของสำนักเขืออ้นนั้นจะต้องให้มีคลินิกสุขภาพ หรืออาศรมในการรักษาผู้ป่วยที่เป็นโรคชนิดต่างๆ แนวทางดังกล่าวจึงเป็นรูปแบบหนึ่งในการคิดหาแนวทางเพื่อสร้างศูนย์ศึกษาและรักษาสุขภาพโดยใช้ภูมิปัญญาสมุนไพรสืบสานตามวิถีสำนักเขืออ้น ของกลุ่มคนผู้ที่เกี่ยวข้องโดยการนำของวัด รวมทั้งหมอและแกนนำชุมชน จึงเป็นการฟื้นฟูทางด้านการพัฒนาสังคม และเป็นการศึกษานอกระบบ และยังตอบเรื่องการส่งเสริมดูแลสุขภาพคน/ชาวบ้านในพื้นที่ด้วย

แนวทางที่สอง พิพิธภัณฑสถานเขืออ้น ในปัจจุบันนั้นที่วัดบ้านสวนได้ทำพิพิธภัณฑความรู้ด้านสมุนไพรไว้ที่เสาโบสถ์ทั้ง 4 ด้าน เป็นที่เรียนรู้ของเครือข่ายหมอพื้นบ้าน ผู้คนที่สนใจ นักศึกษาจำนวนมาก แต่อีกส่วนเป็นข้อเสนอให้เกิดขึ้นที่วัดเขืออ้น โดยส่วนหนึ่งเป็นเรื่องราวความเป็นมาของสำนักเขืออ้น ความสำคัญของบูรพาจารย์แต่ละท่าน อีกส่วนหนึ่งน่าจะเป็นส่วนของพิธีกรรมต่างๆ ความสำคัญ รวมทั้งผู้คนที่เกี่ยวข้องกับสำนักเขืออ้น ไม่นับเรื่องอาคารแต่ให้เกิดความรู้ หรือแสดงความรู้ สวนสมุนไพรที่ฐานวัดเขืออ้นที่ให้ความรู้กับผู้สนใจ ในขณะนี้ยังเป็นเพียงแนวคิดที่หวังให้ผู้คนที่เข้าไปที่วัดเขืออ้นได้เรียนรู้ประวัติความสำคัญของสำนักเขืออ้นมากกว่าการเข้าไปเช่าวัตถุมงคล แต่จะเป็นรูปแบบใดนั้นจำเป็นต้องใช้เวลา มีกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมให้คนหลายส่วนเข้ามาช่วยออกความคิดเห็น โดยให้วัดเขืออ้นเน้นเรื่องความรู้ทางไสยศาสตร์ เวทวิทยาและพุทธธรรม ส่วนวัดดอนศาลาควรจัดแหล่งเรียนรู้ที่เน้นเรื่องราวของพระเกจิอาจารย์รูปสำคัญๆ เช่น อาจารย์เอียด อาจารย์นำ ชินวโร เป็นต้น โดยเน้นให้เห็นความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์กับวัดดอนศาลาในห้วงเวลาที่ผ่านมา

แนวทางที่ 3 ปลูกฝังวิถีเขืออ้นให้กับเด็กและเยาวชนในพื้นที่ด้วยบทสวดใหญ่และสวดน้อย ด้วยเห็นว่าบทสวดเป็นวิถีของศิษย์ทุกคนที่ต้องฝึกฝนท่องให้เป็นเมื่อสมัครใจจะเป็นศิษย์ของสำนักเขืออ้น เพราะเป็นการให้ศิษย์ได้สำนึกถึงความสำคัญของพระพุทธ คุณของพระธรรม คุณของพระสงฆ์ มาถึงคุณของบิดามารดาแม่ที่ดั่งท้อง มีความลำบากแสนสาหัสในการคลอดบุตร ครั้นเมื่อเป็นทารกแล้วก็ลำบากในการอุ้มชู แต่อยู่บนพื้นฐานความรักลูกจึงสู้อุตสาหทนลำบาก นึกถึงคุณครูบาอาจารย์พระอุปัชฌาที่สั่งสอนศิษย์ ฯลฯ โดยในช่วงแรกจะเริ่มที่ศูนย์เด็กเล็กบ้านดอนนูด ให้เด็กได้ฝึกท่องเข้าตอนเช้าแถว เย็นตอนเลิกเรียน จากนั้นจะให้มีการแข่งขันท่องว่ากลอนไพเราะ และถูกต้อง

3. เพื่อนำความรู้ที่ได้จากข้อ 2 ไปสร้างสรรค์ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนรายรอบและสร้างชุมชนที่น่าอยู่ต่อไป

เป็นการนำแนวทางข้อที่ 2 ที่กล่าวมาก่อนหน้านี้มาปฏิบัติการจริง บางประเด็นจำเป็นต้องใช้เวลามาก เช่นแนวคิดพิพิธภัณฑสถาน บางแนวทางทำได้เลย แต่ต้องอาศัยเงินทุนและกระบวนการที่ต่อเนื่อง

บทเรียน ปัญหาและอุปสรรค

ด้านความเข้าใจต่อวัตถุประสงค์ของโครงการ การหานักวิจัยมาทำงาน และการหาข้อมูลค่อนข้างยาก ในตัวของนักวิจัยนั้นที่มวิจัยมองว่าต้องเข้าใจและมีความสนใจเรื่องไสยเวทพอสมควรจึงจะทำงานวิจัยขั้นนี้ให้ลึกซึ้งและนำข้อมูลไปขับเคลื่อนต่อไป คนรุ่นใหม่ที่มีพยามตั้งใจเป็นนักวิจัยจึงไม่สามารถขับเคลื่อนงานวิจัยได้ต้องเปลี่ยนตัวนักวิจัยที่มีความสนใจทั้งเรื่องไสยเวทและมีความอยากพัฒนาสำนักเขาอ้อไปในทิศทางข้างหน้า ส่วนวัตถุประสงค์ของโครงการนั้นมีการปรับเปลี่ยนทำให้กลุ่มเป้าหมายในการเก็บข้อมูลเปลี่ยนแปลง แต่ในช่วงหลังทำได้ดีขึ้นเพราะทีมวิจัยมีความรู้ความเข้าใจในประเด็นที่ศึกษารวมทั้งสามารถประสานผู้รู้ให้มาให้อข้อมูลได้ อย่างไรก็ตามด้านข้อมูลยังมีปัญหาหลายประการ เช่น การไม่บอกข้อมูลของผู้รู้ หรือเปิดเผยไม่หมด เนื่องจากความไม่ไว้วางใจทั้งคนที่สัมภาษณ์ว่าจะนำข้อมูลไปเผยแพร่ หวงวิชา ไม่อยากให้ใครรู้ เข้าไปคุยได้แต่ไม่ให้บันทึกข้อมูล และบางเรื่องเปิดเผยไม่ได้ การเปิดเผยหรือให้ข้อมูลของผู้รู้จึงมักจะเป็นผู้ที่ถูกเลือกที่ครูไว้วางใจมากที่สุด และเลือกแล้วจะให้ความรู้ด้านใด

ปัญหาการถอด “อักขระ” จากยันต์ หรือ พระเครื่อง เป็นพุทธธรรมนั้นเป็นเรื่องยากมากเพราะยันต์นั้นมียุุ่มากมาย เช่น ยันต์ปากหม้อยา เวลาตั้มยาเขียนลงในใบกล้วยทอง รองใต้หม้อยา ปิดปากหม้อยา หรือคาถาตอนสัปดาห์ ฯลฯ ล้วนแล้วแต่มีคาถาอาคมลงยันต์ทั้งนั้น หรือการลงรางแห้วนยา การกินเหนียวคำหมอ กินน้ำมันงา ปลุกเสกวัตถุมงคลต่างๆ มีพิธีกรรมการถือฤกษ์ยาม มีพระคาถา เลขยันต์ อักขระสำคัญยิ่งตามที่ครูบาอาจารย์ได้สั่งสอนศิษย์ไว้ มีเพียงเล็กน้อยเท่านั้นที่สามารถเปิดเผยได้ แล้วนำมาถอดเป็นพุทธธรรม เป็นตัวอย่างให้เห็น

ปัญหาในการเขียนงานวิจัย ถือเป็นความยากลำบากมาก วิธีที่ทีมพยายามแก้คือ จัดประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง แล้วสรุปทุกครั้งที่ทำที่พูดกันว่าได้อะไรบ้าง ทำอะไรมาบ้าง แล้วอัดเสียงออกมาส่งให้พี่เลี้ยงช่วยเขียนขัดเกลาออกมาเป็นรูปเล่ม ใช้เวลามากทำแล้วทำอีก

ข้อเสนอแนะ

สกว.ควรสนับสนุนในการดำเนินงานต่อไปเรื่องการส่งเสริมการปลูกสมุนไพร เพราะคือคลังของเวชภัณฑ์พื้นบ้านที่มาจากความรู้สายเขาอ้อ ผู้คนยังใช้บริการเป็นจำนวนมาก เรื่องการให้หมอพื้นบ้านได้เรียนรู้ความรู้และศาสตร์ของสำนักเขาอ้อ ด้วยสำนักเขาอ้อควรรักษาไว้ซึ่งความเป็น “ตักศิลา” ที่มีมาแต่โบราณ ไม่ควรให้เหลือเพียงชื่อเสียงหรือเป็นแค่ตำนาน แต่ควรสร้างกระบวนการรื้อฟื้นให้เป็นประโยชน์กับชุมชนดังเช่นอดีต โดยปัจจุบันมีพระชันดิยาภรณ์ เจ้าคณะอำเภอควนขนุน เจ้าอาวาสวัดบ้านสวนรับเป็นศูนย์กลางประสานงานและคอยสนับสนุนอย่างเต็มที่

ภาคผนวก ก

บทไหว้สดสดี

นะโมนมัสการ องค์พระญาณสัพพัญญู ปัญจะสัมพุทโธทั้ง 5 องค์ พระชินนะศรี ข้าหนอ
ขอ.บังคม นบประนมพระมุณี ขอดอนอ่อนชูลีพระสัตยดีหนอ พระสัตยดีคือพระพุทธเจ้า
ขอปัญญามียศคาถาปรากฏยิ่ง เชิญมาสิงตัวข้าหรา เคารพพนวันทา ขอปัญญามาแจ้ง
ใจ ข้าหนอขอปฏิบัติ ขอเรียนอรรถพระวินัย บาลีตามวิสัย อักษรไทยทุกภาษา การจัญไร
จงแคล้วคลาด ทั้งอุบาทอย่ามีมา มารร้ายเป็นนปิตา ของจวินาสวินายสาย ศรีๆจำเริญสุข
สรรพทุกขังเหือดหาย ลาภมีมาอย่าขาดสาย สรรพชัยสิทธิเม ข้าไหว้พระสดสดีทุก
คำเช้า บได้เอนะโมพุททาย ข้าไหว้ยอยศพระศรีอารย์ ข้าไหว้พระอริยะสงฆ์ เจด
จ้านงเอนิพพาน คุณครูและอาจารย์ ผู้ทรงญาณอันปรากฏ สอนข้าให้ลือยศ ข้ามีลิมพระ
คุณครู ข้าวตอกและดอกไม้ ข้าแต่งไว้มากหลายหมู่ รูปเทียนและหมากพลู บูชาครูมาก
เรียงราย ข้าวเหนียวและข้าวเจ้า อีกหมากพร้าวมากเหลือหลาย แบ่งจันท์น้ำมันราย อีกจวง
จันท์นั้นมากมี ทุกสิ่งแต่งพร้อมสรรพ เครื่องสำรับและบายศรี ไหว้ครูผู้ไจอารีย์ ท่านได้
สั่งสอน ตัวข้าพเจ้ามา นะโม และ ก.ข. อิกสิท.ทอ และ ก.กา กก.กง.กน.กบ.กค. กำหนด
มาอิก กม. เกยอักษรไทย บได้เว้นเท้าของโย สิบนิ้วข้าไหว้ไป ขอมิชัยมงคล บทบาทอัน
พลาดพรัง จะลูกจะนั่งให้เจียมตน ข้าไหว้พระแล้วสวคมนต์ ตั้งกิริยาและพาที ครูสอนตัว
ข้ามา ทั้งคาถาและบาลี สอนข้ามาทั้งนี้ ให้เห็นแจ้งในทางธรรม เมื่อไรพระครูข้าจะได้ตรัส
ข้าขอปฏิบัติทุกคืนวัน ไหว้พระครูผู้ไจอารีย์ ท่านได้สอนตัวข้าพเจ้ามา นะโมนมัสการ ครู
อาจารย์ อุปัชฌาย์ ทั้งอนุกรรมวาจา ขอวันทาเหนือเกษิ คุณครูข้าไหว้แล้ว อิกคุณแก้วผู้ไจดี
มารดาผู้ไจมศรี ได้เกิดเกล้าข้าพเจ้ามา เมื่อลูกอยู่ในครรภ์ สิบเดือนนั้นเต็มอรรตรา พระแม่
ท่านทนเสสสา เวทนาเป็นเหลือใจ เมื่อลูกออกจากพระครรภ์ พระพ่อลำดับทั้งพื้นไฟ
พริกขิงเครื่องสมุนไพร ทำเตรียมไว้มากหนักหนา น้ำร้อนและก้อนเส้า อิกนั้นเล่า-ก็เอามา
ฉาบแค้นและฉาบขา ประคบหน้าประคบหลัง เอ็นใหญ่แม่ขอเคลื่อนทั้งห้าร้อย เอ็นน้อยแม่
ขอเคลื่อนทั้งห้าพัน พระมารดาข้าได้ยาก ทน-วิบากพันกำลัง เจ็บปวดเพียงชีวัง เหงื่อไกร
ควาออกทั้งตัว ยายหมอเข้าแปรผัน เข้านวดพัน ประสัพประสน เจ็บหนักเพียงสิ้นชนม์ เมื่อ

ลูกตนตลอดครรรภ์ภา พริก จิง เครื่องเผ็ดร้อน กินยากกลอนและยาทา ก้อนเส้าเข้าคบน้ำ
 หลัง มารดานั่งฝังไฟ เมื่อลูกออกจากครรภ์แล้ว ชูลูกแล้วถนอมใจ มดแมลงมิให้ไต่ ทั้ง
 เลือดไรมิให้พาล อาบน้ำดบเคียรเกล้า พระมารดาเล่าป้อนอาหาร กินนมชมลูกทุกๆวันวาน
 ผูกเปลผ้าซาให้นอน ลูกตื่นสะอื้นร้อง กินข้าวน้ำดไว้ก่อน เจ็บไข้ให้อนาทร พระมารดา
 ร้อนรนใจ เลี้ยงลูกกว่าจะใหญ่กล้า ความทุกข์พระแม่ขะหาไหน ฟาดินสิ้นนพพระไตร
 มาขู่ขังได้ฤหนา คุณมารดาข้าไว้แล้ว จะขอแผ้วพานวันทา ไหว้คุณพระบิดา เลี้ยงลูกมาได้
 ร้อนตัว คุณพ่อมิให้อดยาก ทนวิบากพันกังวล เหนื่อยหนักอดกอดคน เห็นลูกตนค่อย
 คลายใจ ยกลูกขึ้นใส่ตัก ชมลูกรักหายเหนื่อยใจ ตั้งแต่บ่อขุมเท่าใหญ่ บ่มักต้องทุบตี
 เลี้ยงลูกด้วยใจชื่น พระพ้อมิขมขื่นให้หมองสี เจ็บไข้ได้มี พระคุณนี้ไ้รักษาเอาคุณท่าน
 ทั้งสองไทย กันจัญไรซึ่งจะมา ศัตรูร้ายคิดหึงษา ของจวินาศวินายสาย เตะเข้าวันทา ขอ
 ปัญญามามากมาย ข้าจะทำสิ่งใดๆ ขอให้ได้ง่ายดาย ขอให้ลูด้งคำพระบัญชาคุณ เตะ พระ
 พุทธรัง พระธรรมมัง พระสังฆังมาเพิ่มพูน ดวงแก้วพร้อมทั้งมูต เป็นที่พึ่งคุณพระธรรม
 พระพุทธรังให้แจ้งเล่า พระธรรมมังเจ้าให้เร่งจำ พระสังฆังมาชักนำ ขอให้รุ่งรางสว่างแผ้ว
 ขอให้ดวงจิตของข้า ไสกระจำดังแสงแก้ว ส่องทะเลบุรูโปรงแล้ว แผ้วไ้เงาเบาวิชา ขอ
 เตะสิดลา คุณข้าปองบุญ เรียนจำทำมา คุณครู คุณบิดา แผ้ววิชาหุ้มห่อจิต สิบนิ้วข้า
 ไหว้หล่าว พระอะระหันต์เจ้าทั้งสิบทิศ เทวาท้าวอาณิษย์ ขอมมาปองปิดคุ้มโกยคุ้มภัย หร
 บุรณพระปะทุมท อันบริสุทธิ์เรื่องฤทธิไกร พระเวรดิษฐ์เป็นใหญ่ อยู่อาณนัยหนศึกษา
 ทักขินกัสสโป พระเจ้าอยู่มีมิกคลา หรคิธรหันดา พระสุเมงคโลอยู่บริบาล ฝ่ายทิศปัจฉิมเม
 พระพุทธรังเขผู้ทรงญาณ พายัพกองทหาร พระสุเมงคโลอยู่ป้องกัน อุดรสาไกรลาส มีอำนาจ
 ฤทธาขยัน อีสานพระอะระหันต์ พระทรงธรรมสระฉะนังกร ปฐวิสิสันเพชร์ องค์สมเด็จ
 พระสุนทร อากาสนุนีวร พระวิพังนังเจดณาย เจ้าภูสันศึกษาเรื่องฤทธิธา กุ่มอันตราย เตะ
 ข้ากราบไหว้ ยกคุณไว้เหนือเกยิ เตะคุณบิดาคุณป้าน้ำคุณชนนี กันโกยภัยอย่ามี ศัตรู
 ร้ายอย่ามาพาล เอาคุณเป็นพาดาน เป็นประธานล้อมตัวข้า โกยภัยสรรพศัตรู หนีไป ไกลข้า
 ไ้ร้อยโยชน์ โอมชัยมหาชัย กันจิงไหรได้แสนโกย หนีไปไกลร้อยโยชน์ ทั้งผีโพฆมิทาน
 ทน เบิกเนตรเบิกบาดาน ทอดสะพานพูนถนน ขุดบ่อหล่อรูป พระทศพล ชักพะนอมข้านำ
 ผีเดิน ขุดสระชำระซาก หล่อพระนั่งและพระยืน เรียงรายไว้พิศ เบิกพ้อทางดางมรคา พระ
 ครูให้ข้าลากหนั่ง ตั้งเบญจา ต่อโลงและโกฏิสา สอดยอดเมรุเอนให้ตรง เตะคุณ อาจารย์
 เป็น-ประธานช่วยบำรุง เรี่ยวแรงแข็งมั่นคง มาหุ้มเกล้าผ้าเกศา สรรพทุกข์

สรรพโศก สรรพโรคอย่ามีมา คุณครูปกเกล้าข้า เป็นกำแพงแข็งแกร่งทั้งจ้งไหญ่อย่ามา
 ใกล้เคียงความไข้อย่างมาถึง คุณครูเป็นที่พึ่ง เป็นกรอบเพชรเจ็ดชั้นตรา โอ้มชัยมหาชัย สรรพ
 พุทธา สรรพธรรมา สรรพสังฆา ประสิทธิเม๑สวาโหม จบ.

ภาคผนวก ข

ยันต์ตรีนิสิงเห

วิธีการทำยันต์ตรีนิสิงเห

เมื่อเริ่มจะทำยันต์ ให้ตั้งคุณแก้ว ๓ ดวง ได้แก่ คุณพระพุทธรูป ๕๖ คุณพระธรรม ๓๘ คุณพระสงฆ์ ๑๔ เอานุกุศลกรรม ๑๐ บวกเป็น ๑๑๘ เอานะวาลอฏฐะ ๘ หารได้ ๑๓ เหลือเศษ ๑ เอาไปลบ ๑๓ เหลือ ๑๒ เรียกว่าทวาทมงคล แล้วกล่าว คาถาคำนับสการ ว่า

“พุทฺธัง ชีวิตัง ยาวะ นิพพานัง สรรณังคัจฉามิ ฐัมมัง ชีวิตัง ยาวะ นิพพานัง สรรณังคัจฉามิ สัมมัง ชีวิตัง ยาวะ นิพพานัง สรรณังคัจฉามิ อิติปิโส ฯลฯ ภะคะวาติ (กราบ ๑ หน)

พุทฺธัมปิพุทฺธัง ชีวิตัง ยาวะนิพพานัง สรรณังคัจฉามิ พุทฺธัมปิฐัมมัง สรรณังคัจฉามิ พุทฺธัมปิสังฆัง สรรณังคัจฉามิ สวากขาโต ฯลฯ วิญญูสีติ (กราบ ๑ หน)

ตะติยัมปิ พุทฺธัง ชีวิตัง ยาวะนิพพานัง สรรณังคัจฉามิ ตะติยัมปิฐัมมัง สรรณังคัจฉามิ ตะติยัมปิสังฆัง สรรณังคัจฉามิ สุปะฏิปันโน ฯลฯ โลกัสสาติ (กราบ ๑ หน)

(คำแปล นะ โม ข้ำจะไหว้พระสัพพัญญู นุตญาณ อันเลิศแล้ว ประดุจดวงแก้ววิเชียร อันมีเพียร ด้วยพระคุณ ๕๖ ข้ำจะขอนมัสการพระไตรปิฎกรัตนตรัยวรญาณ อันเลิศวิเศษมีคุณประเภท ๓๘ ข้ำจะขอนมัสการพระอัยยวงค์ อริยะสงฆ์ ผู้ทรงญาณอันเลิศล้ำ ทรงพระคุณ ๑๔ ประการ แก้วทั้ง ๓ ดวง ขอให้โชติช่วงผ่องใส ด้วยคุณพระศรีรัตนตรัย จงมาตั้งอยู่เหนือเกล้าของข้าพเจ้า ณ บัดนี้...ที่นี้ ข้าพเจ้าจะขอนมัสการ พระอิศวร พระนารายณ์ พระชินะส พระชินัย พระอินทร์ พระพรหม พระขม พระกาฬ และเท้าจุโลกบาล อันมีฤทธิ์ ของจะมาช่วยข้าพเจ้าผู้กระทำการวิทยาคม ขอให้ประสิทธิ์ ดังความปรารถนา ด้วยเดชะคุณพระพุทธรูป พระธรรม และพระสงฆ์ กับทั้งเทพยดา จงมาโปรดเกล้าข้าพเจ้าผู้จะกระทำการวิทยาคม ของประสิทธิ์ทุกประการ โอมชัยยะชัยยะ ประสิทธิเม.. (ว่า ๓ หน))

จากนั้นก็เริ่มชักยันต์ หรือเขียนยันต์ โดยตั้งคุณแก้วทั้ง ๓ คือ คุณพระพุทธรูป ๕๖ คุณพระธรรม ๓๘ และคุณพระสงฆ์ ๑๔ แล้ว บวกเข้าด้วยกัน เป็น ๑๐๘ แล้ว เอาทศกุศลกรรมบท ๑๐ บวกอีก เป็น ๑๑๘ แล้วเอานวาลอฏฐะ ๘ หาร ได้ผลลัพธ์ ๑๓ เหลือเศษ ๑ เอาไปลบ ๑๓ เหลือ ๑๒ เรียกว่า ทวาทมงคล

ให้เอาทวาทมงคลตั้ง แล้วเอา ๔ หารได้ผลลัพธ์ ๓ คือ ตรีสิงเห มะอะอุ (พระรัตนไตร) トラไว้

เอาทวาทสมงคลตั้ง เอา ๒ คูณ ได้ ๒๔ แล้วเอา ๔ บวกเป็น ๒๘ แล้วเอา ๔ หาร ได้ผลลัพธ์ ๓ คือ สัตตะนาเค สังวิธาปุกะยะปะ หรือ สะระวิปีปะสะอุ (พระอภิธรรม ๓ คัมภีร์ หรือ โพชนงค์ ๓) คราไว้

เอาทวาทสมงคลตั้ง เอา ๒ ลบ เหลือ ๑๐ เอา ๒ คูณ เป็น ๒๐ แล้วเอา ๔ หาร ได้ลัก ๕ คือ ปัญจะเพ็ชชฌุกรม ปาอะกามุสุ (ศีล ๕) คราไว้..

เอาทวาทสมงคลตั้ง เอา ๔ บวกเป็น ๑๖ แล้วเอา ๔ หาร ได้ลัก ๔ คือ จตุเทวานะมะพะทะ (ธาตุทั้ง ๔) คราไว้..

เอาทวาทตั้ง เอา ๒ คูณ ได้ ๒๔ แล้วเอา ๔ หาร ได้ลัก ๕ คือ ปัญจะอินทรานะเมวะจะ รูเว สะสังวิ (ขันธ ๕) คราไว้..

เอาทวาทสมงคลตั้ง เอา ๔ บวกเป็น ๑๖ แล้วเอา ๔ หาร ได้ลัก ๔ เอาลักตั้ง แล้วเอา ๔ หาร ได้ ๑ คือ เอกะยักขา อุ (พระธรรม) คราไว้..

เอาทวาทสมงคลตั้ง เอา ๓ คูณ ได้ ๓๖ แล้วเอา ๔ หาร ได้ลัก ๕ คือ อะสังวิสุโลปุสะพุกะ (พระนพหรรณ) คราไว้

เอาทวาทสมงคลตั้ง เอา ๒ ลบ เหลือ ๑๐ เอา ๒ คูณ ได้ ๒๐ แล้วเอา ๔ หาร ได้ลัก ๕ คือปัญจะพหมา อาปามะจุปะ (พระวินัย) คราไว้..

เอาทวาทสมงคลตั้ง เอา ๔ บวกเป็น ๑๖ แล้วเอา ๔ หาร ได้ลัก ๔ เอาลักตั้งอีก เอา ๒ คูณ ได้ ๘ แล้วเอา ๔ หาร ได้ลัก ๒ คือ ทเวราชา นะกะ คราไว้..

เอา ทวาทสมงคลตั้ง เอา ๒ ลบ เหลือ ๑๐ เอา ๓ คูณ ได้ ๓๐ เอา ๒ บวก ๓๒ แล้วเอา ๔ หาร ได้ลัก ๘ คือ อัญฐะอะระ หันตา อะอาอิอิ (สระ) คราไว้..

เอาทวาทสมงคลตั้ง เอา ๒ ลบ เหลือ ๑๐ เอา ๒ คูณ ได้ ๒๐ แล้วเอา ๔ หาร ได้ลัก ๕ คือ ปัญจะพุทธา นะโมพุททายะ (พระเจ้า ๕ พระองค์) คราไว้.. สำเร็จเป็นดังนี้ ๓.๓.๕.๖.๕.๑.๕.๕.๒.๘.๕

เมื่อท่านมาถึงแค่นี้แล้ว ท่านให้ยกครู คือ มีบายศรี ๓ สำหรับ หมา ๕ คำ ดอกไม้ ๕ ดอก เทียน (ไม่บอกน้ำหนัก เข้าใจว่าเป็นเทียนแล้วคงใช้ได้) ๑๒ เล่ม เงินติดเทียนเล่มละ ๑ บาท ผ้าขาวผืน ๑ เอารองบายศรี แล้วใช้หุบตัวเสียก่อน คือ ให้เอาบาตร ๕ ใบใส่น้ำทั้งหมดเอาดอกบัวหลวง ใส่ในบาตร ๆ ละ ดอก ถ้าเป็นคฤหัสถ์ ให้นั่งขาวห่มขาว แล้วเสกด้วยพระพุทธานุภาพ พุทธนิมิต ดังนี้..

นะสาอินทริยะะพุทธานิมิตตัง ปฎิมานะพุทโธ ธาตุนิพุทโธ กายะพุทโธ นิสฺสุญฺญะพุทโธ นิสิตโต ชิโว ชุญฺญะพุทโธ พุทโธพุทฺธังพุทฺธา พุทฺธะ นะ ฐัมโม ฐัมมัง ฐัมมะ นะ สังโฆ สังฆัง สังฆะระโฆหะระณัง จิตตัง นิพุทโธ ธาตุพุทโธ กายะพุทโธ นิมิตตะพุทโธ นิสฺสุญฺญะพุทโธ พุทโธอิติ อิทฺธิพุทฺธี พุทฺธะนิมิตตัง..

อนึ่ง ท่านให้ตั้งตริณีสึงเห ทั้ง ๑๒ ตัว เอา ๓ คุณ ๓ หาร ให้ได้ ๓ หน ให้ประทับด้วยยันต์
นารายณ์ถอดรูป ยันต์ตราพระราชสีห์ และสัพเพ ชะนา พะหุชะนา ด้วยทุกๆ ครั้ง แล้วเสกด้วยคาถาพระ
ภควัมบดี ๓ คาบ อิติปิโส ถอยหลัง ๓ คาบ แล้วลงชื่อตามปรารถนา เอาผงทาตัวไปแห่งใดๆ คนทั้งหลายเห็น
รักเรว่างาม.. จะปรารถนาสิ่งใดๆ ก็ได้ดังปรารถนา ถ้าทำให้เท่ากับกำลังวันยิ่งดี

กลหนึ่ง ให้ตั้งตริณีสึงเห ทั้ง ๑๒ ตัว ลงเอา ๗ คุณ ๗ หาร ชื่อพระยาฉันทันต์ถอดรูป ลง
พระภควัมบดีประทับ ๗ หน แล้วลงชื่อ ตามปรารถนา หรือ จะเขียนลงที่หน้าผากก็ได้ แล้วเสกด้วยคาถาพระ
ภควัมบดี ๓ คาบ หรือตามกำลังวันก็ได้ เมื่อสำเร็จแล้วลบผัดหน้าไปเถิด คนทั้งหลายเห็นเรารักแล...

เมื่อบวก-ลบ-คูณ-หาร แล้วจะเหลือเศษเป็นตัวเลขที่จะต้องลงช่องยันต์เป็นขั้นตอนการ
เขียนสุดท้าย โดยตัวเลขเศษแต่ละตัวนั้นมีความหมายดังนี้

- เลข ๑ (เอกะยักษา) เลข ๒ พุทโธ (ทะเวราชา)
เลข ๓ มะอะอุ (ตริณีสึงเห) เลข ๔ นะมะพะทะ (จัดตุเทวา)
เลข ๕ ปัญจะพรหมา อาปามะจุปะ
เลข ๖ ทิมะสังอังขุ (ฉวัจจราชา)
เลข ๗ ปะทะนะทะสะมะ เลข ๘ สังวิธาปุกะยะปะ (อัญฐอรหันตา)
เลข ๙ อะสังวิสุโลปะสะพุกะ (นวเทวา) เลข ๑๕ ปัญจะพุทธา (นะโมพุทธานะ)

เมื่อเขียนให้กล่าวคำนมัสการดังต่อไปนี้

พุทัง ชีวติง ยาวะ นิพพานัง สะระณังคัจฉามิ ชัมมัง ชีวติง ยาวะ นิพพานัง สะระณังคัจฉามิ
สังฆัง ชีวติง ยาวะ นิพพานัง สะระณังคัจฉามิ อิติปิโส ฯลฯ ภาคะวาติ (กราบ ๑ หน)

พุทังปิพุทัง ชีวติง ยาวะนิพพานัง สะระณังคัจฉามิ พุทังปิชัมมัง สะระณังคัจฉามิ พุ
ติชัมปิสังฆัง สะระณังคัจฉามิ สวากขาโต ฯลฯ วิญญูฮิติ (กราบ ๑ หน)

ตะติชัมปิพุทัง ชีวติง ยาวะนิพพานัง สะระณังคัจฉามิ ตะติชัมปิชัมมัง สะระณังคัจฉามิ
ตะติชัมปิสังฆัง สะระณังคัจฉามิ สุปะฏิปันโน ฯลฯ โลกัสสาติ (กราบ ๑ หน)

(คำแปล นะโม ข้าจะไหว้พระสัพพัญญูตญาณ อันเลิศแล้ว ประคองดวงแก้ววิเชียร อันมี
พระคุณ ๕๖ ข้าจะขอนมัสการพระไตรปิฎกรัตนตรัยวรญาณ อันเลิศวิเศษมีคุณประเภท ๑๘ ข้าจะขอนมัสการ
พระอัยยวงค์ อริยะสงฆ์ ผู้ทรงญาณอันเลิศล้ำ ทรงพระคุณ ๑๘ ประการ แก้วทั้ง ๓ ดวง ขอให้โชติช่วงส่อง
ไสด้วยคุณพระศรีรัตนตรัย จงมาตั้งอยู่เหนือเกล้าของข้าพเจ้า ณ บัดนี้...

ที่นี้ ข้าพเจ้าจะขอนมัสการ พระอิศวร พระนารายณ์ พระฉกเนศ พระฉกนัย ของงมาช่วย
 ข้าพเจ้าผู้กระทำการวิธยาคม ขอให้ประสิทธิ์ ดังความปรารถนา ด้วยเดชะคุณพระพุทธร พระธรรม และ
 พระสงฆ์ กับทั้งเทพยดา จงมาโปรดเกล้าข้าพเจ้าผู้จะกระทำวิธยาคม ของงประสิทธิ์ทุกประการ โอมชัยยะ
 ชัยยะ ประสิทธิเม.. (ว่า ๓ หน) จบ.....

